

MASTEROPPGAVE

Emnekode: SO330S

Navn / kandidatnr.: 20

Russiske mødres stemmer om møtet med
det norske barnevernet.

Dato: 15.05.2019

Totalt antall sider: 79

Forord

Å skrive en masteroppgave var utrolig spennende og krevende.

Takket være mine informanter er den blitt en realitet! Dere har gitt meg denne muligheten og ikke minst tillitten. Som forsker fikk jeg en unik chance til å få innsikt i deres erfaringene og liv. Jeg setter utrolig stor pris på deres engasjement om tema, at dere delte med meg deres refleksjoner og gjorde det mulig å fordype meg i et tema som jeg har stor interesse av. Tusen takk!

Videre ønsker jeg å takke min veileder Reidun Follesø. Takk for din tålmodighet, kunnskap, konstruktive innspill og inspirasjon!

En spesiell takk til min familien og venner rundt meg som «har holdt ut» i hele perioden og støttet meg i min arbeid!

Jeg må rette stor takk til min veninne Eva-Lill Vassend! Du er en helt unik venn som fanget meg opp der hvor jeg trengte mest hjelp og motivasjon, som ga meg pådrivsmoten tilbake når «alt håp» var ute. Som var villig til å ha timelange diskusjoner om tematikken når jeg trengte å drøfte ting! Jeg er veldig takknemlig at jeg har deg!

Alta, 15.05.2019

Sammendrag

Temaet i mitt oppgave er «**Russiske mødres stemmer om møte med det norske barnevernet**». Dette er et tema som har fått en del negativ medieoppmerksomhet de siste årene hvor fokuset ble rettet mot spenningssituasjonene mellom russiske mødre og norsk barnevern. Studiens formål er å gi økt innsikt i dette forholdet, samtidig å rette fokuset mot kompetansen ansatte i barneverntjenesten bør ha sett fra fire russiske mødres perspektiv.

Det finnes begrenset kunnskap på dette område, noe som gjør at denne studien er et viktig bidrag til økt kunnskap på det barnevernfaglige feltet. Problemstillingen min ble som følgende: *«Hvordan opplever russiske mødre møte med kommunal barneverntjeneste i Norge og hvilken kompetanse må barnevernsarbeideren ha sett fra russiske mødres perspektiv»*

For å skape forståelse om forholdet mellom russiske mødre og barnevernet, tar studien utgangspunkt i barnevernets utvikling i Russland og parallelt viser til omfanget av russisk representasjon i barnevernsaker i Norge. Videre rettes det fokus mot de juridiske rammene og konteksten som møte mellom russiske mødre og barneverntjenesten kan ha rundt seg. Samhandling og kommunikasjon er et utgangspunkt for dette møte. Samtidig profesjonell kompetanse til barnevernsarbeideren med fokus på kulturkompetanse kommer som et sentralt element i oppgaven.

Kvalitativ metode med induktiv tilnærming, med et fenomenologisk og hermeneutisk vitenskapsfilosofisk utgangspunkt var å foretrekke, siden jeg skulle få innblik i mødrenes erfaringer med barneverntjenesten og samtidig få økt forståelse om kompetanse til barnevernsarbeideren i disse sakene. For å få takk i overnevnte materiale har jeg benyttet meg av kvalitativ intervju.

Studiets deltakere er fire russiske mødre som bor i Norge og som alle har hatt kontakt med den kommunale barneverntjenesten. Jeg har analysert frem 7 hovedfunn som ble presentert og drøftet i kapittel 4. Funnene ble drøftet i lys av det teoretiske grunnlaget som var valgt i oppgaven og trekker frem det aktuelle forskningen og fakta som finnes i feltet. I avsluttende drøftinger presenteres de viktigste konklusjonene. Resultatene viser at møte mellom barnevernsarbeideren og russiske mødre påvirkes av «propaganda» i mediene. Videre overnevnte møte preges av den kompetansen som hver enkelt barnevernsarbeideren innehar. Opplevelsen av kompetanse knyttes til mødres opplevelse av å få hjelp. Profesjonell

kompetanse med fokus på kultur er en kompetanse som russiske mødre mener at barnevernsarbeideren må ha for å lykkes i sitt arbeid

Abstract

The name of my thesis is ‘Voices of Russian Mothers Encountering Norwegian childcare.’ This topic has received a fair share of negative media attention in recent years, especially in view of discord between Russian mothers and Norwegian childcare. My study aims to provide insight into these encounters, and suggest what competencies childcare workers need from the mothers’ perspective.

Previous research is scarce, which means that my study aims to contribute to new knowledge in the field. My research question is ‘How do Russian mothers experience the encounter with municipal childcare services in Norway, and what competencies do childcare workers need from their perspective?’

In order to understand the relationship between Russian mothers and Norwegian childcare, my thesis takes the development of childcare in Russia as its starting point, with a view on the number of Russian families involved in Norwegian childcare cases. I also take a look at the legal contexts surrounding the interaction between Russian mothers and Norwegian childcare services. I also consider the frames that shape the interaction between Russian mothers and Norwegian health care, which requires cooperation and communication. A key focus of the discussion is the professional competency of childcare workers, with particular attention on its cultural component.

Hermeneutics and phenomenology are central to my approach. I used qualitative and inductive approaches to gain insight into how the mothers experience Norwegian childcare, and attain a better understanding of the competences held by the childcare workers who deal with such cases. I have used qualitative interviews in order to gain an understanding of these matters.

The participants in the study are four Russian mothers who live in Norway, and who have all been involved with the municipal childcare services. My research has resulted in 7 key findings, which I present and discuss in chapter 4, with reference to the thesis’ theoretical framework and current research in the field. The final discussion presents the most important conclusions. They show that the interaction between childcare workers and Russian mothers is influenced both by ‘propaganda’ in the media and by the competence of each individual childcare worker. The mothers’ experience of that competence hinges on the degree to which

they feel they have been helped. A professional competency that includes cultural competence is what the Russian mothers believe childcare workers need in order to be successful.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning.....	3
1.1 Bakgrunn og mål med studien.....	4
1.2 Presentasjon av problemstillingen.....	5
1.3 Oppbygging av oppgaven.....	6
2 Teoretisk oversikt.....	7
2.1 Barnevernets utvikling i Russland og medieoppmerksomheten	7
2.2 Innblikk i rapporter, utredninger og meldinger	9
2.3 Føringer for barnevernsfaglig arbeid i Norge	11
2.3.1 Samhandling og kommunikasjon	13
2.3.2 Barnevernfaglig kompetanse og hva det innebærer	17
2.3.3 Kulturkompetanse	19
3 Metode.....	21
3.1 Vitenskapelig innblikk	21
3.2 Valg av metode og begrunnelse	22
3.2.1 Utvalg og rekruttering	23
3.2.2 Praktisk gjennomføring	25
3.2.3 Analysen.....	28
3.2.4 Validitet.....	30
3.2.5 Etske overveininger.....	31
4 Empiri og drøfting	33
4.1 «Alt er fremmed her!»	34
4.3 «Forståelse av samfunn hvor samfunn har mye ansvar».....	37
4.4 «Barnevernet selvfølgelig hørte vi om da vi kom til Norge».....	41
4.5 «Vi har lite kompetanse på s��ne plasser som barnevern ...»	46

4.5.1 «Jeg regnet med at kompetente mennesker vil hjelpe meg»	50
4.5.2 «Ikke alle som er på møte kan kommunisere»	56
4.6 «Å anvende alt i sitt yrke».....	62
5 Avsluttende diskusjon	70
5.1 Hvordan opplever russiske mødre møtet med kommunl barneverntjenester i Norge? ..	70
5.2 Hvilken kompetanse må barnevernsarbeideren ha sett fra russike mødres perspektiv?	74
Litteratur.....	80

1 Innledning

Oppmerksomheten knyttet til norsk barnevern og deres kontakt med familier fra Øst-Europa startet da jeg leste flere kritiske avisartikler om det økende antallet omsorgsovertakelser av barn fra Øst-Europa. Dette er et temaer som har kommet frem i flere av medias kanaler. Blant annet har NRK fokusert på at det skapes et svært negativt bilde av norsk barnevern i Russland, noe som også påvirker samarbeidet mellom landene negativt. Russland har i den forbindelse påpekt sin store frustrasjon over at barn blir plassert hos fremmede, og har også uttrykt at norsk barnevern bruker for mye og for tidlig makt og har for lav terskel for å ta barn fra familier (Kvellestad & Hansen, 2015). Også tidligere barneombud Pavel Astakhov kom med sterk kritikk av norsk barnevern, og beskyldte barnevernet for å kidnappe russiske barn. Medieoppmerksomheten rundt disse uttalelsene førte til demonstrasjoner i flere land. Samtidig løfter Aftenposten frem en annen side av problemstillingen om barnevernets tiltak og foreldrerollen. De retter nemlig blikket mot foreldre som velger å kidnappe sine barn og bortføre dem tilbake til hjemlandet. Claussen (2015) refererer til forsker Sanne Hofman som påpeker i den forbindelse at spenningssituasjonen som definerer disse sakene har flere viktige forhold i tillegg til kulturforskjeller og informasjonssvikt.

Uansett perspektiv gir historiene som presenteres ofte et ensidig negativt bilde av barnevernets kontakt med familier fra Øst-Europa. Dette er historier som på den ene siden ikke kan benektes, men som på den andre siden også gjør at kontrasten mellom «det dårlige arbeidet» som presenteres i media og den kompetansehevingen som norsk barnevern gjennomgår med fokus på minoritetsperspektivet blir stor (NOU 2016:16, 2016). I den forbindelse er det særlig viktig å nevne samarbeid på tvers av landegrenser som utspinner seg i form av ulike prosjekter, eksempelvis Children and Youth at Risk (CYAR). Et prosjekt som hadde sitt fokus på utsatte barn og unge i Barentsregionen (Barentscooperation, 2019).

Målet med min oppgave er derfor å gi kunnskap om russiske mødres opplevelse av deres møte med det norske barnevernet. Gjennom intervju av fire russiske mødre som alle har kommet flyttende til Norge og har hatt kontakt med den norske barneverntjenesten analyseres nyansene frem. En kunnskap som er basert på mødrenes perspektiver og erfaringer. Hva er det som gjør at en barnevernsarbeidere lykkes i sitt arbeid med russiske mødre, og hva er det som hindrer dem i å gjøre en god jobb? Barnevernspedagoger og russiske mødre kan ha ulike svar på disse spørsmålene. Å få innblikk i dette russiske mødres perspektiv, er derfor et viktig bidrag både til faget og til barnevernsfeltet.

1.1 Bakgrunn og mål med studien

Jeg har reflektert mange ganger over hvorfor jeg valgte å forske på opplevelsene russiske mødre har med norsk barnevern. Barnevernsfeltet vekket min interesse allerede i 2003, da jeg begynte å studere til barnevernspedagog. Siden da har interessen bare økt. Det finnes mye forskning innenfor barnevernsfeltet som belyser ulike temaer. Jeg har forsøkt å kartlegge om det finnes forskning om forholdet mellom russiske mødre og norsk barnevern, men finner kun begrenset med forskning som tar for seg dette forholdet. Blant annet tar Tjoflaat (2008) i sin oppgave for seg barnevernet i Russland som i stor grad handler om barn uten foreldreomsorg, mens hun i liten grad belyser dette sett i forhold til den norske barneverntjenesten som har et mye mer omfattende barnevernsarbeid med tanke på forebygging.

Det ble i den forbindelse arrangert et kurs i 2014 som omhandlet norsk barnevern. Kurset ble holdt for russiske journalister i Tromsø for å skape åpenhet, dialog og kunnskap rundt barnevernsfeltet. Mørch (2016) trekker i den forbindelse frem at bl.a. Russland ikke har velfungerende barnevern og at alle konflikter skal løses innenfor storfamilien. Han poengterer også at staten i Russland ikke blander seg inn i familiens liv. Han deler videre sin observasjon om at russiske helse- og sosialinstanser ikke ser sammenhengen mellom omsorgssvikt mot barn og hvilke følger det har for barnets liv og utvikling. Denne konklusjonen baserer forfatteren på 12 års erfaring som foreldreveileder i Russland (Mørch, 2016).

Tidligere forskning viser at barn med foreldre fra Øst-Europa toppe statistikken over omsorgsovertakelser i Norge. Dette tydeliggjør en situasjon, som også ble belyst på en konferanse i Murmansk i 2015. Denne Konferansen belyste en del erfaringer som man har gjort i løpet av 10 års internasjonalt samarbeid. Blant annet har de satt barnevernsarbeid på dagsordenen både i Norge og i Russland. Her ble det blant annet tatt opp temaer som det å øke kompetansen på tvers av landegrenser i barnevernsfaglige spørsmål, og ikke minst implementering av nye løsninger. Til kontrast fra Mørch (2016) sin beskrivelser av et sviktende russisk barnevern understrekes det på konferansen at man i Russland har en lang og dyp tradisjon med hensyn til å få hjelp av sin nære familie med barn som er i risikogruppen, og at overnevnte erfaring bør implementeres bredere i Norge (Barentscooperation, 2015). Senere forskning viser også en mer positiv utvikling der barn av foreldre fra Russland er mindre representert i barnevernet (Dyrhaug & Sky, 2012). På tross av nedgangen melder fagfolk som arbeider i barnevernet bekymring knyttet til barnevernet og hvordan de håndterer barnets rett til familieliv. Fokuset rettes mot brudd på menneskerettigheter som er nedfelt i Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 8. Det understrekes at barnevernssystemet

ikke fungerer optimalt og til barnets beste. Det nevnes at ny barnevernslov er under utvikling, og at den tar sikte på å utvikle nødvendige krav til kompetanse slik at man unngår situasjoner som Aftenposten beskriver (Helmikstøl, 2015).

Dette er bare noen eksempler som beskriver utfordringer barnverntjenesten står ovenfor. En barnevernsarbeiders rolle er derfor kompleks og innebærer forventninger om kompetanse innenfor et stort spekter av områder. Jeg har i den forbindelse forsøkt å finne ut om det finnes forskning om barnevernsfaglig kompetanse i arbeid med brukere fra Russland. Det man vet fra før er at temaet om barnevernsarbeiderens kompetanse er omfattende og alltid aktuelt. Dette er også et emne som er godt belyst i litteraturen og offentlige dokumenter. Jeg har kommet frem til at overnevnte problemstilling er ny med tanke på det området jeg ønsker å belyse. Dette gjør også temaet viktig og interessant. En annen grunn til at jeg velger denne etniske gruppen, er at jeg selv opprinnelig er fra Øst-Europa. Derfor berører temaet meg både indirekte og direkte. Indirekte berører dette meg fordi jeg som utdannet barnevernspedagog skal kunne hjelpe familier uansett bakgrunn og opprinnelse; direkte fordi min bakgrunn fører til at jeg kan være mer kritisk med hensyn til hvordan jeg velger å belyse min problemstilling og presentere resultater. Det innebærer at min forskning kan bli farget av hvordan jeg velger å presentere informantenes uttalelser, noe som vil belyses nærmere i metoddelen. Først skal vi imidlertid se nærmere på problemstillingen.

1.2 Presentasjon av problemstillingen

Som tema for denne oppgaven har jeg valgt å ta for meg russiske mødres stemmer om møtet med det norske barnevernet. Tidlig i prosessen innså jeg at det er et stort felt, og at jeg måtte fokusere på et mer begrenset område. Jeg ønsket å rette fokus mot møtet mellom barnevernet og russiske mødre. Med russiske mødre mener jeg russiske kvinner som har flyttet til Norge. Med barnevernet mener jeg alle som arbeider i barnevernstjenesten, uavhengig av utdanning.

Jeg velger å se på møtet mellom russiske mødre og ansatte i barneverntjenesten fra de russiske mødrenes perspektiv. Via tilbakemeldingene fra russiske mødre får vi et innblikk i deres opplevelse av barnevernsfaglig arbeid. Jeg vil prøve å finne ut om opplevelsene russiske mødre har kan ha sammenheng med kompetanse og ønsker å få et inntrykk av hvilken kompetanse russiske mødrene mener bør være til stede for å oppnå en god relasjon mellom dem selv og ansatte i barnevernet, samt hva som fremmer en følelse av å få god hjelp.

Hva vet vi om barnevern og Russland? Hvordan er det for russiske mødre å møte barnevernet? Er det noen paralleller mellom de belyste sakene i mediene og forskningen? Har barnevernet den nødvendige kompetansen for å håndtere nye utfordringer? Hvordan skal de som jobber i barneverntjenesten møte russiske mødre som ber om hjelp eller trenger en annen form for bistand fra barnevernstjenesten? Hvor mye hensyn skal vi ta til kultur? Målet er å finne svar på noen av disse spørsmålene i denne oppgaven.

Problemstillingen vil være:

Hvordan opplever russiske mødre møtet med kommunal barnevernstjeneste i Norge, og hvilken kompetanse må barnevernsansatte ha sett fra russiske mødres perspektiv?

1.3 Oppbygging av oppgaven

Oppgavens tema og problemstilling danner en ramme for hvordan min oppgave skal bygges opp. Først vil jeg gi leseren en teoretisk oversikt over sentrale begreper og teorier som jeg ønsker å anvende i min forskning. Deretter vil jeg redegjøre for vitenskapsteoretiske ståsted og de metoder jeg har valgt å benytte meg av. Videre vil jeg presentere resultater av mine funn og drøfte disse i forhold til det valgte teori grunnlaget. Til slutt vil jeg trekke konklusjoner i forhold til problemstillingen.

2 Teoretisk oversikt

I dette kapitlet skal jeg legge frem det teoretiske rammeverket og forskningen som kan være relevant for min problemstilling: *Hvordan opplever russiske mødre møtet med kommunal barnevernstjeneste i Norge, og hvilken kompetanse må barnevernansatte ha sett fra russiske mødres perspektiv?* En problemstilling med så bredt spekter innebærer at det er flere teorier og forskning som kan være både relevant og viktig for å belyse problemstillingen. I og med at fokuset i min oppgave er et møte mellom to parter – barnevernstjenesten og mødrene – velger jeg å begrense oppgaven til å se på deres samhandling og kommunikasjon. Siden det dreier seg om et møte mellom to kulturer, vil jeg også belyse problemstillingen i lys av et tverrkulturelt perspektiv. Jeg vil deretter se på kompetansen til barnevernspedagoger, som jeg mener er en viktig overordnet faktor for enhver yrkesutøvelse. Men først vil jeg kort presentere barnevernets utvikling i Russland.

2.1 Barnevernets utvikling i Russland og medieoppmerksomheten

For å kunne skape en forståelse om forholdet mellom russiske mødre og barnevernet, vil jeg trekke frem tre perspektiver. Først vil jeg gi et kort historisk overblikk over russisk barnevern og dets utvikling, samt forholdet mellom Norge og Russland med hensyn til barnevernsfeltet.

Russisk barnevern ble dannet i 1998. Da ble det opprettet en komité som het «Komitjet po pravam rebenka» (Гражданину.ком, 2019). «Semejnij kodeks» regulerer forholdet innen familien. Der nevnes også barns rettigheter. Staten har ansvar for andre områder som skal sikre barns rettigheter.

Først i 2006 ble det opprettet en stilling som ble kalt «ombudsmen», som i norske artikler og litteratur defineres som barneombud. Rammene for denne stillingen var å beskytte barns rettigheter uansett sfære innenfor aktivitet og liv. Stillingen innehar egne rettigheter og plikter, og er totalt beskyttet i rettighetsforstand, noe som gir den som besitter stillingen suverenitet inntil den personen blir sagt opp (Гражданину.ком, 2019).

Temaet om barns beskyttelse kom enda tydeligere frem i 2010, da Russlands tidligere president Medvedev bestemte at alle regioner i Russland skulle ha sitt eget barneombud. Situasjonen var inntil 2010 at det i hele landet var opprettet kun 50 stillinger. I regi av Redd Barna ble det holdt et todagers arrangement der 50 barneombudsmenn fra hele Russland deltok. Samtlige fikk utdelt en håndbok om barns oppdragelse uten vold, noe som skulle være veiledende i deres arbeid (Lund, 2010). Høsten 2010 kom hovedbarneombud Pavel Astakhov til den nordlige regionen i Russland for å informere om ordningen. Fokus på barns rettigheter

og den bekymringsfulle, negative utviklingen innenfor dette i Nord-Russland ble satt på dagsordenen. Astakhov rettet også fokus mot den brede erfaringen som Norge og Sverige har innen barnevern, og anbefalte et samarbeid.

Parallelt med sterkere fokus på barnerettigheter i Russland, ble det utviklet samarbeid mellom Norge og Nordvest-Russland med hensyn til barnevernsfeltet. Programmet startet sin første periode i Russland i 2008 under navnet «Children and Youth At Risk» (CYAR) med fokus på utsatte barn og unge i Barentsregionen og bedring av deres leve- og oppvekstsvilkår (Barentscooperation, 2019).

Myndigheter og forskere fra samarbeidslandene har etablert tett dialog, og har arbeidet med kompetansedeling innenfor barnevern, familievern og unge lovbrøyttere. Det bør påpekes at det til tross for at det er flere kulturer som ligger til grunn for dette arbeidet, har de FN's barnekonvensjon som felles retningslinje. Det understrekes at underveis har det dukket opp flere utfordringer med hensyn til det å forstå systemer og praksis innenfor barneoppdragelse, fosterhjem, storfamilie og offentlig omsorg. Det rapporteres at programmet fra 2008 til 2014 har ført til at 4900 utsatte barn har fått hjelp og 1206 spesialister har fått opplæring. Pål Bergstrøm i Hansvik (2016) poengterer følgende i sitt foredrag i Tromsø i 2016:

«Solide kunnskaper og gjensidig forståelse for barneoppdragelseskultur og barnevern i Barentsregionen ble bygd opp gjennom økt og jevnlig kommunikasjon innenfor og utenfor CYAR. [...] Gjennom å bygge opp kompetansen i kunnskapsbaserte metoder har prosjektet bidratt til økt kvalitet av tjenester for barn og unge.»

Forholdet og samarbeidet mellom Russland og Norge har endret seg de siste årene. Tidligere utenriksminister Børge Brende har i sin uttalelse understreket at Russland de siste 20 årene har brutt internasjonale grunnregler. Det har ført til en del sanksjoner fra Norges side mot Russland (Brende, 2015). Dette påvirket også CYAR-programmet, og samarbeidet rundt dette og barnevernsfeltet ble stanset som resultat av sanksjoner. Derfor blir ikke CYAR-programmet videreført, og vil bli avsluttet i 2019 (Barentscooperation, 2019). Motsetningen til praksisen er uttalelsene fra Thorheim (2018) i Finnmark, der han mener at norsk russlandspolitikk ikke er i veien for videre samarbeid i nord.

Det tredje forholdet som jeg vil beskrive, er medieoppmerksomheten mot norsk barnevern. En av de første store sakene som dreide seg om norsk barnevern og russiske foreldre, ble massivt belyst i russiske medier i 2011.

Irina Bergseth i Savinova (2016) har lagt frem et bilde av sitt liv i Norge, det norske samfunnet og norsk barnevern. Hun beskriver et liv som var fylt av overgrep, mishandling og ingen hjelp fra det offentlige. Som resultat av falske anklager mot sin tidligere ektemann og barnevernets bekymring for morens ustabile psykiske helse, har hun mistet omsorgen for sine to barn. I forbindelse med dette har hun kontaktet det russiske Utenriksdirektoratet, som skulle bistå henne med tilbakeføring av barna. Det russiske barneombudet Pavel Astakhov har også deltatt aktivt både i saken og i mediene. Russlands etterforskningskomité ved Vladimir Markin har også vært involvert i barnefordelingssaken mellom Irina og hennes tidligere ektemann.

Irinas to barn ble plassert i fosterhjem. Hun lyktes med å organisere en bortføring av et av barna via Polen og ved hjelp fra det russiske barneombudet. Irina Bergseth har nå etablert en forening i Russland som skal beskytte deres rettigheter mot andre lands «overgrep». Hennes «engasjement mot norsk barnevern» foregår fortsatt gjennom intervjuer, avisartikler, demonstrasjoner, foreninger og TV-programmer. Hun gir «urealistisk» bilde av norsk barnevern som hun mener er i strid med alle lover ifølge artikkelen (Savinova, 2016). Dette er bare en av de mange sakene som er belyst i russiske medier med negativt fokus på norsk barnevern.

2.2 Innblikk i rapporter, utredninger og meldinger

Det at mediene hadde sterkt fokus på barnevernet og russiske familier, førte til at jeg trengte noen konkrete tall som kunne vise meg omfanget av russisk representasjon i barnevernssaker. Jeg har funnet en del statistikk som har gitt meg et bilde på dette. Ifølge tidligere statistikk som fremkommer i St.meld. nr. 40 (2001–2002) *Om barne- og ungdomsvernet* kan vi se at mange barn og ungdom med innvandrerbakgrunn under tiltak i barnevernet er overrepresentert sammenlignet med barn og ungdom av foreldre med norsk bakgrunn (Barne- og familiedepartementet, 2002). Backe-Hansen, Madsen, Kristofersen og Hvinden (2014) har kartlagt en periode fra 2005 – 2010 og mener at antallet barn med innvandrerbakgrunn som kommer i kontakt med barnevernet er økende. I perioden 2005–2010 utgjorde disse 37 prosent. Det som er essensielt med denne rapporten er at det bemerkes at

barnevernstjenesten setter i gang tiltak på et tidligere tidspunkt i familier med utenlandske foreldre.

SSB-rapporten *Holdninger til innvandrere og innvandring 2011* legger frem en del statistikk som viser en økning i antall innvandrerbarn som mottar hjelp fra barnevernet fra 16 til 21 prosent. Rapporten skiller mellom innvandrerbarn med barnevernstiltak fra Russland som flytter direkte til Norge og norskfødte barn med innvandrerforeldre. Den første kategorien ligger høyt, ifølge statistikken. Det innebærer at landet er representert blant fem andre land som topper statistikken. Den andre kategorien i rapporten er norskfødte barn med innvandrerforeldre fra Russland som mottar tiltak fra barnevernet, og som viste seg å ha den høyeste raten blant nasjonalitetene (Blom, 2011). Viggen (2015) presenterer en del statistisk informasjon som peker på at andelen omsorgsovertakelser som gjelder barn fra Russland ligger på 8,6 per 1000 norske barn. Til sammenligning ligger andelen med overtakelse i norske familier på 6,9 per 1000 norske barn.

Nyere SSB-rapporter fra 2015/2016 presenterer statistikk som viser at antall barn med innvandrerforeldre som mottar hjelp fra barnevernet har økt med 9 prosent siden 2009. Det defineres at omtrent 7300 innvandrere har mottatt hjelp fra barnevernet i 2012. Rapporten skiller mellom innvandrerbarn og norskfødte barn med innvandrerforeldre. I den første kategorien er Russland fortsatt med blant de fem landene som topper statistikken i forhold til tiltak. I den andre kategorien inngår Russland i de ti landene som ligger høyt i forhold til barnevernstiltak. Rapporten peker på ett tiltak som har størst økning blant innvandrere fra 2009 til 2012, og det er råd og veiledning. De peker på at tiltaket var foretrukket til innvandrerforeldre i sammenligning med andre tiltak. Økningen i antall barn med innvandrerbakgrunn som vi ser av disse rapportene, kan tolkes til at det er flere barn som får bistand og hjelp fra barnevernet. Samtidig som vi kan se en form for nedgang for russisk representasjon i statistikken som dreier seg om barnevernstiltak, ligger landet fortsatt blant de ti landene som er høyest representert i barnevernet (Dyrhaug & Sky, 2012).

Berg et al. (2017) på sin side setter fokus på representasjonen av innvandrere i barnevernet og deres møte med barneverntjenesten. Øst-Europa og Russland nevnes i resultatene i forhold til tiltak og representativitet. Den retter nemlig fokus mot det som tidligere ble omtalt i media om overrepresentasjon av omsorgsovertakelser av barn som har foreldre fra Øst-Europa. Rapporten påpeker nemlig at østeuropeiske familier ikke er overrepresentert i barnevernet, slik det er blitt presentert i mediene. Rapporten avdekker en kategori som fortsatt ligger høyt i

forhold til antall saker i barnevernet, og det er norskfødte barn med én forelder født i utlandet. Planen er å ha sterkere fokus mot denne gruppen for å kunne gi mer råd og veiledning.

Videre gir Bufdir (2018a) oss oversikt over barnevernstiltak blant barn med landbakgrunn fra Øst-Europa. Oversikten viser at ni land fra Øst-Europa ligger på mellom 10 og 38 prosent i forhold til tiltak. Ut fra tabellen ser vi at Russland topper statistikken med hensyn til tiltak hjemme, omsorgsovertakelser og øvrige tiltak utenfor hjemmet

Overnevnte statistikk og rapporter gir et lite bilde på utviklingen av russisk representasjon i barnevernet. Man kan se at det foregår et kontinuerlig arbeid med å kartlegge sårbare grupper som trenger mest hjelp og utvikle tjenesten i nye retninger.

2.3 Føringer for barnevernsfaglig arbeid i Norge

Jeg vil i korte trekk presentere noen av de rammene som møte mellom foreldre og barneverntjenesten kan ha rundt seg. Det man vet er at profesjonsutøvelse av barnevernsfag er strengt regulert av regelverk og det legges strenge føringer for hva som skal være til grunn når beslutninger i barnevernet skal fattes. Det er en del av den kompetansen som barnevernsarbeideren bør ha.

Foreldre i Norge har rett og plikt til å oppdra sine barn og gi dem en forsvarlig omsorg. Det understrekkes og reguleres i en rekke regelverk. I 2014 Grunnloven har fått et nytt kapittel om menneskerettigheter hvor barns rettigheter fikk sitt eget bestemmelse. Barnekonvensjon (1989) i sin artikkel 18 setter også fokus på foreldrenes plikter og rettigheter i forhold til barnet og barnets beste. Videre i sin artikkel 20 belyses det statens ansvar i de situasjonene hvor foreldrene ikke kan gi god omsorg og oppvekstmiljø til sitt barn. Barnelova (1982) regulerer forholdet mellom foreldre og barn. Barnevernloven (1992) regulerer ytterligere forholdet mellom det offentlige adgang til inngrep overfor familier (Kvalø & Köhler-Olsen, 2016, s. 3).

Barnevernloven har gjennomgått en del endringer siden den ble vedtatt i 1953. Nye lov- og strukturendringer komplementeres med at det vil bli satsing på kompetanse i kommunene på barnevernsfeltet. Kompetanseheving vil bli en grunnleggende forutsetning for økt kommunalt ansvar for barnevernet. *Ny barnevernslov* beskriver kompetanse som satsingsområde uavhengig av bakgrunnen til brukerne. Hovedstrategien som går gjennom hele NOU-en er «rettighetsbasert tilnærming til beskyttelse av barn» (NOU 2016:16, 2016, s. 13)

Det rettes både sterkere fokus og stilles høyere krav til kompetansen innenfor kommunikasjon og kultur. Kompetansen skal både videreføres og videreutvikles. Dette forklares med at barnevernet blir utfordret i stor grad når de jobber med barn og familier som har tilknytning til flere land enn Norge. Kultursensitivitet blir et tema som tas opp her. Kravet om forsvarlighetsplikten og samarbeidsplikten løftes opp, og det presiseres at det i vurderingene om barnas beste skal inngå «barnets og foreldrenes etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn» (NOU 2016:16, 2016, s. 14). Barnets beste fremstår som et sentralt begrep og skal utvikles videre. Barnevernkonvensjonens artikkel 3 nr. 1 står sentralt. I arbeid med familier velger de som tidligere nevnt å videreføre «minste inngreps prinsipp, et skånsomhetskrav og en plikt for barnevernstjenesten til å samarbeide med barn og foreldre» (NOU 2016:16, 2016, s. 15). Det fører med seg større krav til kompetanse og bemanning i barnevernstjenesten. Fokuset rettes også mot bedre ivaretagelse av barns og foreldres rettigheter, og det rettes økt fokus mot å vedlikeholde familierelasjoner, der mer bruk av familieråd foreslås. Videre løftes kommunikasjon og språkforståelse frem i kapittel 4 i utredningen. Språklig forenkling av loven fører til at det blir stilt krav til kommunikasjon og begrepsbruk i barnevernsfaglig arbeid. Det presiseres at begrepsbruken ikke skal være til hinder for barn og familien uansett bakgrunn, men føre til at rett informasjon blir gitt og at kommunikasjonen blir god (NOU 2016:16, 2016).

Etter de siste endringene ble det stilt strengere krav til barnets rettssikkerhet. Loven skal sørge for at barn og unge blir møtt med trygghet, kjærlighet og forståelse. Det rettes fokus mot barnets rett til sterkere vern av dets kultur og identitet. Barnets beste blir styrket ytterligere av alle overnevnte faktorene. Barnevernlovens formål beskrives slik i § 1-1:

«Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår».
(Barnevernloven, 1992)

Barnevernet er ifølge § 1-7 forpliktet til å samarbeide med foreldrene, og lovteksten lyder slik: «Barnevernet skal utøve sin virksomhet med respekt for og så langt som mulig i samarbeid med barnet og barnets foreldre» (Barnevernloven, 1992).

Barnets beste ble ifølge Bunkholdt og Sandbæk (2008) nevnt som det viktigste i arbeidet, og prinsipper om rett hjelp til rett tid, det biologiske prinsippet og det å benytte det mildeste inngrepet står sentralt i loven. I tillegg kommer det frem i menneskerettighetserklæringen at «ingen må utsettes for vilkårlig eller ulovlig inngrep i sitt familieliv» (Qureshi, 1997, s. 50). Konvensjonene fra 1950 og 1989 sier at staten kan regulere forskjellige sider ved familielivet, men samtidig skal det respekteres at foreldre har hovedansvaret for barnas oppdragelse (Qureshi, 1997).

Som jeg nevnte innledningsvis retter jeg fokuset i min studie på møtet med norsk barnevern, og avgrenser det til møtet mellom mødre fra Russland og barnevernspedagoger som arbeider på barnevernskontor. Alle kommuner i Norge er pålagt å ha barnevernstjeneste som utfører oppgaver etter barnevernloven. Barnevernet er instansen som har primæransvaret for å sikre at barn og unge får rett hjelp til rett tid (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). Barnevernstjenesten har sitt hovedmål å arbeide for barnets beste.

Dette presiseres i NOU 2016:16 (2016, s. 13) at alle barn i Norge uansett nasjonalitet har rett til å få hjelp og beskyttelse etter en lov som har en «rettighetsbasert tilnærming til beskyttelse av barn».

Barnevernstjenesten har støtte og kontroll som rolle i samfunnet. De skal være støttende for foreldre hvis foreldrene trenger hjelp i form av hjelpetiltak, veiledning osv. Samtidig skal de utøve kontroll av at barnet har det bra hjemme. Hvis barnet ikke får tilstrekkelig omsorg og ikke har det bra hjemme, plikter barnevernstjenesten å gripe inn. Skjønnsmessig vurdering er alltid til stede og skal være med på å styrke rettssikkerheten til barn og deres foreldre (Bufdir, 2018a). Ansvarsområdet til barnevernstjenesten blir tydeliggjort, og det stilles strengere krav til deres arbeid og kompetanse.

2.3.1 Samhandling og kommunikasjon

I de tidligere kapitlene har vi dannet oss et bilde av russisk barnevern, samt utviklingen av samarbeidet mellom Russland og Norge med hensyn til barnevernsfeltet. Vi har også fått innblikk i hvorvidt barn og foreldre fra Russland er representert i barnevernet, og har fått en kort presentasjon av loven og dens utvikling de siste årene. Foreldre som deler sine erfaringer med oss i de senere kapitlene har vært i kontakt med barnevernstjenesten.

Man vil kunne definere møte mellom mødrene og barenverntjenesten som en samhandlingssituasjon. Martinussen (2001, s. 205) definerer i den forbindelse samhandling som en tolkningsprosess hvor «menneskene handler overfor sin omverden med utgangspunkt i den meningen denne omverdenen har for dem». Forståelse av ting eller sammenhenger skjer gjennom fortolkningsprosesser (Brodtkorb, Norvoll & Rugkåsa, 2001). Mennesker bygger seg en forståelse av andre ved hjelp av de erfaringene vi samler gjennom livet, følelsene vi innehar og den tankevirksomheten som tilhører hver enkelt. I Røkenes, Tolstad og Hanssen (2006) kalles dette for «forforståelse». Dette er noe vi alltid har med oss i møte med andre, og forfatterne presiserer i den forbindelse at en forforståelse også består av kulturell virkelighetsoppfatning, etisk grunnsyn, verdier, normer, individuelle tankemåter, leveregler, selvforståelse, teorier, modeller, metoder og rolleforventninger (Weihe, 2001).

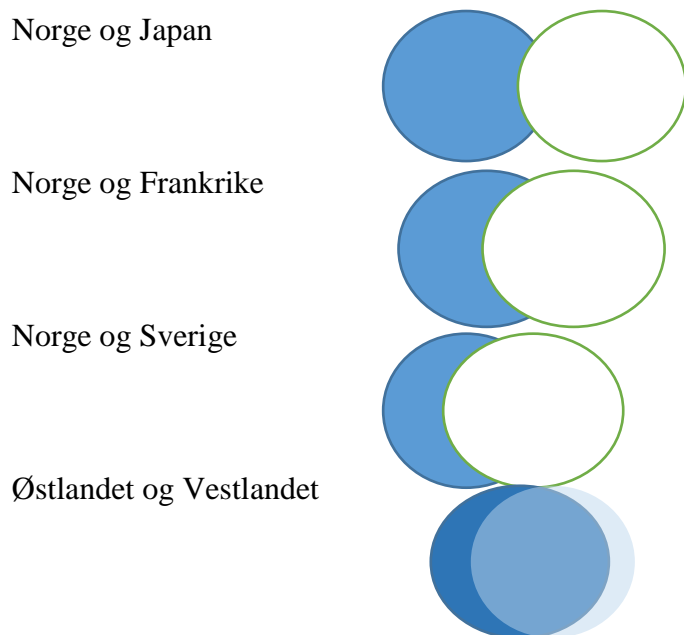
Språket spiller også en stor rolle i alle samhandlingssituasjoner, og under kommunikasjonssituasjonen blir det dannet en egen forståelse både av informasjonen som formidles, men også av selve situasjonen en er i (Nilsen & Qureshi, 1991).

Eriksen, Sajjad og Kutal (2003) definerer kommunikasjon som informasjonsutveksling, og kaller det for en prosess som foregår mellom to parter. Det man ser ut fra litteraturen og forskningen er at ordet «kommunikasjon» kan anvendes i mange ulike sammenhenger og har mange definisjoner, modeller og tilnærminger. I denne oppgaven velger jeg å avgrense definisjonen til kun kommunikasjonen mellom barnevernsarbeider og mødre.

Ordet kommunikasjon kommer fra latin, «communicare», og betyr å gjøre noe felles (Fuglestad & Mørkeseth, 1992). Rommetveit (1972) definerer kommunikasjon som at man formidler noe til en mottaker. Han legger til grunn en lineær forståelsesmodell for kommunikasjon, der hovedelementene er sender, budskap og mottaker. Også H. Eide og Eide (2007, s. 66) mener at denne typen kommunikasjon hvor to mennesker møtes oftest foregår rettlinjet, der «signalene sendes mellom to punkter». Partene som kommuniserer er i et kommunikasjonsforhold. Samtidig mener de at relasjon og kommunikasjon befinner seg i et tosidig påvirknings- og utvekslingsforhold. Turtaking, initiativ og respons er noen av de grunnleggende forhold som skaper god dialog (H. Eide & Eide, 2007, s. 71). Men kommunikasjon er også mer enn overføring av budskap mellom mottaker og sender. Det poengteres viktigheten av at det under kommunikasjonen også dannes en felles forståelse av budskapet. Akkurat det spiller stor rolle i en hjelpesituasjon.

Møtet mellom ansatte i barneverntjenesten og foreldre som trenger bistand kan ifølge Eide og Eide (2007, s. 12) benevnes som en arena hvor det benyttes en form for «hjelpende kommunikasjon». Dette er å anse som en *profesjonell kommunikasjon*, preget av faglighet og bistand som skal føre med seg den hjelpen som bruker forventer å få. De poengterer at «kjernen i kommunikasjonens kunst er å anerkjenne den andre – å være aktivt lyttende, åpen og samtidig direkte» (ibid.). I og med at kommunikasjonen i min oppgave foregår mellom sendere og mottakere som ofte kan ha med seg ulike kulturer, velger jeg å belyse kommunikasjonen i et tverrkulturelt perspektiv (ibid.). Det innebærer at kommunikasjonen foregår mellom personer som har ulikt språk, ulike normer og verdier og andre referanser. Hajek og Giles (2003) poengterer at entydig forskning om kultur og kommunikasjon ikke finnes. De mener at kommunikasjon på tvers av kulturer bringer med seg mange utfordringer, der hovedutfordringen ligger i gjensidig forståelse av budskapet. Forfatterne velger å presisere at hovedelementene i kommunikasjonen er de samme (H. Eide & Eide, 2007).

T. Eide og Eide (2004) utpeker kulturavstand som er element innenfor tverrkulturell kommunikasjon, noe som innebærer at jo større distanse mellom kulturene er, desto større forskjeller blir det i virkelighetsoppfatningen. Dahl og Habert (1986) presenterer begrepet kulturavstand, og illustrerer dette i form av en modell.(H. Eide & Eide, 2007, s. 82).

Figur 1. Kulturavstand (Dahl & Habert, 1986).

Hagen og Qureshi (1996) mener at kultur kan sammenlignes med et prisme. Det innebærer at signalene fra to samtalende parter blir silt ut ulikt. Samtidig fører kommunikasjon som foregår på tvers av kulturer ofte med seg mange nye utfordringer som kommer i tillegg til at man prøver å formidle informasjon og sende budskap. Noe av det er «fortolkning og gjensidig forståelse av kultur, språk og mening» (H. Eide & Eide, 2007, s. 81). Lite eller ingen kjennskap til disse rammene kan føre til misforståelser og kommunikasjonsproblemer (H. Eide & Eide, 2007, s. 84)

I forhold til kommunikasjon presenterer Hajek og Giles (2003) modell, der de retter fokuset på tverrkulturell kommunikasjonskompetanse. Denne modellen viser både kompleksiteten av kommunikasjon mellom to kulturbærere, men gir oss samtidig dypere forståelse av hva det innebærer (H. Eide & Eide, 2007)

Modellen viser hvilke faktorer hos mottakeren med annen kultur som spiller inn på dennes evne til «bedre kommunikasjon i den nye kulturen som vedkommende befinner seg i» (Hajek & Giles, 2003, i (H. Eide & Eide, 2007, s. 89) Grunnleggerne av denne modellen mener at noen av hovedoppgavene til hjelperen vil bli å stimulere prosessen der mottakeren befinner seg og ta hensyn til denne. De samme prosessene er også en del av den hjelpende kommunikasjonen jeg har nevnt innledningsvis (H. Eide & Eide, 2007, s. 90)

Skare (1993) velger å kalle kommunikasjon på tvers av kulturer «tverrkulturell kommunikasjon». Han utdyper dette begrepet med at kommunikasjon dreier seg om hvordan mennesker med ulik kultur lærer seg å bryte hverandres koder underveis. Samtidig presenterer han også det motsatte av den gode tverrkulturelle kommunikasjonen, som han mener er kategorisering og stereotypisering (Skare, 1993).

Når man snakker om kommunikasjon, er det også viktig å nevne konteksten kommunikasjonen skal gjennomføres i og hvilke rolle denne spiller for innholdet i samtalen og det som skal foregå. Hvis man ikke tar hensyn til konteksten samtalen gjennomføres i vil det ifølge Nilsson og Waldemarson (1990) være fare for misforståelser mellom bruker og hjelper.

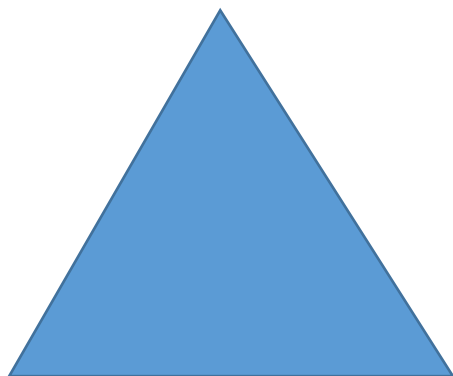
Språk spiller en stor rolle i kommunikasjon, og i tverrkulturell kommunikasjon er det ofte også slik at kommunikasjonspartene kan ha forskjellige morsmål. Det er ikke uvanlig å oppleve at hjelper og bruker ikke har felles språk, i slike tilfeller er det viktig å benytte seg av profesjonelle tolker. Det å ha språklig kompetanse slik at man både kan uttrykke seg og forstå det som blir sagt, er grunnleggende i god og profesjonell kommunikasjon (Eide & Eide,

2007). Samtidig er den helhetlige kompetansen barnevernspedagogen innehar viktig, noe vi nå skal se nærmere på.

2.3.2 Barnevernfaglig kompetanse og hva det innebærer

Skau (2011) er opptatt av slik kompetanse. Hun påpeker at profesjonell kompetanse er en svært komplisert og sammensatt helhet som består av et sett med kvalifikasjoner. De er nødvendige i utøvelsen av barnevernsyrket. Skau (2011) kaller det for profesjonell kompetanse, og mener at møtet med brukerne vil bli preget av denne i sin helhet. Hun presenterer en modell for profesjonalitet som hun kaller kompetansetrekanten (figur 3). Modellen består av tre viktige aspekter: teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse. Først tar hun for seg personlig kompetanse, som utvikles gjennom hele livet og gjennom de erfaringene man tilegner seg. Denne type kompetanse spiller en viktig rolle i samspillsituasjoner mellom bruker og yrkesutøver (Skau, 2011, s. 73).

Personlig kompetanse

Teoretisk kunnskap

Yrkesspesifikke ferdigheter

Figur 2. Modell for profesjonell kompetanse (Skau, 2002).

I arbeidssammenheng viser den seg i form av god kommunikasjon – det å være åpen for nye løsninger, være ærgjerrig, og det å vise respekt trekkes frem som avgjørende elementer. Teoretisk kunnskap tilegnes gjennom utdanning, forskning og fagspesifikk kunnskap, dette er

viktig for å kunne utøve et yrke. Til slutt nevner hun yrkesspesifikke ferdigheter, som består av den praktiske erfaringen og ferdighetene man tilegner seg i et yrke, og ikke minst utøvelsen av yrket med alle de metoder man velger å ta i bruk. Hutchinson og Oltedal (2003) viser til Shulman når de belyser sider ved barnevernspedagogen som det personlige selv og den profesjonelle selv. Han mener at en kombinasjon av disse kvalifikasjonene vil være det beste utgangspunktet i barnevernsarbeid. Å arbeide som barnevernspedagog innebærer at man samhandler i to «kontekster» samtidig. Det understrekes at utfordringen til barnevernspedagogen er at man arbeider samtidig i offentlig og privat kontekst. Med det menes at den private verdenen styres av verdier og følelser i hver enkelt situasjon, samtidig som den står i interaksjon med den offentlige verdenen som består av verdier som likebehandling, nøytralitet og objektivitet. Hvert enkelt vedtak som fattes av barnevernspedagogen, er normativ, gjennom at barnevernspedagogen har brukt sitt skjønn til å ta en vurdering av situasjonen og konkludere på bakgrunn av dette. Beslutningen og handlingen vil derfor alltid være preget av de verdiene som barnevernspedagogen innehar. De verdiene legger i sin tur føringer for hva pedagogen anser som godt barnevernsarbeid.

Hutchinson og Oltedal (2003) påpeker i den forbindelse at det å vise faglig autoritet har en positiv innvirkning i barnevernssaker, siden dette medfører at kommunikasjonen ofte blir tydeligere. Å være åpen om bekymringene rundt barnets situasjon og flink til å tydeliggjøre foreldrenes rolle i omsorgssituasjonen, samt forventningene barneverntjenesten har til foreldrene i samarbeidet med barneverntjenesten er viktige elementer som fremheves i forhold til det å ha faglig autoritet (Hutchinson & Oltedal, 2003). Utøvelse av faglig autoritet innebærer imidlertid også å et annet aspekt, nemlig makt. Havik (2004) fremhever i den forbindelse at barnevernet har ulike former for makt. Politisk makt, økonomisk makt og ideologisk makt. Barnevernspedagogen er en del av den offentlige organisasjonen, og den legger føringer for hver barnevernspedagog med hensyn til hvilken type makt man skal utøve. Både foreldrene og barnevernspedagogen har makt på hver sin måte. Ved å utforme tiltak i et samspill mellom foreldrenes makt og barnevernets makt, sikrer man et resultat der barnets omsorgssituasjon blir endret til det bedre (Havik, 2004).

I en hjelpesituasjon har man to parter som kan definere hvilken hjelp som bør gis – foreldrene på den ene siden og barnevernspedagogen på den andre. Slettebø og Seim (2007, s. 15) fremhever derfor viktigheten av å sikre foreldrene deltakelse og brukermedvirkning i det barnevernfaglige arbeidet. På denne måten kan barnet sikres rett hjelp til rett tid gjennom å styrke og spille på familiens ressurser. I den forbindelse blir også definisjonsmakt et viktig

moment. Definisjonsmakt gjør seg derfor gjeldende også i et samfunnsperspektiv. I et slikt perspektiv innebærer definisjonsmakt å ha makt til å kunne definere hva som er avvikende og hva som er normalt i et samfunn. I et møte mellom foreldre og barneverntjenesten innebærer dette ofte at barnevernspedagogen sitter på definisjonsmakt, gjennom å kunne definere hele situasjonen. Vurderinger skal gjøres av hva som er viktig å gjøre der og da, hva slags informasjon man bør legge fokus på, hva som er mindre betydningsfullt og ikke minst hva som bør følges opp videre (Havik, 2004). Ikke overaskende henger denne type makt tett sammen med profesjons- og kunnskapsmakt, noe som innebærer at hver enkelt barnevernspedagogs erfaring og utdanning og personlige kompetanse er helt avgjørende for hva som blir definert som problemstillinger for den enkelte familie. Hvor mye hjelp de trenger og hva slags tiltak som skal gis er noen av vurderingene som skal gjøres. På denne måten vises kompleksiteten og de yrkesmessige utfordringene barnevernspedagogen møter i sin hverdag, noe som krever allsidig kompetanse.

2.3.3 Kulturkompetanse

Min oppgave handler om russiske mødre/innvandrere som har kommet til Norge og etablert seg med familie. Eriksen definerer «begrepet innvandrere som en fellesbetegnelse på personer med utenlandsk bakgrunn, uansett opprinnelig årsak til innvandringen» (Eriksen, 2001, s. 188). Disse familiene har ifølge Eriksen (2001) med seg sin kulturelle identitet, og bevarer noe av dette i integreringsprosessen. Samtidig vil det i denne relasjonen være en asymmetri mellom de som har innvandret fra Russland og den norske befolkningen. Gjennom å være innflytter i et fremmed land er en også å anse som en minoritet i den norske befolkningen, mens den norske befolkningen er å regne som en majoritet. Qureshi i Weihe (2001, s. 124) påpeker i den forbindelse viktigheten av å være klar over at innvandrerfamilier kan bli marginalisert, og kan falle utenfor «viktige områder i samfunnet. Dette gjennom å ikke blir gitt de samme rettighetene, eller deltakelsesmulighetene som andre».

Både tverrkulturell forståelse og kulturell identitet inneholder ordet kultur, men det kan være vanskelig å definere begrepet (Thomsen & Larsen, 1994). Martinussen sier at kultur består av «summen av verdiene, oppfatningene, normene og symbolene i et samfunn» (Martinussen, 2001, s. 46). Dette innebærer at begrepet også omfatter hvordan vi mennesker forstår virkeligheten vi lever i og hvordan våre personlige erfaringer til enhver tid står i interaksjon med samfunnet rundt. Kulturforståelse vil være et naturlig element som inneholder «innsikt i hvordan vår egen forståelse av virkeligheten, vår kultur, er formet av våre omgivelser og våre erfaringer gjennom oppvekst og senere livsfaser» (Thomsen & Larsen, 1994, s. 27).

Forfattere mener også at hvert enkelt menneske har en kulturell identitet. Dette er en identitet vi bærer med oss gjennom livet, og den kan være vanskelig å endre. Dette fører til at atferden til en barnevernspedagog eller foreldre fra Russland alltid vil være preget av den respektive kulturen. Kulturforståelse vil gi barnevernsarbeideren bedre mulighet til å utøve sitt yrke på profesjonelt vis ved å kunne se utfordringene til familiene fra deres ståsted (Thomsen & Larsen, 1994).

3 Metode

Både kunnskapsgrunnlaget i feltet og problemstillingens natur fører til at jeg måtte bestemme meg for en metode som etter mitt syn er best anvendbar. I litteraturen blir metode definert som veien til målet. Samtidig presiseres det at det ikke finnes noen standardmetoder for hvordan man kan oppnå et bestemt resultat (Kvale & Brinkmann, 2009). Målet med studien er å se nærmere på mødrenes opplevelser av møtet med barnevernet. I tillegg til å finne ut av hvilke kompetanse barnevernansatte må ha, sett fra de russiske mødres perspektiv. Men først skal vi se nærmere på studiens vitenskapelige ståsted. For så å gå nærmere inn på valg av metode. Jeg vil også redegjøre for rekrutteringen av informanter, datainnsamling, analyse og validitet. Samtidig vil jeg trekke frem etiske utfordringer med det å forske i eget felt og egen kultur.

3.1 Vitenskapelig innblikk

Som tidligere nevnt handler min studie om å forske på russiske mødre som har hatt kontakt med barnevernstjenesten og deres opplevelser av dette møtet. For å tilnærme meg fenomenet velger jeg å bruke hermeneutisk tilnærming. Hermeneutikken har sitt fokus på å forstå eller fortolke en handling, og samtidig finne ut mer om bakenforliggende grunner (Halvorsen, 2003). Kaiser, Ugelvik og Jåsund (2000, s. 113) viser til Georg Gadamer (1900-) sin presentasjon av hermeneutikken. Han definerer den som «møte mellom vår forståelsehorisont og den horisonten et verk åpner for en». «Horisontsammensmeltning» defineres som det viktigste innenfor hermeneutikken hvor den som leser forstår godt budskapet til den andre.

I motsetning til naturvitenskapelig tradisjon, som har sitt fokus på å finne årsakssammenhenger, vil den hermeneutiske tilnærmingen fokusere på å forstå en handling i den konteksten den har funnet sted (Thagaard, 2018). Kaiser et al. (2000, s. 114) understreker viktigheten av den kulturelle konteksten hvor handlingen foregår hvor bedre forståelse av det er med på å gi til forsker nye innsikter og perspektiver.

Fenomenologi på sin side handler om å forske på fenomener og hvordan de forstås av intervjuobjektene (Kvale & Brinkmann, 2009). Hermeneutikk og fenomenologi er ifølge Malterud (2011) tett knyttet sammen, da menneskets forståelse av egen verden kommer av dets egen opplevelse og erfaring. Målet med denne studien er å samle erfaringer som russiske mødre har gjort seg i møte med barnevernstjenesten. Jeg vil også fokusere på om noen av erfaringene kan gi meg en dypere forståelse av kompetansen som barnevernsarbeideren

innehar eller bør ha, sett i lys av mødrenes fortellinger. Meningen og innholdet vil jeg prøve å søke ut fra konteksten, handlingene og andre sammenhenger som mine informantene var berørt av (Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2010). Noe som gjør den hermeneutisk-fenomenologiske retningen sentral (Malterud, 2011). Jeg som forsker kan naturlig nok ikke observere dette direkte siden alle mødrenes opplevelser i forbindelse med deres møte med barnevernstjenesten allerede har funnet sted. Det som er viktig å nevne er at opplevelsene og erfaringene som mødrene har fått ikke er glemt. For at jeg skal kunne finne ut av dette, må jeg snakke direkte med de russiske mødrene (Kvale & Brinkmann, 2009).

3.2 Valg av metode og begrunnelse

I vitenskapen presenteres det to hovedmetoder som benyttes i forskning – kvantitative og kvalitative metoder. Repstad (1998) definerer at kvantitativ metodes hovedtrekk er å komme til resultater ved hjelp av tallfesting og statistikk som gir oss et bilde av representativitet og utbredelse, og er anvendelig til sammenligning av data. Denne studien er ikke av kvantitativ art, da jeg isteden har hatt fokus på kvaliteter ved et fenomen, og dermed blir kvalitativ metode et naturlig valg. Forskningen min har fokus på egenskapene og karaktertrekkene ved kompetansen, og jeg benytter meg av fortolkning av mine data der informantenes fortellinger er det sentrale (Repstad, 1998). I og med at målet for min forskning var å få innsikt i brukernes erfaringer med barnevernet, vil kvalitativ metode føre til at jeg i større grad ville få mulighet til å presentere opplevelser, tanker og refleksjoner.

I forskningen skilles det mellom induktiv og hypotetisk-deduktiv tilnæringsmåte innenfor kvalitativ forskning (Halvorsen, 2003). I og med at min forskning ikke skulle være hypotese-testende, var induktiv tilnæringsmåte å foretrekke. Dette er en metode der man nærmer seg en ukjent virkelighet uten å ha noen hypoteser i forkant. Mitt forskningsprosjekt skulle handle om mødrenes erfaringer med barnevernstjenesten. Det kunne også gi meg innblikk i deres forståelse av kompetanse og hvordan den ble utfordret. Dette innebar at jeg skulle forske på noe som muligens også har innbakte holdninger, og dermed måtte jeg være bevisst på hvordan jeg skulle samle inn mine kvalitative data (Halvorsen, 2003). Jeg valgte å benytte meg av kvalitativt intervju siden det muliggjorde at informasjonen de russiske mødrene kom med kunne inneholde mest mulig detaljerte beskrivelser. Dermed kunne det gi meg informasjon som belyste mine problemstillinger, og den kunnskapen jeg var ute etter.

Derfor valgte jeg semistrukturerte intervjuer med intervjuguide. I litteraturen beskrives dette også som dybdeintervju som har som mål å forstå de opplevelsene informantene har hatt og samtidig innhente refleksjoner rundt disse (Johannessen et al., 2010, s. 137). Kvale og

Brinkmann (2009) mener at semistrukturerte intervju ligner på en samtale man har i hverdagen. Den tar utgangspunkt i noen faste spørsmål som skal gjennomgås i løpet av intervjuet, samtidig som intervjuformen verken kan defineres som lukket eller åpen samtale (Johannessen et al., 2010, s. 139). Jeg vil komme tilbake til intervjuguiden og tanker rundt den i de neste kapitlene.

3.2.1 Utvalg og rekruttering

Å gjennomføre min forskning som kvalitativ studie, har en del fordeler. En av disse er at hver deltaker har anledning til å bidra med sin del av informasjonen siden jeg velger individuelle intervjuer. Dilemmaet er hvor mange informanter det bør være i et slikt forskningsprosjekt for at datamaterialet jeg velger å presentere skal kunne danne kunnskap og muligens få overføringsverdi til andre forskningsprosjekter. Jeg kunne ikke forutsi hvor mange informanter som ville delta i mitt prosjekt, men jeg håpet på å få mellom 4 og 7 informanter (Malterud, 2011). Jeg har vært i tvil om informantantallet mitt på fire informanter er tilstrekkelig nok. Ut fra metodelitteraturen nevnt tidligere er det tilstrekkelig med 4–7 informanter, siden et høyt antall informanter kan svekke kvaliteten og hindre meg som forsker å utforske fenomenet dypere (Johannessen et al., 2010). Malterud (2011) mener også at dette antallet er tilstrekkelig, siden altfor mange informanter kunne gjøre det hele uoversiktlig og føre til at analysen ble overfladisk.

Jeg måtte også planlegge hvordan jeg skulle gå frem for å rekruttere informantene. Fokuset mitt var å skaffe informanter som hadde kvaliteter som var relevante for min problemstilling, altså russiske mødre som hadde vært i kontakt med barnevernstjenesten. Thagaard (2018, s. 53) kaller dette for et «strategisk utvalg». Utover dette hadde jeg ingen utvalgskriterier.

I det følgende skulle jeg gjennomføre forskning innenfor barnevern, og med en brukergruppe av russiske mødre. Dette er en gruppe som i liten grad er vant til å forholde seg til skriftlig informasjon. Samtidig viser tidligere studier at det også er en gruppe som opplever å bli marginalisert og føler det utfordrende å forholde seg til det offentlige (Hagen & Qureshi, 1996). Dermed var valg av informasjonskanaler og arenaer for å formidle informasjon om mitt prosjekt helt avgjørende for hvordan jeg ville lykkes med å skaffe informanter. Optimalt burde jeg ha henvendt meg til ulike barneverntjenestekontor rundt i Norge, med forespørsel om å videreformidle informasjon om mitt prosjekt. Den negative medieoppmerksomheten som har vært de siste årene om norsk barnevern og Russland kunne by på ukjente

utfordringer. Hovedfokuset for mitt forskningsprosjekt var at informantene jeg skulle rekruttere ønsket å delta frivillig, og at min måte å kontakte dem på skulle være mest mulig nøytral. Slik at de ikke følte seg presset til å delta.

Jeg valgte derfor en alternativ arena for rekruttering av informanter. Dette var via to frivillige organisasjoner – Norsk-russisk forening og Organisasjonen for barnevernsforeldre. Jeg har tatt kontakt med overnevnte organisasjoner via e-post og telefon, og har forespurt om å få videreformidlet informasjon om mitt forskningsprosjekt og min kontaktinfo. Dette ga de som var interessert å delta i mitt prosjekt muligheten til å kontakte meg for å få mer informasjon om prosjektet. Som forsker er man avhengig av at de som deltar i forskningen deltar helt frivillig og kjenner sine rettigheter. Jeg utarbeidet et informasjonsskriv om mitt prosjekt, og laget også et skriv som presiserte viktige punkter i forbindelse med det å være deltaker i et forskningsprosjekt og med et eget avsnitt om og med samtykkeerklæring.

Da jeg sendte min henvendelse om deltakelse i prosjektet, hadde jeg ingen rammer på hvem som kunne delta. Med rammer mener jeg at jeg ikke hadde kriterier på kjønn, alder, omfang av kontakt med barnevernstjenesten og om informantene var fornøyde eller misfornøyde med hjelpen de hadde fått, og jeg hadde heller ikke satt noen begrensninger på sakens utfall. Det eneste kravet var at informantene hadde russisk bakgrunn og at de hadde hatt kontakt med barnevernstjenesten i tiden de har bodd i Norge. Jeg fikk ikke noe tilbakemelding på hvor mange som ble kontaktet og hvilken organisasjon som hadde formidlet informasjon om mitt prosjekt. Men jeg ble kontaktet av fire russiske mødre som alle var i 40-årene. Samtlige hadde samme bakgrunn – russisk, førstegenerasjonsinnvandrere og hadde fått barn i Norge med norsk ektefelle. Så lav deltakelse tydet på at det ikke ville være lett å skaffe seg informanter som både hadde russisk bakgrunn og hadde anledning til å dele sine erfaringer om møtet med barnevernet med meg. Det var nok ulike grunner til at så få kunne stille opp. Både temaet og problemstillingene krevde at mine informanter ville måtte dele sensitive erfaringer av personlig art. Samtidig som dette er tema som ingen vil snakke om unntatt til familie eller nære venner. Dette fikk jeg forståelse for da jeg snakket med mine informanter.

Jeg må presisere at kun tre av de fire informantene ville signere samtykkeerklæringen. Den fjerde informanten ønsket ikke å signere på noe som helst dokumentasjon, og det ble gitt muntlig samtykke til å fortelle om hennes erfaringer med barnevernet. Jeg vurderte det dit hen at til tross for manglende samtykkeerklæring, var det verdifullt å dele hennes bidrag. Dette var i seg selv en indikator på hvordan enkelte forholder seg til det offentlige, og samtidig hadde hun en egen opplevelse som hun ønsket å dele. Jeg har fått positiv respons fra informantene

på min rekrutteringsmetode. Dette undret jeg meg en del over i ettertid. Samtlige deltakere påpekte at det å gå via frivillige organisasjoner skapte sterk vilje, engasjement og positivitet til å bidra med sine erfaringer. De opplevde at de ikke bare bidro i et forskningsprosjekt, men at deres bidrag var viktig for fellesskapet og særlig mødre med russisk bakgrunn. De begrunnet også ønsket om deltakelse med at forskningen kunne føre til sterkere fokus innenfor barnevernstjenesten på russiske mødre som brukergruppe. De nevnte at måten å kontakte dem på gjorde at de ikke var redde for å stille til intervju. To av informantene påpekte at både negativ medieoppmerksomhet og opplevelsen av barnevernet som organisasjon kunne ha ført til at et brev som var sendt via tjenesten ikke engang ble vurdert som noe positivt og viktig, til tross for at det inneholdt informasjon om et prosjekt som ikke skulle gjennomføres i regi av barnevernstjenesten. De russiske mødrene som stilte opp hadde et sterkt ønske om å bidra med sine opplevelser om møtet med barnevernet.

3.2.2 Praktisk gjennomføring

Som nevnt opprettet jeg kontakt med fire russiske mødre som ville stille til intervju. Alle intervjuene ble gjennomført fortløpende etter at intervjuobjektene tok kontakt med meg, og jeg brukte totalt fire uker på å samle inn datamaterialet. Jeg reflekterte over min metode og hvordan jeg skulle samle inn data på en mest mulig skånsom måte. Jeg valgte å benytte meg av opptaker, og informerte mine informanter om dette før intervjuet. Slik ville intervju-situasjonen bli minst mulig forstyrret. Siden forskningen ikke medførte innsamling av opplysninger som kunne føre til at informantene kunne identifiseres på noe vis, var det til stor hjelp å bruke overnevnte hjelpemiddel. Det førte til at jeg som forsker kunne være mer delaktig i samtalen og ha sterkere fokus på informantene og selve intervju, og ikke minst at informantene hadde større nytte av metoden. De opplevde samtalen som noe helt naturlig og uforstyrret.

Jeg lot informantene bestemme hvor de ønsket å gjennomføre intervjuene. Dette for å skape mer tillit og utjevne den mulige opplevelsen av maktforskjell mellom oss. Tre av informantene ønsket å gjennomføre intervjuene hjemme hos seg selv, som var en kjent og trygg arena for dem, mens én informant ønsket å gjennomføre intervjuet på en nøytral arena. En observasjon jeg som forsker registrerte var at informanten som gjennomførte intervjuet på en nøytral arena, var utrolig reflektert og avslappet, og oppdaget også nye sider ved seg selv under intervjuet. For min del var det ikke nødvendig å stille mange oppfølgende spørsmål

fordi informanten hadde mye å fortelle og klarte å berøre alt av tematikk på en veldig allsidig måte. Intervjuene ble tatt opp på lydbånd, og hadde en varighet på mellom 40 og 90 minutter.

Noen informanter uttrykte et ønske om å gjennomføre hele intervjuet på russisk, og dermed kom min tospråkligheit til anvendelse. Jeg gjennomførte to intervjuer på norsk og to intervjuer på russisk, der informantene supplerte med russiske begreper og uttrykk. Jeg opplevde det som en stor fordel å beherske begge språk flytende.

Min tospråkligheit var på en måte en enkel og svært nyttig kvalitet for forskningen fordi informantene kunne uttrykke seg fritt på sitt morsmål. Det ga mine informanter større valgfrihet og sørget for at de opplevde å bli forstått i større grad. De visste at hvis de ikke klarte å uttrykke seg på norsk med hensyn til enkelte begreper eller uttrykk, kunne de komme med et godt alternativ på sitt morsmål. Det førte til både lengre intervjuer og dypere innhold. I ettertid har jeg undret meg over betydningen av begrepsforståelse for russiske mødre og dens viktighet for språkforståelse. Det har også spilt en rolle for anvendelsen av deres kunnskaper i deres kontakt med barnevernstjenesten. Noen begreper måtte jeg utdype ytterligere til tross for at det fantes direkte oversettelser. Dette fordi en begrepsforståelse kunne knyttes til forskjellige arenaer i informantenes liv og ikke minst den konkrete anvendelsen.

Som tilleggsfordeler må jeg også nevne min kjennskap til både norsk levemåte og russiske tradisjoner og kultur, og jeg hadde også parallelt innblikk i fagområdet. Det var støttende for meg som forsker. Det ga samtidig mine informanter en opplevelse av at jeg som forsker forstod deres situasjon. Jeg fikk møte dem der de var i hver sin situasjon med hver sin opplevelse. På en annen måte skapte det også refleksjon overfor min rolle som forsker.

I mitt semistrukturerte intervju har jeg tatt utgangspunkt i en intervjuguide med enkelte faste spørsmål som skulle føre til at intervjuobjektene fortalte om sine erfaringer med barnevernet, i tillegg var det et mål å få innsyn i hvilken kunnskap barnevernet bør ha for å møte brukere fra Russland på en god måte (Halvorsen, 2003). Det at jeg hadde fast utgangspunkt både i forhold til tema og spørsmål, skapte trygghet for meg som forsker og for mine informanter som opplevde at jeg var forberedt. Jeg har også valgt å dele ut intervjuguiden til informantene rett før intervjuet, slik at de både kunne lese spørsmålene og eventuelt forberede seg. Dette var gjort med hensikt for å ha mest mulig åpenhet, skape trygghet og ikke minst gi bedre tilrettelegging av intervjuet for de av informantene som ikke behersket språket så godt muntlig. En skriftlig norsk versjon av intervjuguiden førte også til at intervjuobjektene kunne stille spørsmål både med hensyn til spørsmål i guiden og ikke minst begreper som ble

benyttet. Ifølge Halvorsen (2003) vil et dybdeintervju skape en samtale hvor informantene vil kunne uttrykke sine opplevelser om deres møte med barnevernet med egne ord. Å bruke semistrukturert intervju var til stor hjelp, siden jeg kunne be informantene om å beskrive de temaer, opplevelser og fenomenene de kom på underveis i samtalen. I den forbindelse var det også interessant å observere at til tross for at jeg stilte samme spørsmål til alle mine informanter, var det ingen av intervjuene som var like når det gjaldt hvilke tilleggsspørsmål som ble utløst, hvilke erfaringer som ble delt med meg og hvilke refleksjoner informantene kom med. Jeg må også nevne at jeg vurderte å lage oppfølgingsspørsmål til min intervjuguide, men kom frem til at det kunne føre til at en ble med fastlåst i spørsmålene, fremfor å få mulighet til å oppdage ny kunnskap. Derfor stilte jeg oppfølgingsspørsmål underveis for at informantene skulle kunne komme videre med sine fortellinger. Dessuten fikk jeg mulighet til å følge opp momenter som ikke var kjent for meg fra før (McCracken, 1988).

Intervjuguiden var delt i fem hoveddeler som introduksjon, åpent tema, kunnskap om barneverntjenesten, møte med barneverntjenesten og avslutning. Hver del inneholdt et sett med spørsmål, slik at informantene kunne få anledning til å komme med sine fortellinger (McCracken, 1988). Kvale (1997) definerer dette som en reflektert tilnærming. Hovedfokuset var mødrenes opplevelse av deres møte med barnevernet, og med åpne spørsmål som redskap fikk jeg mange refleksjoner om dette.

I første fase av intervjuet, der jeg informerte mine informanter om prosjektet, samtykke, frivillighet og ikke minst deres rettigheter, spurte jeg alle om de ønsket informasjon om prosjektet på russisk. Jeg oversatte muntlig til russisk både samtykkeerklæring og informasjonsskrivet om prosjektet.

I neste fase av intervjuet snakket vi om informantenes bakgrunn og deres opplevelser med det å bo i Norge. Deretter prøvde jeg å få informantene til å reflektere over forskjellene man kjenner ved å bo i Norge og bo i Russland, der det ble trukket frem tradisjoner, verdier og normer.

Til slutt stilte jeg spørsmål hvor informanter kunne komme med innspill på hva de skulle ønske kunne vært annerledes i deres møte med barnevernet og hva som kunne vært forbedret. Den avsluttende delen ble møtt med stort engasjement av informantene, og de kom med mange interessante innspill. Jeg vil nå gå nærmere inn på intervjuprosessen og de observasjoner og refleksjoner som jeg har gjort meg.

Som intervjuer har jeg gjort meg en del erfaringer av hvor viktig det er å være åpen, det å vise respekt og skape en trygg intervjusituasjon. Til sammen har dette ført til at informantene fikk satt ord på egne opplevelser av møtet med barnevernstjenesten og følte at de kunne snakke fritt om sine opplevelser. Målet var å få informanter til å ikke bare fortelle, men også å reflektere over spørsmålene som ble gitt, for på den måten å kunne besvare problemstillingen. Dette gjorde at jeg måtte være svært bevisst på min rolle som intervjuer, og ikke tilføye egne refleksjoner underveis. Min rolle kom tydelig frem da jeg stilte noen tilleggsspørsmål for å få frem detaljene i informantenes fortellinger. Det var viktig å være bevisst min forskerrolle og reflektere over hvilken grad jeg kunne ha påvirket materialet (Malterud, 2011, s. 98).

3.2.3 Analysen

Kvalitativt intervju har som mål å beskrive informantens livsverden, for så videre å få anledning til å fortolke de fenomenene som det snakkes om (Kvale & Brinkmann, 2015).

Det er viktig å skille mellom problemstillingen og de spørsmålene som man stiller i intervjuet. De svarene jeg fikk på mine intervju spørsmål, danner grunnlaget for mitt datamateriale. Underveis har jeg stilt oppfølgende spørsmål der jeg trengte ytterligere forklaring eller redegjørelse (Johannessen et al., 2010).

Etter at intervjuene ble gjennomført, transkriberte jeg mitt datamateriale. Materialet ble transkribert i sin helhet. Mine informanter snakket dialekt. I tillegg har de en del grammatiske utfordringer med språket. Jeg har valgt å gjengi presise uttalelser og formuleringer, uten noen tilføyinger eller rettelser. Dette i seg selv er et verdifullt funn, som peker på språkforståelsen til hver enkelt informant etter så lang botid i Norge. Videre har jeg måttet jobbe ytterligere med innsamlet materiale for å klargjøre det til analysen.

Giorgis fenomenologiske metode som er adaptert av Malterud (2011) ble benyttet for å analysere mitt datamateriale. Formålet med det er *å utvikle kunnskap om informantenes erfaringer og livsverden innenfor et bestemt felt* (Malterud, 2011, s. 97). Dette har vært med på å sette ord på informantenes opplevelse av deres møte med barnevernet. Ved hjelp av informantenes erfaringer har jeg fått mulighet til å skape ny kunnskap om et bestemt område. Analysen ble gjennomført i fire etapper – å danne seg et helhetsinntrykk, identifisering av meningsbærende enheter, abstrahering av innholdet og sammenfatning av betydningen (Malterud, 2011, s. 98).

Først måtte jeg danne meg et helhetsinntrykk av intervjuene ved å lese gjennom teksten flere ganger. Dette var nødvendig for å få frem informantenes stemmer (Malterud, 2011, s. 99). Kvalitativt materiale som man samler i et prosjekt, gir ikke svar i seg selv på problemstillingen, men overnevnte materiale må fortolkes. For meg innebar dette at jeg systematisk måtte bearbeide mitt innsamlede materiale og foreta meningskategorisering, der jeg kodet meningene til kategorier og arbeidet med meningsfortolkning etter det (Johannessen et al., 2010). Jeg plukket ut tema, ord og utsagn som til sammen ble omgjort til koder eller meningsbærende enheter. Ved å gå gjennom intervjuene og kodene flere ganger, kom jeg frem til noen få meningsbærende enheter. Jeg valgte å tildele fargekode til hver enhet slik at det var lettere å få oversikt over informantenes uttalelser. Videre arbeidet jeg ytterligere med å abstrahere innholdet ved å arbeide mer med sitater. Til slutt tok jeg det som informantene snakket mest om og som hadde betydning for dem, og gjorde det om til kategoriene (Malterud, 2011, s. 100) og jeg hadde igjen 4 hovedfunn og 3 underkategorier:

Jeg ser tydelig at forskning i egen kultur, som jeg trodde skulle være mye lettere både med tanke på språklige og ikke minst faglige utfordringer, også bød på utfordringer. Mens jeg arbeidet med meningskategorisering og meningsfortolkning, måtte jeg være svært oppmerksom på at jeg ikke trakk inn det som Wadel (1990) definerer som felleskunnskapen. Det kunne føre til at jeg tok mye av materialet for gitt og muligens overså viktige budskap.

Flere av informantene valgte å gjennomføre intervjuet på russisk, og det medførte at jeg måtte oversette det til norsk. I alle intervjuene benyttet informantene noen uttrykk og metaforer på russisk, og disse valgte jeg å bevare i sin helhet i min oppgave med en oversettelse til norsk. Noen ord og begreper kunne jeg ikke oversette direkte til norsk, og der har jeg bedt mine informanter om å komme med en forklaring.

Det å være bevisst på mine egne kulturelle verdier og egen forståelse av materialet, har vært til hjelp både i intervjusituasjonen og i analysen av innsamlet materiale. Det har i perioder vært vanskelig å distansere seg. Det har ført til at jeg har fått et dypere, reflektert innblikk i mine data, og jeg har kommet frem til ulike funn og opplevelser, samtidig som også informantene hadde noen erfaringer som var like.

Dette innebærer at mine funn ikke er generaliserbare, siden de baserer seg på få informanter, og hver enkeltes erfaringer og opplevelser. Funnene som presenteres i denne oppgaven er gjeldende kun for disse informantene som ble intervjuet, og kan ikke være representative for alle russiske foreldre som har vært i kontakt med barnevernstjenesten. Samtidig kan det være

en pekepinn på russiske foreldres opplevelse av barnevernets kompetanse, og ikke minst gi noen refleksjoner rundt den kompetansen som barnevernsarbeideren bør ha i arbeidet med overnevnte familier.

3.2.4 Validitet

Ifølge Kvale (1997) er validitet viktig for hele forskningsprosessen og en markør for kvalitet i forskningen. Den er en pekepinn på om den nye viten samsvarer med virkeligheten. Man kjenner til at metodene man benytter i undersøkelsen har innvirkning på resultatene. Ved å være presis både i forhold til metodebruk og ikke minst reflektere over overnevnte, er det samtidig viktig at jeg som forsker er åpen om alle forhold ved min forskning. Dermed vil leseren få anledning til å selv vurdere det som er gjort og følge meg gjennom hele forskningsprosessen via mine refleksjoner og de funnene jeg har kommet frem til. Videre vil leseren også få mulighet til å avgjøre om mine funn er troverdige og overførbare til en større gruppe (Jacobsen, 2003).

Jacobsen (2003) understreker også muligheten for generalisering av funnene og om de er representative for erfaringen for flere russiske mødre siden alle mine informanter har kommet med lignende utsagn på flere områder. Det er viktig å poengtere at erfaringer som er av lik karakter kan generaliseres, men at det er usikkert om utvalget er representativt nok. Dette innebærer at mine funn ikke kan bevises, men vi kan anta at det mest sannsynlig kan gjelde for flere mødre. Underveis i forskningen har jeg notert mine refleksjoner både før intervjuene, underveis og etter hver intervjusituasjon.

Wadel (1990, s. 18) påpeker at feltarbeid berører forskerens atferd og dens kulturelle verdier. I og med at jeg foretok forskning både i mitt eget felt og min kultur, kunne jeg ha kommet i en faresone som defineres av Wadel som «blinde flekker». Wadel (1990, s. 19) refererer videre til filosofen Whitehead: «Familiar things happen, and mankind does not bother about them. It requires a very unusual mind to undertake the analysis the obvious». Bevissthet rundt sin egen forskerrolle, og ikke minst det å fokusere på fakta og litteratur og ikke antakelser, var med på å gjøre forskningen min pålitelig.

3.2.5 Ethiske overveininger

Etikk er en viktig del av forskningen. Før jeg begynte mitt forskningsprosjekt og datainnsamlingen, sendte jeg en søknad med beskrivelse av prosjekt og intervjuguide til Norsk senter for forskningsdata (NSD) til godkjenning. Formålet med mitt prosjekt er å få økt kunnskap om kompetansen til barnevernspedagogen gjennom brukernes erfaringer.

Opplysningene ble samlet gjennom kvalitativt intervju. Det som ble registrert var kulturell bakgrunn, utdanningsbakgrunn og arbeidserfaring, opplevelser ved å bo i Norge og bo i Russland, når og hvorfor informantene kom i kontakt med barnevernstjenesten, opplevelsen av kontakten med og hjelpen fra barnevernet, brukernes og barnevernets kunnskaper om kultur, system og tradisjoner samt informantenes mening om hva barnevernet burde ha av kunnskaper for å lykkes i sitt arbeid. Jeg har ikke registrert noen opplysninger som direkte eller indirekte medfører at mine intervjuobjekter kan identifiseres. Jeg har ikke registrert opplysninger om kommune, stedsnavn, personnavn og alder på mine informanter.

Men forskningen har andre viktige sider som jeg måtte ta hensyn til. Kvale (1997) definerer tre viktige etiske nyanser: samtykke, konfidensialitet og konsekvenser. Jeg har utarbeidet et samtykkeskjema som redegjør for prosjektet og rettighetene til mine intervjuobjekter, der fokuset var på konfidensialitet og taushetsplikt.

Full konfidensialitet innebærer at resultatene jeg kommer frem til ikke kan kontrolleres eller etterprøves av andre forskere med de samme informantene. Rekrutteringsfasen bød på noen etiske utfordringer med hensyn til samtykke. Det er nemlig en realitet at det kun er tre informanter som ønsket å gi skriftlig samtykke.

Den fjerde informanten ønsket ikke dette, men uttrykte at hun svært gjerne ville bidra i mitt prosjekt og kunne gi meg muntlig samtykke hvis det kunne holde. Et muntlig samtykke er like bindende som et skriftlig samtykke og følger det samme prinsippet om frivillig deltakelse. Det jeg opplevde var at det gjorde meg ekstra bevisst på at jeg forsket på en sårbar og marginalisert gruppe – en gruppe hvor ikke alle klarer å forholde seg til skriftlig informasjon eller er opptatt av full anonymitet. Ved å ikke skrive under, unnlater hun også å gi navn og sikrer seg dermed full anonymitet på egenhånd. Jeg som forsker mener at jeg måtte møte denne gruppen med respekt og respektere deres ønsker. Siden det er så viktig å utvikle denne kunnskapen, velger jeg å legge frem resultatene av et intervju hvor kun muntlig samtykke er innhentet.

Der er viuktig å understreke en gang til at forskning bærer med seg en god del etisk ansvar overfor informanter, blant annet å være bevisst på hva slags konsekvenser forskningen kan innebære for informantene og ikke minst den sårbare gruppen de representerer. Det er nemlig derfor har jeg vært ekstra påpasselig med informasjon til mine informanter om prosjekt og deres rettigheter både på norsk og russisk. Jeg måtte også hele veien være bevisst på hvordan jeg bearbeidet informasjonen, og det førte til en tydeliggjøring av min måte å behandle informantene på. Alle informantene kom med et ønske om å få tilsendt et eksemplar av oppgaven, noe som jeg velger etterfølge.

Som tidligere nevnt har jeg som forsker en del til felles med informantene. Jeg er opprinnelig fra Øst-Europa, samtidig som jeg forsker på et felt som jeg har utdanning innenfor og ikke minst jobber i. Wadel (1991) retter nemlig fokus på utfordringene det innebærer å forske i eget felt og i egen kultur. Tankene rundt dette gjorde meg bevisst på min trippelrolle som forsker. Med det mener jeg at jeg måtte inneha en forskerrolle, tolkerolle og min personlige rolle, der min bakgrunn og muligens min kjennskap til informantene kunne påvirke min forskning.

På en måte skulle man tro at det var enklere å foreta forskning når man berøres dobbelt av faktorene, siden man innehar en god del kunnskap og kan språket. Utfordringen blir da at man kan komme i en felle der man tar ting for gitt og hvor ting ikke blir oppdaget. Det fører til at man må være bevisst på sin rolle som forsker, og ikke minst bli oppmerksom på at man får tildelt en rolle også fra sine informanter.

Jeg som forsker bærer med meg både personlig og faglig kompetanse, men samtidig er jeg en vanlig person med egne egenskaper og kvaliteter. Så en bevissthet rundt forskerrollen vil kunne være til hjelp for min forskningsprosess. Som en del av de etiske utfordringene vil maktrelasjonen mellom meg og intervjuobjektene være til stede. Den utarter i at jeg har både kompetanse, erfaring og kulturkjennskap til både feltet og informantene, noe som i sin tur kan skape en skjev maktrelasjon til informantene som ikke innehar samme grad av kvaliteter. Bevisstheten rundt dette førte til at jeg hadde sterkt fokus på det informantene hadde lyst til å fortelle uten å lede dem for mye. Det eneste jeg gjorde under intervjuet, var å utdype begreper som informantene ønsket en forklaring på.

Til slutt satt jeg som forsker med et resultat som jeg vil presentere i mitt neste kapittel.

4 Empiri og drøfting

Her vil jeg komme tilbake til min problemstilling og empiriske funn. Jeg vil se på mine funn og å drøfte dem i lys av teori. Å presentere både empiri og drøfting sammen tror jeg vil gi en bedre helhetlig forståelse. Min problemstilling handler om hvordan russiske mødre opplever møtet med barnevernet og den kompetansen som må være til stede sett fra mødrenes perspektiv.

Tilnærmingsmåten jeg har benyttet for å søke svar på min problemstilling var intervjuer med fire russiske mødre som har vært i kontakt med barnevernstjenesten. For å få innblikk i deres opplevelser og hva de er opptatt av, velger jeg derfor å gi dem følgende fiktive navn: Tatjana, Zoja, Ljudmila og Olga. Jeg velger å presentere empirien ved hjelp av 7 kategorier som er analysert frem.

De 7 kategoriene som presenteres her og belyses gjennom aktuell forskning og teori er følgende:

- «Alt er fremmed her»
- «Forståelse av samfunn hvor samfunn har mye ansvar»
- «Barnevernet selvfølgelig har vi hørt om da vi kom til Norge»
- «Vi har lite kompetanse på sånne plasser som barnevern»
- «Jeg regnet med at kompetente mennesker vil hjelpe meg»
- «Ikke alle som er på møte kan kommunisere»
- «Å anvende alt i sitt yrke»

Empirien gjengis på dialekt og med presis setningsoppbygging, slik informantene formidlet det. Dette mener jeg er en indikator i seg selv på språkforståelse etter minimum 15 år med botid i Norge. Jeg vil at leseren skal legge merke til dette spesielt, og reflektere over viktigheten av både formidling av informasjon i barnevernet og begrepsforståelse fra mødrenes side og hvilke følger dette kan ha for brukere med andre morsmål. I dette kapitlet velger jeg bevisst å sitere mange empiriske funn i sin helhet. Dette mener jeg er nødvendig for å vise alle nyanser ved uttalelsene. Samtidig vil mitt empiriske materiale bli minst mulig påvirket fra min side slik at resultatene kommer tydelig frem. Jeg velger å presentere empirien og drøftingen som gjelder dette temaet i egne kapitler.

4.1 «Alt er fremmed her!»

Alle studiets deltakere kom til Norge for minst 15 år siden, og alle har høyere utdanning med varighet på over tre år. Det viser seg imidlertid også at det er andre fellestrekk ved informantene: Alle beskriver at de har stor familie i Russland med mange slektninger. Den første tiden i Norge var uten den store familien som informantene hadde rundt seg tidligere, og de måtte tilegne seg nye kunnskaper og lære seg å leve med nye familiemønstre. De måtte starte på nytt med hensyn til venner og fritidsaktiviteter. Ut fra informantenes refleksjoner ser det ut til at det har vært utfordrende for dem å flytte til Norge. Deltakerne beskriver særlig den første tiden som vanskelig. Dette kommer spesielt godt frem i uttalelsene til Zoja, som sier at «alt er fremmed her hvis en tar i betraktning tradisjoner og relasjoner til andre mennesker». Tatjana tilføyer at «fra starten av oppleves det ikke bra å bo i Norge, men ting ble bedre etter at jeg fikk fast jobb». Alle studiens deltakere har ulike fokus på hva de peker på som en utfordring for deres hverdag, noe som tydeliggjør at utfordringene er individuelle. Mens noen strever med relasjoner og forståelse av tradisjoner, strever andre med å få seg jobb etter sitt utdanningsnivå og å tilegne seg språket. Slike funn samstemmer med tidligere forskning. Fauske, Høgmo og Kaya (2010) understreker i den forbindelse at endel innvandrergrepper møter utfordringer med tanke på integrering og tilpasning i Norge på bakgrunn av den kultur og tradisjon som de er bærere av. Jeg vil utdype litt mer om informantenes opplevelse av det å bo i Norge.

Informantene kunne fortelle at til tross for deres høyere utdanning og tidligere arbeidserfaring, kunne de fleste av dem ikke anvende sin utdanning i Norge. Dette er noen av konsekvensene de opplever ved å flytte til et nytt land. Olga nevner at i Russland studerte hun psykologi, og som en del av utdanningen hadde hun «praksis på barnehjem i seks måneder. Etter det flyttet jeg til Norge. I Norge har jeg jobbet på fiskefabrikk, renholder på hotell og jobber fortsatt som renholder i kommune». Olga nevner flere utfordringer som hun møtte den første tiden i Norge: «For det første var det mangel på språk, ikke kjennskap til tradisjoner, forskjellig livssyn som gjelder familiære verdier, barneoppdragelse, menneskers tankemåte. Det er det som er så forskjellig». Selv om informantene har klart å skaffe seg jobb i alle tilfellene, hadde de også utfordringer på flere områder. Manglende erfaringer på begynnelsen av deres botid i Norge førte til usikkerhet, utrygghet og misforståelser blant informantene. Olga og de andre informantene beskriver at de derfor valgte en strategi som ledet dem til «å ha samme livsmåte som alle i dine omgivelser, følge tradisjoner og lære sine barn tradisjoner». I en periode velger en å tilpasse seg samfunnet for å oppfylle andre sine forventninger (Nygård, 2007).

Jeg tolker det slik at de valgte denne løsningen først og fremst for å lære seg samfunnets regel- og normsett. Etter at de lærer mer språk og tilegner seg mer kunnskap, viser de en annen side av seg selv der de tør å velge bort tilpasningen og går sine egne veier. Ved å sammenligne både deres utdanningsnivå, tidligere erfaringer og nye erfaringer i Norge, kan man implisitt se at ting kan henge sammen, og kan knyttes til de sosialiseringssprosessene og integreringen som hver forelder opplevde i denne overgangen det er å tilpasse seg et nytt land. Djuve (1999, s. 13) påpeker at integrering fører til større deltakelse i samfunnet. Vi kan muligens trekke noen konklusjoner om Ljudmila og Tatjana, som hadde lignende erfaringer med hensyn til sin utdanning og arbeidserfaring. Disse informantene har begge klart å bruke utdanningen sin, og har bygget en arbeidserfaring i tilknytning til det. Man kan si at forutsetningene og rammene var til stede, og det har de klart å utnytte. Olga og Zoja har ikke hatt de samme forutsetningene, og det har ført til at de aldri har klart å bruke sin kompetanse i Norge og har måttet arbeide på felt som var langt unna deres kompetansenivå.

Ljudmila peker på at utfordringene starter idet man prøver «å forstå det norske systemet, gå inn i de sosiale aspekter ved den», og det til tross for at hun sier at «jeg kom hit da jeg var ganske ung, og derfor kan jeg si at jeg vokste opp i norsk system». Tatjana mener at møtet med det norske samfunnet er utfordrende og bærer preg av «dvulitjnoe obstjestvo», som kan oversettes som et samfunn med to sider – «når de sier én ting, tenker de andre ting, og gjør tredje ting ... du vet aldri hva de egentlig tenker». Det tolker jeg dit hen at informantene mener at det er vanskelig å orientere seg i det norske samfunnet i og med at det strides mellom uttalelsene og de egentlige tankene. Kunnskapen om dette kan man ikke tilegne seg fra før, og det familiene beskriver kan kun tilegnes via opplevelser.

Ut fra intervjuene ser vi tydelig de utfordringene som de sliter med i et nytt land. Spekteret strekker seg fra det å lære seg språket og det å bevege seg i et nytt kulturelt landskap. Hagen og Qureshi (1996) knytter disse utfordringene til migrasjon og forskjellige faser innenfor det. I tillegg mener forfatterne at hver person befinner seg i sin egen livsfase og har egne forutsetninger for mestring av deres nye liv.

Det bør i den forbindelse understrekes ytterligere hvor stor rolle omgivelser og rammer spiller inn for den enkelte forelder. Integreringsprosessen er ikke tilfeldig. Den er også avhengig av mødrenes bevisste handling, som er også i vårt tilfelle. Noen av informantene har valgt å «ha samme livsmåte som alle i dine omgivelser» og det å følge lover og regler, mens andre tar litt avstand fra norske tradisjoner, til tross for at de mener at tradisjoner i Norge er fine. Tatjana opplever at man blir fortalt hvordan man skal bo her i Norge. Hun trekker frem en metafor for

å illustrere hvordan hun opplevde situasjonen. Metaforen beskriver en fisk som blir tvunget å puste. Tatjana sier at «det hjelper ikke å ta fisk ut av vannet og opp i lufta og si ... Nå! Vi har det så godt her, så PUST ... men fisk kan ikke puste i lufta, fordi fisken trives i vann».

Informanten trekker frem et eksempel om fisk som i hennes forståelse representerer russiske foreldre med sin kultur. «Vann» i dette eksempelet er russisk kultur, mens «luft» er den norske. Det er hennes forståelse av hvordan det av og til oppleves å bo i Norge, der man blir fortalt hvordan man må bo. Til tross for det nevner Tatjana eksempelvis at «17. mai synes jeg kjempe fint, det er ikke noe som gjelder meg lenge og jeg deltar ikke der». Hun gjør sine valg i hverdagen til tross for at hun kjenner til de mulighetene hun har – å deltar ikke lenger i feiringen.

Hun trekker paralleller mellom norsk og russisk kultur, som inneholder en del forskjeller med tanke på tradisjoner, barneoppdragelse, skolearbeid og eldre. Tatjana har sitt eget syn på familien de har bygget opp i Norge, og illustrerer det i form av følgende uttalelse:

«Hver eneste familie er en liten samfunn her og det er ikke noe problem til å tilpasse seg ... så jeg går ikke i protesttog med flagget ... sånn skal det ikke være ... du overser en del ting ... tilpasser litt ting ... og hvis vi skal bruke de tre ordene som integrering, inkludering og assimilering ... jeg er helt imot assimileringen og synes at det er dårlig ... integrering er kjempe bra og jeg synes at jeg og barna godt integrert her ... ikke bare plassert.»

Sitt nye liv i Norge beskrives også som «en overser en del ting ... tilpasser litt ting». Informanten bruker begrepene «integrering og assimilering», og det første begrepet er prioritert og oppleves som et positivt moment i informantens liv i Norge. Informanten er bevisst på at en livssituasjon der man «ikke bare plassert» medfører at barna også blir godt integrert. Hagen og Qureshi (1996, s. 16) belyser ulike former for tilpasning i det norske samfunnet. Blant annet nevner de integrering som belyser forholdet mellom minoriteter og majoriteter. Integreringen utpekes som et sentralt mål i norsk innvandringspolitikk hvor tilpasningen fra begge sider er nødvendig.

4.3 «Forståelse av samfunn hvor samfunn har mye ansvar»

Videre beskriver deltakerne mer om overgangen det innebærer å flytte fra et land hvor man kjenner kulturen og forstår systemet, til et land hvor alt er ukjent. Hagen og Qureshi (1996, s. 31) påpeker at migrasjon til et nytt land bærer med seg store forandringene som kan gå over generasjoner. Det ser det ut til at informantene i stor grad må bruke masse ressurser på å forstå hvordan ting og systemer fungerer i Norge. Med det menes den måten det offentlige er organisert, det nye landets regelverk og hvordan saksgangen foregår. Tatjana konkluderer med at det «å bo i Norge betyr å følge lover og regler», og Olga bekrefter hennes utsagn med at man i Norge har et «stabilt liv og bra regelverk som sørger at både store og små beskyttes av loven». Det i sin tur fører med seg mange motstridende erfaringer, og kan også oppleves forskjellig avhengig av den situasjon informantene befinner seg i, noe vi nå skal se nærmere på.

Informantene opplever at staten har for mye makt overfor det enkelte individs liv, og de nevner at det starter allerede fra fødselen av og avsluttes når man blir gammel. Tatjana forteller videre:

«... forståelse av samfunn hvor samfunn har mye ansvar – relasjoner mot barn og relasjoner mot gamle og oppdragelse overføres til barnehagene og skolene, og de gamle skal bo på et institusjon og det som er rart at mange gamle vil bo på gammelt hjem ... Æ vet at æ skal ikke på gammelt hjem, og når jeg blir gammelt så skal jeg bo med en av mine barn og det diskuteres ikke ... det tema diskuteres ikke ... de vet det!»

Tatjana redegjør for tankegangen med at når barna er små, er det foreldrene som oppdrar dem og følger dem opp, og når foreldrene blir eldre, er det barnas ansvar å ta vare på sine foreldre. Informantene beskriver at familie har størst verdi, men når de prøver å overføre denne verdien til deres liv i Norge, blir den veldig diffus og uklar. Til slutt konkluderer Tatjana med at «verdi av omsorg og helse ... veldig viktig ... jeg ser ikke at overnevnte verdi har så stor rolle i samfunnet her». Ljudmila kommer også med en uttalelse om verdier når vi snakker om hennes opplevelse av det å bo i Norge. Hun sier at hun savner «respekt for voksne, respekt for offentlighet, her er den visket ut og en kan ikke se tydelig grense». Hagen og Qureshi (1996, s. 36) påpeker også at familiemønsteret forskyves ved migrasjon og skaper utfordringene for innvandrere. Samtidig utfordres familien i forhold til gamle og nye verdier. Skytte og Kjærum (2008, s. 101) bekrefter også denne utfordringen hvor en innvanderer må bruke lengre tid på å

forstå det norske samfunnet. Videre presisseres det at slik utfordring blir vanskeligere å håndtere så lenge den oppleves som fremmed og strider mot ens identitet.

Olgas uttalelser om familien og relasjoner støttes av uttalelsene til Tatjana. Hun forteller at det faktisk at barna må flytte hjemmefra for å gå på videregående skole når de er bare 16 år, fører til at relasjonene blir svakere og at familien ikke har anledning til å holde kontakt. Tatjana mener at foreldrerollen er visket bort i Norge i betydelig grad, i og med at barna begynner i barnehagen fra de er 10 måneder og oppholder seg i institusjon opptil 10 timer hver dag. Informanten opplever at på grunn av dette er kvalitetstiden mellom foreldre og barn blitt svekket i og med at foreldre tilbringer lite tid med sine barn.

Videre sa informanten at hun så på barnehage som en «oppbevaringsarena» hvor barna bare leker og ikke gjør så mye med tanke på aktivitet. Olga påpekte at man i Norge ser på barnehage som en veldig viktig sosialiseringsarena, mens man i Russland fokuserer på familien. Tatjana sa at hun som russisk forelder var veldig opptatt av at barnet skulle få god utvikling og god utdanning. Dermed ble skolearbeidet fulgt på en litt annen måte, med mye oppfølging av lekser siden skolegangen ville avgjøre barnets fremtid. Informantens refleksjoner rundt foreldrerollen til norske foreldre med hensyn til skolearbeidet forklares med at «her foreldre er mer avslappet ... trykksystemet er mye bedre her ... og derfor kanskje holdningen er mer avslappet til ting ... de trenger ikke å kjempe for noe».

Til tross for at foreldrene trekker frem store kulturelle forskjeller innenfor barneoppdragelsen, kommer uttalelsene til Carolyn Webster-Stratton (2012) godt til anvendelse her. Hun fokuserer på foreldre og kultur og er opptatt av at oppdragelsesprinsipper og relasjonsbygging i forholdet mellom barn og foreldre på mange måter er universelle. Det som skilles ut med hensyn til kultur, er ifølge henne målsettingene som foreldre setter for sine barn. Forfatteren påpeker at det finnes likheter som er helt uavhengig av kultur, nemlig at de fleste foreldre ønsker sine barn vel på alle arenaer i livet (Вебстер-Страттон, 2012).

Som tidligere nevnt påpeker informantene at staten har et stort ansvar overfor den enkelte. Tatjana synes det er vanskelig å godta dette forholdet. Tatjana sier at «det kan kuttes ut noe som jeg mener, det er det at samfunnet tar ansvar for barneoppdragelse, det at samfunnet tar ansvar for ... å ta vare på de eldre ... akkurat ... er dette barnevernet og det at en misforstår ... hvem oppdrar de generelt».

Alle informantene opplever at til tross for gode velferdsordninger som medfører at man har en trygg hverdag, mener noen av foreldrene at det offentlige bestemmer litt for mye. Skytte og

Kjærum (2008, s. 101) tydeliggjør at behovet for å bestemme overfor seg selv og sitt eget liv er stor. Det gir videre mestringsfølelse overfor sin nye tilværelse i et nytt land. I og med at alle flyttet til et nytt land med andre samfunnsmønstre, opplever noen av informantene at staten også bestemmer hvordan de skal oppdra sine barn og hva man må ha fokus på innenfor barneoppdragelse. Dels opplevde de dette som negativt når det bryter med deres forståelse av hvem som skal ha ansvar for hva og når, dels forvirrende og lett å misforstå hvordan man skal forholde seg til systemer og barneoppdragelse.

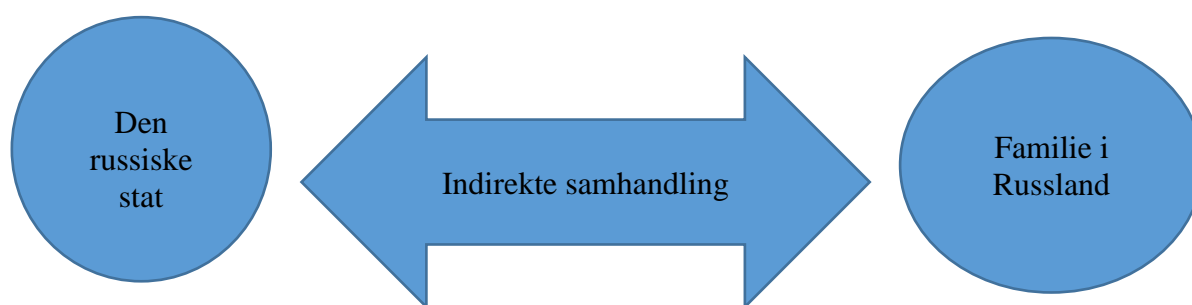
Tatjana trekker frem et eksempel der barnehageansatte frarådet henne å prate russisk med sine barn. Skytte og Kjærum (2008, s. 141) definerer det som assimileringsstrategi hvor innvandrere må tilpasse seg det norske levesett i sin helhet for å få aksept i sitt nye samfunnet. Skytte og Kjærum (2008, s. 126) belyser viktigheten av å bevare tospråklighet og understreker at den kan bli nedvurdert av majoritetsbefolkningen. En informant gjengir anbefalingen med begrunnelsen om at «hvis hun [datter] er hjemme, så snakker vel hun russisk der, og det kan føre at hun ikke kan snakke norsk på en bra måte og får problemer på skolen». Tatjana ga tilbakemeldinger til de barnehageansatte vedrørende deres anbefaling: «... at jeg selv bestemmer hvilket språk jeg vil snakke hjemme med ungen min, for her har dere ingen anledning til å beordre meg!» Informanten fortalte at barnehagen sendte en bekymringsmelding til barnevernet etter denne samtalen. I litteraturen understrekkes det at avgjørelser om barnets beste baseres på skjønn og individuell vurdering av situasjonen som barnet befinner seg i (Parton, Thorpe & Wattam, 1997).

Dette er et eksempel på hvordan mødrenes syn på barnehage og barneoppdragelse kan være en betydelig årsak til misforståelser i deres hverdag i Norge. Og det man ser tydelig er at deres tidligere kontekst har innvirkning på deres nåværende kontekst i Norge. En misforståelse eller lite kunnskap om den andre kan ha fatale følger for foreldre og barn. Dette er ikke ny kunnskap, men en påminnelse om viktigheten av kontekstuell tilnærming i barnevernsfaglig arbeid.

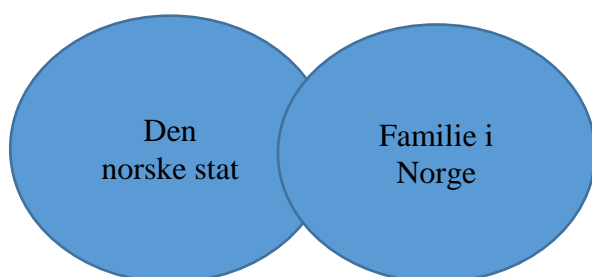
Qureshi (2009) fremhever i den forbindelse viktigheten av å ha fokus på det å forstå mennesker og situasjoner ut fra den kultur eller kontekst de hører til. Det man kan merke seg er at deres historier gir oss en pekepinn om den tidligere konteksten de fortsatt er bærere av, og hva den konteksten innebærer for deres liv i Norge. Flere av informantene forteller om forskjeller med hensyn til både familiemønstre og barneoppdragelse. Dette ses gjennom deres forventninger til nåværende familier, der de opplever at familiens verdi og relasjoner i Norge

er mindre verdt enn i Russland. Øvrehus og Engh (2017) bekrefter disse påstandene, når de beskriver at barn har større respekt for voksne i Russland.

Informantene uttrykker imidlertid også et savn etter å ha en stor familie rundt seg, både i hverdagen og ved høytider. Samtidig antyder dette opplevelsen av deres liv, der de mener at den norske staten har altfor mye ansvar for den enkelte. De forteller at det faktum at staten har ansvar for de eldre, der mange bor på gamlehjem når de blir gamle, ikke er forenelig med deres kultur. De opprettholder sine tradisjoner, der barn skal ta vare på sine foreldre. Øvrehus og Engh (2017) påpeker i sin avhandling at det er mer vanlig å bo sammen med besteforeldre i Øst-Europa og at individualisme ligger lavere der. De beskriver også at Øst-Europeiske land som Ukraina, Russland og Hviterussland har kultur som er ulik den norske. Dette bekreftes også av mine informanter.

Figur 3. Dette er en illustrasjon på den samhandlingen som russiske familier er vant til fra eget hjemland. Som det tidligere ble beskrevet av informantene, har staten ingen direkte innvirkning på familiens liv. Hver familie er et eget univers med egne tradisjoner, levesett og verdier.

Figur 4. Dette illustrerer den tette relasjonen som russiske mødre mener den norske stat har i forhold til familien i Norge. Staten er i direkte og kontinuerlig samhandling med familien, og har større innvirkning på familiens tradisjoner, levesett og verdier. Familien er ikke et eget univers, og de to partene er avhengige av hverandre.

Alle fire informantene skiller mellom de overordnede, trygge rammene som samfunnet har, og den utøvende virksomhet der ansatte skal praktisere det gjeldende regelverk. Det man kan lese fra intervjuene er at samtlige russiske foreldre har måttet tilpasse seg sitt nye miljø uten de kjente rammene rundt seg. Nye familiemønstre, samfunnsstrukturer, forståelse av samfunn og kultur beskrives som områder som er både ukjente og utfordrende. En av informantene sier at «alt er fremmed her». Hovedsakelig opplever informantene den første tiden i Norge som mest vanskelig, der man må tilegne seg ny kunnskap via prøving og feiling. Deretter finner man ut av hvordan man skal oppføre seg i sitt nye samfunn – med andre ord finne sin plass i samfunnet (Skytte & Kjærum, 2008). Men hvordan spiller disse erfaringene inn på mødrenes første møte med barneverntjenesten? Vi skal nå se nærmere på dette.

4.4 «Barnevernet selvfølgelig hørte vi om da vi kom til Norge»

Norsk velferdssystem er godt utviklet og har fokus på å gi alle like rettigheter og muligheter, uavhengig av statsborgerskap (Scheurell & Dixon, 1995). Til tross for dette byr mødrenes møter med barnevernet på en rekke utfordringer. Selv om alle informantene hadde hver sin historie om hvordan de kom i kontakt med barnevernet, satt de alle med blandede følelser før møtet de hadde hatt. Tatjana forteller at hun hadde vært i kontakt med barnevernet mange ganger som støtteperson for sine venner. Selv kom hun i kontakt med barnevernstjenesten da hun mottok bekymringsbrev i posten. Hun sier at det «å gå til dem krymper i magen min ... jeg har hørt om sååå mange saker hvor avslutningen ble dårlig».

Idet informantene begynte å fortelle om deres møte med barnevernet, kom det tydelig frem hva de opplevde var viktig å formidle – nemlig hvordan de kom i kontakt med tjenesten, hva resultatet ble av deres kontakt samt hvordan de tolker den kontakten de har hatt med barnevernstjenesten. Eksempelvis forteller Ljudmila at hun selv tok kontakt med barnevernet, fordi de trengte hjelp og veiledning med hensyn til håndtering av datterens atferd. Zoja kom første gang i kontakt med barnevernet på fødestua, der hun ble varslet om at barnevernet ønsket å overta omsorgen for barnet. Hun sier at «per i dag undrer jeg meg hvorfor jeg kom i kontakt med dem». Tatjana møtte barnevernet første gang helt i begynnelsen av sin botid i Norge, da hun oppsøkte tjenesten for å få hjelp i en vanskelig familiesituasjon. I motsetning til Zoja, oppsøkte både Ljudmila og Tatjana tjenesten selv. I ettertid reflekterer Tatjana over at «barnevernet selvfølgelig hørte vi om da vi kom til Norge».

Hva skaper denne frykten og usikkerheten rundt barnevernstjenesten? Hvordan utspiller den seg i praksis? Innledningsvis nevnte jeg en russisk kvinne som heter Irina Bergseth. Hun var en av disse som var med på å bygge et negativt omdømme av norsk barnevern med massiv kritikk og propaganda (Savinova, 2016).

Waage (2009, s. 47) beskriver forholdet mellom ord og makt i Russland og hva det gjør med samfunnet. Han legger til at journalistikken i Russland i stor grad er styrt av staten, fordi «ordet kan ta makten fra makten gjennom kritikk og avsløringer». Aviser og medier i Russland brukes flittig til å fortelle «burdenheter». Irina Bergseth var en av de som fortalte en «kommandert fiksjon av virkeligheten». Det er ikke rom i det offentlige til å fortelle sannheten, for i så fall risikerer journalistene konsekvenser. Dette påvirker ikke bare russiske borgere som bor i Russland, men viser seg å også prege de som har flyttet til Norge (Waage, 2009).

I min studie er det informantene som nevner hvordan de ble påvirket av propaganda fra hjemlandet, der Russland tilskriver Vesten alle negative endringer de har opplevd. For å rettferdiggjøre «jakten på tryggheten» settes det sterkere fokus på kultur og patriotiske verdier. Dermed er dette med på å svekke tilliten til norsk barnevern og offentligheten, siden det tilhører «Vesten» (Waage, 2009, s. 52).

Tatjana er til en viss grad påvirket av det som belyses i mediene, og sier at «det er skremmende ... men jeg var det vanlige forelder som visste hva som var riktig for barn og hva som er galt». Hun reflekterer videre: «selvfølgelig leste jeg propaganda fra propagandaavis ... [pause] ... de store saker i Russland. Ikke bare barnevern i Norge, men barnevern generelt hvor de snakker om barnet som ble fratatt på to timer. Litt rart hva er det ... [pause] ... og jeg var skeptisk sånn informasjon». Idet Tatjana forteller sin historie, kommer hun på at hun har ei venninne som var i kontakt med barnevernstjenesten og som ikke hadde noen positiv erfaring med dem.

Totalt sett har informanten erfart at negativ omtale av barnevernet i mediene og blant venner hadde innvirkning på hennes forståelse. Dette førte til at hennes første møte var preget av redsel, usikkerhet og frykt. Fylkesnes, Iversen, Bjørknes og Nygren (2015) har foretatt en undersøkelse blant etniske minoritetsforeldre om barnevernet og bekrefter i sin publisasjon at flere innvandrere foreldre frykter for barnevernet.

Informantene har ved flere anledninger uttrykt at for eksempel deres kunnskap om det offentlige og barnevernet var preget av «propaganda», et fenomen som er utbredt i Russland

og som påvirker informantene under etableringen i nytt land. Propaganda er ifølge Skirbekk (2018) «bevisst manipulering av folks følelser og tanker ved hjelp av sterke virkemidler for å fremme bestemte oppfatninger og handlingsmønstre». Noe som samsvarer med det informantene beskrev. «Propaganda» om barnevernet var ofte av negativ karakter, og hadde klart farget relasjonen som informantene hadde fått til barnevernstjenesten.

Det var utrolig spennende å følge deres refleksjoner over dette. Tatjana påpekte at det å ikke tro på medier som setter barnevernet i dårlig lys var til hjelp for å forholde seg realistisk til barnevernstjenesten, der hun mener at de prøver å gjøre sin jobb og at ikke alt kommer frem i mediene. Som tidligere nevnt har Tatjana undret seg en del over den negative omtalen, og det negative omdømmet barnevernet har. Hun uttaler følgende:

«Man tar det som selvfølge at du tar søppelen din hver dag ut, men denne dagen hvor du ikke tar søppel så legger du merke til ting som ikke blir gjort ... [pause] ... synliggjøring ... [pause] ... barnevern har mange positive saker hvor de lykkes, hvor de hjelper og bruker mange ressurser ... [pause] ... men det står ingen plass om disse sakene i avisa.»

Videre sier hun at «vi klager og legger merke til det som er dårlig og har ikke tid til positive tingene, om så en smule ... det skrevet så mye rart både på norske og russiske sider».

Da tolker jeg det dit hen at negativt mediefokus og omtale viser seg å ha stor innvirkning på informantenes holdning til barnevernet.

Czarnecki og Staum (2018) understreker derfor viktigheten av kommunikasjon og gjensidig forståelse innenfor arbeidet barnevernspedagogen gjør, og i selve relasjonen mellom barnevernsarbeideren og foreldre med en annen bakgrunn. Derfor er det viktig å fokusere på den kompetansen barnevernet har, kartlegge dens utøvelse og hvordan den presenteres i det offentlige rom, samt hvordan foreldre blir farget av det som presenteres der. Med det offentlige rom mener jeg her aviser og nettpublikasjoner. Figenschow, Ringberg og Ekanger (2006, s. 174) mener at åpenhet rundt barnevernssaker kan skape positiv oppmerksomhet.

Informantene savner mer positiv omtale av barnevernet i mediene – informasjon og gode fortellinger om saker hvor man har lyktes. Figenschow et al. (2006, s. 193) løfter også debatten om dette temaet. Blant annet påpekes det at åpenhet om barnevernet og dets mandat, lovverk og arbeidsmetoder vil sørge for at barna får god hjelp. Ikke minst nevner de at det å

styrke åpenheten om barnevernet i mediene vil skape diskusjon og endringer i praksis til barnets beste.

Forfatterne påpeker at barnevernsledere har mulighet til å komme med uttalelser om saker mens den pågår. Det er imidlertid sjelden dette gjøres, og informasjon som kommer ut er ofte heller i form av foreldres leserinnlegg. I de tilfellene der barneverntjenesten ikke kommenterer, vil dette likevel ikke hindre en offentlig debatt fra medienes side.

Tatjana er opptatt av nettopp dette. Hun sier: «vi må hele tiden tenke at hver enkelt sak har to sider». Men til tross for slik innsikt, uttrykker også hun sine negative erfaringer:

«... og så ser du hvordan vi funker ... [pause] ... først så tenker vi negativt, for barnevernet er skummelt dårlig i et organisasjon og ... [pause] ... assosiasjonskonflikt, og etter det at jeg begynte å prate om det negative så snus det til det positive ... [pause, informanten utbryter] ÅÅÅ! ... de skaffet leilighet til meg. Vi må jobbe med det hele tiden.»

Det ble en pause i samtalen der informanten ble sittende forbauset over både erfaringene og sine egne uttalelser. Hun begynte selv å reflektere over virkningen av den negative omtalen av barnevernstjenesten og ble overrasket over seg selv og sine egne uttalelser. Til tross for en positiv opplevelse trakk hun allikevel først og fremst frem det negative. Det positive ble «glemt». Hun kommenterer videre den store innvirkningen som mediene har på holdninger og forståelse, noe som ifølge Waage (2009) har vært en realitet for de som er fra Russland.

Kanskje må man sette enda sterkere fokus på et åpnere barnevern?

For meg førte dette øyeblikket til et svært følelsesladd øyeblikk, der jeg som forsker oppdaget dybden i ordets makt, hva det gjør med menneskets syn på egne erfaringer, og jeg ble minnet på min forskerrolle i det hele. Hele det følelsesmessige spekteret og informasjonen viste seg å ha en spesiell plass da vi snakket om hvordan man kan påvirke kontakten med barnevernstjenesten. Olga hadde et litt annet fokus da hun snakket om barnevernet: «Jeg vil aldri på noe slags vis å komme i kontakt med overnevnte tjenesten ... men kan si at ikke alt var negativ, men også positiv». Igjen trekkes de negative erfaringene frem, og de tar plass først i samtalen.

Til tross for den positive hjelpen Olga har fått i sin sak, sitter hun igjen med en negativ holdning til barnevernet og et ønske om å aldri være i kontakt med dem igjen. Som nevnt på

begynnelsen av vår samtale med Olga, hadde hun innhentet informasjon fra forskjellige medier, eller bekjente som i utgangspunktet var negative.

De positive erfaringene er ikke nok for at holdningene til barnevernet skal endres, og det negative inntrykket forsterkes og videreformidles til andre. Den negative inntrykket kan forsterkes ytterligere ved hjelp av andre medvirkende faktorer. Tatjana beskrev opplevelsen av å komme til det første møtet med barnevernet på følgende måte:

«... men ja, det var en opplevelse ... det var litt ... for å sitte på den plassen ... vente ... for å vente på at du blir innkalt ... det er det verste. Jeg synes også at de gjør det bevisst ... hersketeknikk ... de lar folk vente ... forsinket til møte.»

Informanten gir uttrykk for at hun gruet seg til møtet allerede før hun kom til barnevernstjenesten. Situasjonen forverret seg ved at saksbehandleren ble forsinket. Dette medførte at hun ble stresset, usikker og utrygg. Tatjana kaller dette for «hersketeknikk», noe som tyder på at hennes opplevelse av det første møtet allerede var negativ. Noe av denne opplevelsen knyttes til at en forsinkelse er et tegn på uhøflighet i Russland, noe Tatjana nevner. Cepreeva (2019) belyser det i sin artikkel. Med den respekten som de tradisjonelt sett har til det offentlige, forverres den negative opplevelsen ytterligere ved at det er en offentlig ansatt som ikke overholder tiden. I forlengelsen av denne forteller hun videre:

«Jeg har vært der borte kanskje 4–5 ganger, og det har aldri vært sånn at de kom for å hente meg ... [...] ... jeg ble mer nervøs ... jeg synes at de kunne være mer ... møte deg og vente på deg.»

Hun knytter denne opplevelsen til at «du kommer først, og sitter og venter der NEDE på de som er OPPE». Dette kan tolkes som at hun opplever seg lite ivaretatt og «liten» innenfor den store organisasjonen, og føler seg maktesløs. Claussen (2015) viser til forskeren Sanne Hofman som beskriver en spenningssituasjon mellom barnevern og foreldrene fra Øst-Europa, der man må forholde seg til flere viktige forhold i tillegg til kulturforskjeller og informasjonssvikt. Kanskje noe av det mine informanter forteller tyder på akkurat det?

En misforståelse eller lite kunnskap om den andre kan ha fatale følger for foreldre og barn. En liten forsinkelse blir opplevd som «hersketeknikk», noe som kan gjøre det vanskelig å bygge en relasjon. Ut fra mødrenes fortellinger tyder erfaringene på at til tross for at de har bodd i Norge i over 15 år, har de beholdt sitt hjemlands identitet i form av verdigrunnlaget, oppdragelsestradisjoner, forestillinger om samfunnet, andre tradisjoner og virkelighetssyn. Samtidig dukker det opp en viktig vekker om viktigheten av konteksten som hver informant påvirkes av daglig.

Flere forskere skriver om hva det innebærer å foreta arbeid i en kulturell kontekst, og de velger ofte en kritisk tilnærming til kunnskapsgrunnlaget i barnevernsarbeidet. Ifølge Rugkåsa, Ylvisaker og Eide (Rugkåsa, Ylvisaker & Eide, 2017, s. 12) innebærer det at «vi kobler forskning, kunnskapsutvikling og sosialfaglig praksis til sosial og kulturell kontekst». Mine informanter har delt en del av sine livserfaringer fra før de flyttet til Norge, samt fra deres nåværende situasjon. Man kan tydelig se at livserfaringene blir påvirket av personlige og samfunnsmessige faktorer uansett hvilket land man bor i. Informantene er i den forbindelse opptatt av at familie, venner, tradisjoner og språk spiller en viktig rolle for deres liv i Norge, i tillegg til det å få seg jobb. Skytte og Kjærum (2008, s. 104) mener at det er svært viktig i sosialt arbeid å ha en forståelse av en persons identitet, der kontekst spiller en stor rolle. Identiteten er ikke statisk, og vil alltid være i utvikling, noe som innebærer at nåværende livssituasjon og opplevelser vil utvikle identiteten videre. I dette inngår det hvor godt russiske mødre blir integrert, hvor godt de behersker det norske språket og hvor god samfunnsforståelse de har. Av resultatene kan en se at dette i sin tur også påvirker deres kontakt med barneverntjenesten og det øvrige offentlige hjelpeapparatet.

4.5 «Vi har lite kompetanse på sånne plasser som barnevern ...»

Mødrene i denne studien beskriver sine erfaringer med barnevernet og knytter disse mot det de definerer som «lite kompetanse» i barnevernet. I uttalelser som er beskrevet tidligere kommer det frem at informasjonen om barnevernet er tilegnet via mediene og hva de «har hørt» fra andre. Man kan anta at disse forholdene påvirker Tatjana når hun sier følgende:

«... et liksom inkompetentsomhet som kjennetegner det norske samfunnet og særlig i Nord-Norge. Jeg er litt usikker om det samme gjelder sør eller andre deler av Norge ...»

[tenkepause] ... men presis denne mangelen på kompetanse i forhold til barn som er tospråklig.»

Skytte og Kjærum (2008, s. 126) berører temaet om tospråklighet og identitet: «Hun nevner at etnisk og språklig bakgrunn blir nedvurdert av majoritetsbefolkningen.» Kan det være grunnen til at «inkompetentsomhet» er et begrep som russiske mødre bruker når de beskriver mangel på kompetanse? Det interessante her er at informanten lager et nytt begrep for å uttrykke tydelig det hun opplever – et begrep som er en kombinasjon av russisk og norsk ordforråd.

Både Tatjana og Ljudmila tar opp temaet med barnevernsarbeidernes mangelfulle kompetanse når de forteller om sitt møte med barnevernet. Begge uttrykker at de sitter med en opplevelse av at de ble møtt med lite kompetanse på de områdene som berørte deres sak. De nevner blant annet «mangelen på kompetanse i forhold til barn som er tospråklige» og «ikke utdannet folk og ansatte uten erfaring». Videre beskriver Ljudmila følgende:

«Jeg tenker at her har vi lite kompetanse på sånne plasser som barnevern ... [pause] ... jobber ikke tilstrekkelig nok kompetente folk ... i sånn sak som jeg har vært med mitt kontakt, så har det vært ikke utdannet folk og ansatte uten erfaring ... og det betyr at de ikke kunne vise den kompetansen ... de har prøvd, men manglet erfaring.»

Uttalelsen om barnevernet og kompetansen kom uoppfordret i begge tilfellene, og det kan tolkes dit hen at forventningene til et system inngår i den totale oppfatningen av deres liv i Norge.

Olga definerer yterligere opplevelsen av å møte barnevernet og sier:

«...det er som å banke i et vegg og ingen hører deg...du prater, men blir ikke hørt...det tar ikke til følge dine tradisjoner, ikke kunnskap, ikke hvordan du behandler dine barn...det tar absolutt ingenting i betraktning...de forholder seg kun til sit eget...system...sånne viktige handlingene...men du blir ikke hørt innenfor dette systemet»

Underveis ser vi at de trekker inn de som arbeider innenfor et system som skal levere tjenester med kvalitet, og da blir forventningene større enn det de ansatte innenfor systemet klarer å innfri.

Hvordan barnevernet oppleves av mødrene fra Russland og hvilke opplevelser informantene sitter igjen med, er avhengig av flere faktorer. Noe jeg mener kan danne ramme rundt dette, er den kompetansen og erfaringen med barnevernsfeltet som russiske mødre har fra sitt hjemland. For å bedre forstå mødrenes uttalelser om barnevernet og deres kompetanse, er det nødvendig å rette oppmerksomhet mot det historiske forholdet som jeg nevner innledningsvis. Barnevernet i Russland har sitt opphav fra 2008, da barneombudstillingen ble opprettet. Per i dag finnes det ingen organisasjon i Russland som ivaretar barnas rettigheter i sin helhet etter samme velferdsmodell som man har i Norge. Det er nemlig ikke kun én tjeneste, men flere offentlige myndigheter i Russland som har felles ansvar for å påse at barna har det bra. Utviklingen i Russland på barnevernsfeltet er etter 2008 at stillingen som barneombud er blitt bygget ut og innført i flere fylker i Russland. Dette innebærer at russiske mødre som flyttet til Norge før 2008 på den ene siden ikke er kjent med barnevern fra før. De har ingen sammenligningsgrunnlag for å forstå dette siden barnevernsfeltet er under utvikling i Russland og har en helt annen systemoppbygning (Гражданину.ком (2019)). På den andre siden preges deres forståelse av russisk «propaganda», som informantene nevnte tidligere.

Til tross av at dette forholdet kan ha innvirkning på mødrenes holdning til barnevernet, utpekes det videre flere viktige forhold med kompetanse. Først og fremst mener mødrene at møte med barnevernsarbeideren preges av den personlige kompetansen som den innehar.

Skau (2002) beskriver i den forbindelse at denne typen kompetanse er av avgjørende betydning i samspillsituasjoner mellom bruker og barnevernspedagog. Ljudmila beskriver i den forbindelse hva som er viktigst i møtet med barneverntjenesten: «å få normal saksbehandler som kunne forstått situasjon og innsett den fullstendig». Dette kan forstås som at barnevernsarbeideren må ha innsikt i den helhetlige prosessen og ha overblikk og ha et helhetlig perspektiv på situasjonen. Dette fremstår som et meget sentralt og viktig element for at familien og barnet skal få riktig hjelp til rett tid. Olga har sin beskrivelse av egenskapene som hun mener er viktige hos barnevernsarbeideren som er «30 års erfaring, positiv, godt utdannet, veldig dyktig og smart». Hun sier videre at å treffe en overnevnte barnevernsarbeideren innebærer at «det er da vi fikk hjelp».

Ljudmila påpeker at hun opplevde at enkelte ting kunne forenkles og at man måtte tenke klart og alternativt. Noe som kan tolkes dithen at kjeden av rutiner som ligger i et offentlig system kan være: «rigid rutine ... det tar altfor langt tid» – og må kunne brytes slik at sakene blir løst etter mildeste inngrepsprinsipp. Hjelpen er likevel personavhengig, og informanten mener at «fornuften vil vinne til slutt ... vi er fornuftige mennesker». Tatjana satt igjen med usikkerheten om at saksbehandleren blandet inn sine følelser i saken: «Resultat av alle de sakene er at de ble nedlagt, men hva hun personlig mente og hva hun personlig føler ... ja ... det vet jeg ikke».

Ljudmila opplevde at de fikk hjelp og at saken ble håndtert av barnevernsarbeidere på en god måte som gjenspeilte den gode kompetansen de hadde. Barnevernsarbeiderens kompetanse beskrives som «en som kunne forstå og se hele situasjonen, hun ga oss sakte, men sikkert opplæring». Men også andre kriterier ble nevnt. Ljudmila beskriver her hva hun opplever som god en saksbehandler. Hun sier følgende:

«Hvis vi kan snakke generelt, så er det veldig avhengig av hvem som er på saken din ... personlighet ... hvis denne personen som jobber i barnevernstjenesten har kompetanse og er interessert og inkluderende i saken, så får du respons. Men hvis du fikk bare personer som er bare dukket opp der bare i praksisperiode eller forbigående midlertidig vikariat, så får du ingen respons.»

Informantene påpeker at god kompetanse er svært viktig i utøvelsen av barnevernsyrket. De mener at en saksbehandler «må være åpen, sosial ... person uten sine egne problemer, utelukke inhabilitet, må brenne skikkelig for sin sak fordi denne jobben krever alt ... 100 % tid og 100 % satsing». Ljudmila mener videre at:

«Det er systemet som lager holdninger at når en har jobbet 7 timer så kan en gå hjem...her kan det ikke være slik...det burde blitt tilsvarende som MST med 24. timers dekning av saken...personlig...men barnevernet de begrenser sine åpningstider. De jobber til kl.16:00 og etter det så er det ikke deres problem at du begynner å få det vanskelig, at stressnivået er så høyt på grunn

av barnet og at du får ingen hjelp. Det burde blitt utvidet tilbud på alle kanter...»

Dette illustrerer oss at hjelpen bør være tilgjengelig uansett tidspunkt i vanskelige barnevernssaker der både barnet og familien trenger hjelp.

Informantene forteller videre om hvordan de opplevde møtet med barnevernet. Noe av det som går igjen i alle informantenes fortellinger, er begrepet kompetent. Det ser vi nærmere på i neste kapittel.

4.5.1 «Jeg regnet med at kompetente mennesker vil hjelpe meg»

Ut fra mødrenes opplevelser, har de forventet å møte «kompetente mennesker» i barnevernet. Vi skal nå se nærmere på hva mødrene legger i ordet «kompetent». Mødrene tillegger også begrepet større verdi. Det viser hva tjenesten tilbyr og hvordan den utøves.

Noe av det som nevnes av informantene, er kontinuitet. Ljudmila savnet kontinuitet i forhold til hvor mange saksbehandlere som fulgte hennes sak og å møte en saksbehandler som hadde nok erfaring til å hjelpe. Skau (2002) definerer det som yrkesspesifikke ferdigheter som tilegnes kun via erfaring. Ljudmila nevner i den forbindelse at hun i løpet av en fireårsperiode har hatt kontakt med mange saksbehandlere i barnevernstjenesten:

«Vet ikke helt ... ca. 10–12 mennesker totalt. Jeg savnet bare at det skulle være den samme personen som fulgte oss. At vi fikk en person i løpet av alle de årene ... en som kjenner til hele situasjon fra begynnelsen ... at hun skulle følge oss i alle de årene. Jeg savner jevnt og fast kontakt med barnevernet. Det blir sånn at du blir sparket som fotball fra det ene til det andre ... jeg savner det at det blir en person som følger hele tiden, som vet alt fra starten til slutt ... sånn at en må ikke starte hele tiden fra begynnelsen.»

Behovet for kontinuitet fremstår som en viktig faktor for Ljudmila. Hun sier at «jeg rett og slett banket meg gjennom muren med hode, med føtter, hender, hammer. Jeg brytet meg inn i deres system for å få hjelp ... Har jeg ikke stått på så har jeg ikke oppnådd resultater ... det er fysisk jobb som startet hver dag kl 08:00...». Det har vært en utfordrende prosess med stort

skifte av saksbehandlere, som ikke hadde kjennskap til saken og familiens situasjon. Hver gang de fikk ny saksbehandler, måtte informanten fortelle hele historien på nytt i håp om å få hjelp i deres krevende situasjon og få riktige tiltak satt i gang. De møtte alt fra studenter til vikarer. Hun sier at «det er helt umulig å få en saksbehandler som forstår hva du snakker om». Stadig nye saksbehandlere førte til at saken og hjelpen til tider både ble sporadisk og tilfeldig. Ljudmila beskriver dette på følgende måte:

«Du levner beskjed etter beskjed, neste dagen ringer du og spør hvorfor ingen svarer meg på min henvendelse ... og du må kreve grunnen for det ... så får du til svar at saksbehandler er bortreist, så ringer hun tilbake om 2 dager ... det skjer ingenting ... og du ringer tilbake ... du bruker kolossalt med tid for å oppnå noe ...»

Her ser vi at kontinuiteten også kan knyttes til kompetansen og kommunikasjonen som utøves i feltet. Ikke minst kan vi knytte det til at relasjoner mellom ansatte i barneverntjenesten og foreldre kan være vanskelige å etablere. Goth (2019, s. 119) retter sitt fokus på omsorgstilnærmingen i interkulturell kommunikasjon. Han understreker at man gjennom omsorg bygger en relasjon til den andre. Ljudmila beskriver denne måte å arbeide på hvor barnevernsarbeideren må gå «helhjertet inn» i saken. Men noe man må reflektere over her er viktigheten av refleksjoner over egne verdier som barnevernspedagog. Som Goth (2019, s. 120) påpeker ville overnevnte refleksjon hjulpet en profesjonsutøver å navigere mellom forskrifter og instruksjer, og ville i sin tur ført til god yrkesutøvelse og profesjonalitet.

Kanskje det også kunne bidratt til å gjøre noe med situasjoner som Ljudmila beskriver som at «resultatet av det at barnet fikk delvis hjelp». Og som hun beskriver ytterligere «dårlig planlegging, ressursmangel, avsluttede tiltak og oppfølging har ført til at man som forelder må bruke mye ressurser selv og at barnet mister stabiliteten i hjelpen, noe som kan føre til tilbakefall og vil kreve ekstra ressurser og riktig kompetanse». Og det har ifølge Ljudmila ført til at «arbeid med å hjelpe hennes barnet foregår fortsatt ... det var hjelp i en periode og alt fungerte bra, så har de sluttet med oppfølging ... så gikk det igjen galt så ... det tok et år for at de klarte å respondere igjen».

Skau (2011) mener at hver yrkesutøver har sin valgfrihet og sine grenser. Man kan tenke seg at ikke alt avhenger av kompetansen til en yrkesutøver når ting ikke fungerer optimalt. Det er nemlig rammene i form av ytre omstendigheter og føringer som kan skape begrensningene vi

ser i dette eksempelet. Noen av rammene rår man ikke over, men som Skau (2011, s. 24) beskriver kan man alltid «gjøre noe med måten vi forholder oss til dem på». Noe som i neste rundt kan føre til en bedre opplevelse av hjelp.

Alle mine informanter så for seg at de skulle få hjelp fra barnevernstjenesten. Hvordan informantene beskriver sitt møte med barnevernet, avhenger av i hvilken grad de opplevde å få hjelp. Dette viste seg å være varierende og var også svært personavhengig. Foreldrenes opplevelse av hjelp knyttes til kompetansen til den ansatte i barneverntjenesten.

Ljudmila forteller om hennes erfaring med familieråd. Fortvilelsen blir stor når hun forteller at «systemet er bygd på en sånn måte at det gir informasjon om hva du selv kan gjøre for å hjelpe deg selv ... hvis du har ingenting å tilby så blir du levnet uten hjelp». Og situasjonen tilspisser seg ytterligere når informanten opplever at den barnevernsansatte ikke kunne hjelpe henne. Hun begrunner det slik: «fordi følgespørsmål er bygd slik at det er du selv som skal gi svar på spørsmål som du stiller».

Informantene forventer å få hjelp i form av råd, men får i stedet spørsmål som «hva tenkte du om og hvis du selv kunne?», og forbauselsen blir stor når informanten sier at det er «du selv som skal gi svar på spørsmål som du stiller». Spørsmål som i utgangspunktet er ment å skaffe mestring, gir en følelse av hjelpeløshet og fører til misforståelser. Og som Ljudmila nevner at «det var de som skulle få hjelp av barnevernet, og ikke barnevernet som skulle be dem om å fortelle hvordan de kan hjelpe seg selv. De hadde ikke trengt å komme til barnevernet hvis de visste svaret». Samtalesituasjonen hadde ingen annen utvei enn å mislykkes, og det er denne opplevelsen Ljudmila satt igjen med etter det første møtet.

Det fortelles videre at «det er liksom at du må være inngrodd her ... for å forstå alt dette ... ikke alt er så lett tilgjengelig ... du har motstand i begynnelsen ... så begynner du å lære». Ljudmila forteller videre om hennes opplevelse av det å få hjelp:

«Men hvis det er kompetente mennesker så begynner de med nettverk ... begynner å lære oss ... og fra den siden at vi er russisk så føltes det veldig motstridende det å ta kontakt med andre, venner og be om hjelp. Det er utrolig vanskelig. Det er liksom du får ikke hjelp ... men du får tilbud om å prøve selv å løse dette og finne hjelp hos seg selv eller hos dine omgivelser.»

Så det kan tolkes at det strides mellom hva man legger i ordet «hjelp» og hva man kan se er kulturelt betinget, i og med at informanten har andre preferanser om hjelpebegrepet enn hun hadde før hun kom til Norge. Det at hun måtte ta frem sine egne ressurser var krevende, men til slutt førte det til en positiv utvikling hos Ljudmila i form av at hun klarte å benytte seg av dem med positivt utfall.

Slettebø (2002) understreker at hovedfokuset i en «empowerment»-prosess er at mennesket blir definert som subjekt. Dette innebærer at mennesket klarer og har evner til å delta i beslutninger og handlinger som er viktige for dets liv. Ljudmila gir tilbakemeldinger om at overnevnte tilnærningsmåte strider mot den russiske kulturen, der man aldri spør andre enn familien om hjelp. Det er akkurat forståelsen av metoden som familieråd som barnevernet benyttet seg av i hennes sak som fremstår som viktig for henne. Og som hun sier: «... du har motstand i begynnelsen ... så begynner du å lære». Informanten opplyser at det tok henne et halvt år å tilegne seg denne tankegangen og begynne å løse saken på egen hånd.

Det å inneha ressurser som styrke og endringspotensial, det at informanten beskriver det som «perestupitj terez cebja» (det er ikke mulig å oversette dette direkte fra russisk, men det har en symbolsk mening som betyr at man sprenger sine personlige grenser og utvider disse til et nytt perspektiv, noe som er det motsatte av de ordinære tradisjoner som man har fulgt hele tiden). Informanten beskriver denne prosessen som at hun måtte sprengne sine grenser og bryte tradisjoner.

På den ene siden har vi informantens behov for å få konkrete råd, på den andre oppnår informanten større medvirkning i sin sak når hun selv bidrar aktivt. Falck og Mathisen (2010, s. 52) har i sin evaluering av et prosjekt om bruken av familieråd med familier med minoritetsbakgrunn kommet frem til interessante funn, blant annet at den overnevnte metoden egner seg dårlig for familier med minoritetsbakgrunn. De forklarer dette med at familier som har annen bakgrunn «ikke har de samme kulturelle tradisjoner for konfliktløsning». Kan det indikere at dette også angår Ljudmila og hennes opplevelse av gjennomføringen av denne metoden som vanskelig?

Goth (2019) mener at i en situasjon der ulike parter (som i vårt tilfelle russisk mor og barnevernsarbeideren) har ulike erfaringer, burde man ha sterkere fokus på ytterligere tydeliggjøring av roller og forventninger. Og man burde ha bestrebet seg «å finne felles verdibaserte mål» som likestilles det å se «(kultur-) forskjellene» (Goth (2019, s. 120)). I informantenes beretninger fremkommer det en forventning og en tro på at de ansatte i

barneverntjenesten ønsker å hjelpe, og alle informantene både ønsket og forventet å få hjelp. Er det tilstrekkelig å kjenne til regelverket, metoder, tilnærningsmåter og psykologi for at brukerne skal få oppleve god profesjonsutøvelse og få hjelp? Det finnes ikke noe fasit på hvordan man kan gjøre dette.

Zoja deler i den forbindelse sin opplevelse av det å få hjelp, og har sine refleksjoner rundt dette. Hun forteller at hun «forventet støtte, siden de er også mødre ... jeg møtte på roboter uten hjerter ... fordi de tror at sånn er best for barnet ... jeg forventet hjelp fra barnevernet i form av støtte hvor de kunne hjelpe meg med bolig, for det var enklere å ta barnet enn å tilrettelegge og hjelpe oss». Hun sier i ettertid at hun angret på at hun var redd og at hun ikke var mer påståelig, og sier at «jeg måtte aldri være hele tiden enig». Informanten fortalte at hun også angret på at hun var ettergivende på det de barnevernsansatte foreslo i møtet. Man kan tydelig se at både informasjon og forståelse er en viktig forutsetning for at informanten skal kunne ha større medvirkning i egen sak.

Zoya beskriver kompetansen til barnevernspedagogen som var hennes saksbehandler som tilnærmet «robot uten hjerte». Hun sitter igjen med en følelse av at forventningene om hjelp ikke ble innfridd, og at det ble tatt avgjørelser som krevde minimalt med ressurser, det som var enklest. Forventninger om støtte, informasjon og veiledning oppleves å ikke bli innfridd, og informanten sitter igjen med følelsen av hjelpeløshet. Er hjelp person- og kompetanseavhengig? Hadde Zoja forutsetninger til å ta i bruk sine ressurser? Det empiriske materialet gir meg ingen svar på dette. Det eneste som påpekes var at Zoja hadde sterkt behov for tolk, og det ble ikke benyttet i hennes sak.

Som i tilfellene med Ljudmila og Zoja kan vi se at metodene som familieråd og foreldreveiledning tas i bruk. Hensikten med disse metodene er å imøtekomme den problematikken som familiene sitter med.

Oltedal og Skytte (2005) poengterer «empowerment»-orienteringen rundt disse metodene. De er rettet mot «å styrke familiens fungering, og å unngå at barn flyttes ut av hjemmet» (Oltedal & Skytte, 2005, s. 159). Det å lære nye metoder og å være oppdatert er med på å kunne gi den hjelpen klienten trenger, og sørger for at de får «større kontroll over sitt eget dagligliv». Spørsmålet om makt dukker gjerne opp, siden «empowerment»-begrepet knyttes til overføring av makt. Ifølge disse metodene ligger den ikke lenger hos barnevernspedagogen, men «fordeles tilnærmet likt på de som deltar» (Oltedal og Skytte (2005, s. 160).

I følge Olgas erfaringer opplever hun å sitte igjen med en følelse av å være umyndiggjort og ikke ha fått den hjelpen hun selv ønsker. Hun bruker begrepet «eksperiment» når hun forteller om resultatet av sin sak.

Noen informanter mener at deres egne ressurser spiller en stor rolle for om de får hjelp. Som eksempel kobler Ljudmila følelsen om hjelp til sine egne ressurser: «Hvis du ikke har kapasitet, er svak, stresset, depressiv eller noe ... alt er bortkastet ... du blir skyldig ... du blir bare skyvet vekk». Det å vise pågangsmot og påståelighet om hva som er til det beste for hennes barn, førte til at hjelpen ble gitt og at systemet begynte å jobbe mot et felles mål for både informanten og barnet. Dette tyder på at informanten måtte være bevisst på sin utfordrende situasjon, sine egne ressurser og hva slags hjelp hun trengte, og ikke minst hva hun hadde krav på å få etter regelverket. Det er denne nye kunnskapen som betyr så mye for hver enkelt som må tilegnes i de tilfellene der man flytter til et nytt land. Det ressursgrunnlaget som Ljudmila hadde fra før og som hun valgte å benytte seg av – rett og slett en bevissthet om å bruke alt av ressurser man har – var avgjørende for å få hjelp.

Til tross for den krevende veien til hjelp, sier hun at kontakten med barnevernstjenesten var «bra ... [pause] ... det er da jeg klarte å kjempe meg til at jeg fikk flink saksbehandler».

Videre forteller Ljudmila hva det innebærer å kjempe seg til en god saksbehandler:

«Jeg helt konkret ringte dit, skrev dit, skrev til fylkesmann, jeg jobbet parallelt, så hvis du ikke banker godt nok på en dør så åpner den aldri. Det var en ustoppelig prosess hvor faktisk jeg hver dag ringte opp til barnevernstjenesten, la igjen beskjeder, sendte meldingene og kranglet hele tiden.»

Man kan stille seg spørsmålet om hvor mange som klarer å være så tydelig og kjempe seg til hjelp. Vil det kunne være representativt for andre foreldre i lignende situasjoner? Av det som informantene forteller ovenfor, ser vi at samtlige bemerker at det å skaffe kunnskap og det å stå på er viktig for å få rett hjelp til rett tid. Det å inneha ressurser betydde også for Ljudmila at hun hadde nådd frem med sitt syn på situasjonen og at saken ble løst uten større inngrep i familielivet. Informantene opplever å ikke bli trodd, og de må virkelig stå på for å få gjennomslag for sin sak. Informanten tilføyer følgende:

«Hvis jeg har vært DEN forelder som er ikke ressurssterk ... hvor jeg hørt alt av den propaganda ... jeg er blitt redd og signerte alle papirer [samtykker] ... og dette kunne blitt blåst opp til en stor sak ... men det eneste som burde ha blitt prøvd her er det å ta prat med foreldrene om oppstått situasjon.»

Opplevelsen av hjelpesituasjonen beskriver Tatjana som at de «vet best hvordan du skal fungere på best mulig måte. Og det var utfordrende å bryte ned den veggen som barnevernet bygger foran seg». Dette kan tolkes dit hen at hun opplever det å ikke bli hørt og at noen andre bestemte over hennes situasjon.

4.5.2 «Ikke alle som er på møte kan kommunisere»

I refleksjon over sitt møte med barnevernet, snakket mine informanter om kommunikasjonsverdi og opplevelsen av den som kan knyttes til den kompetansen som barnvernsarbeideren innehar. I alle samspillsituasjoner vil kommunikasjonen stå svært sentralt. Begge parter preges av sine personlige erfaringer og den konteksten de kommer fra. I en kommunikasjon er det ikke mulig å få tilgang til hverandres virkelighet (Tronvoll, Moe & Henriksen, 2004). Oltedal og Skytte (2005) beskriver at kommunikasjon kan fungere som en «kulturell markør». Med det mener de fortolkningsprosessen av informasjonen som gjenspeiles og formidles via barnevernspedagogen. Det er akkurat slike situasjoner man ikke er bevisst på (Oltedal & Skytte, 2005, s. 159). Det understrekes av informantene at god kommunikasjon er avhengig av «hvem som er på saken ... personlighet». Dette kan tolkes dithen at kommunikasjon ikke bare tilhører yrkesfaglige ferdigheter, men også faller inn under den personlige kompetansen til barnevernspedagogen (Skau, 2002). Ljudmila beskriver det slik: *«Det viktigste innenfor kommunikasjon var at menneske var interessert, ikke bare stille spørsmål etter ei liste ... men stiller tilleggsspørsmål og lever parallelt i samme prosessen.»*

Viktigheten av å vise interesse for den andre utpekes som meget sentralt i de unges refleksjoner rundt deres kontakt med barneverntjenesten. Det samme er opplevelsen av at kommunikasjonen blir bedre når saksbehandleren er inkluderende og stiller tilleggsspørsmål. En informant påpekte i den forbindelse at hun hadde opplevd at da ei liste med spørsmål ikke ble fulgt til punkt og prikke, førte dette til at informanten satt igjen med en opplevelse av at saksbehandleren var «parallelt i samme prosessen» som foreldrene. Hajek og Giles' modell om tverrkulturell kommunikasjonskompetanse i H. Eide og Eide (2007, s. 89) understreker

viktigheten av flere forhold som er med på å påvirke kommunikasjonssituasjoner og bidra til relasjon mellom hjelper og klient.

Ut fra beskrivelsene til Ljudmila, utpeker hun noen sentrale momenter fra da hun hadde møte med en i barneverntjenesten, hun beskriver blant annet betydningen av kroppsspråk:

«Kommunikasjon må være slik at den saksbehandler som kommer dit ikke sitter bare med bena i kryss, og som ikke tør å se deg i øyene ... en som er redd for å komme i kontakten med deg ... det legger du merke til med det samme når du i kontakten med barnevernstjenesten ... [pause] ...»

Hun peker spesielt på måten barnevernspedagogen sitter og dennes mangel på øyekontakt. Dette tolkes av henne som at saksbehandleren ikke er interessert i hennes sak og uttrykker usikkerhet i kommunikasjonen. Ifølge Eriksen et al. (2003) finnes det verbale og ikke-verbale former for kommunikasjon. Kroppsspråk er en av de viktigste elementene som tilhører nonverbal kommunikasjon. Hvor mye betyr egentlig denne typen kommunikasjon i et møte?

Informantene illustrerer hvordan nonverbal kommunikasjon påvirker et møte, der selve konteksten for møtet i form av møbelplassering og utseendet på møterommet spiller en rolle i kommunikasjonsprosessen. Tatjana forteller om sitt førsteinntrykk fra da hun kom til et møte på et barnevernkontor. Hun forteller om det følgende:

«Kanskje de ikke har lært det mye om...de bruker å sette et bord langt fremme når du kommer til barnevern så sitter hun vanligvis der borte ved et bord der og du sitter herved ved et bord her» (Informanten visste visuelt et grense mellom ansatt og forelder med et strek)

Hun opplevde det som avstandsskapende og som «vi og dem». Det førte til stor ubalanse i makt og stor usikkerhet. Hun sier at det å møte barnevernsarbeideren på avstand var «nesten som et skille ... Æ er Æ og DU er DU og vi er på to forskjellige lag». Hun uttrykker videre at noe så enkelt som «hvis de kunne møblere et møterom slik at en kunne sitte sånn på skrå og æ hadde mulighet til å se deg i øya hvis jeg har behov for det, og når jeg ikke ville ha

øyekontakt så kunne jeg se litt i vinkel», kunne man kanskje opplevd møtet annerledes. I tillegg oppleves det som svært ubehagelig å sitte rett foran saksbehandleren og holde konstant øyekontakt. Informanten uttrykker at det var slitsomt, og at det kunne vært fint å få sitte litt i vinkel slik at man kunne velge hvor man ville se.

Tatjana undrer seg videre over hvorfor det må det være slik og hvorfor ting ikke kan bli annerledes. Hun konkluderer med følgende:

«Æ kaller det sånn det der inkompetent ... deres primærområde som kommunikasjon ... ikke alle dem som er på møte kan kommunisere i hele tatt ... de velge å komme for seint og møte legges til på et rom som ligner en gang ... og da kreves det ekstra ... særlig for de utenlandske».

Når terskelen for å komme til barnevernskontoret viser seg å være høy i forkant og fylt med frykt og usikkerhet, forsterkes alt ytterligere av detaljer som plasseringen av møbler på et møterom.

Zoya sitter med en egen opplevelse av kommunikasjon med barnvernsarbeideren og sier at:

«Jeg blir veldig stresset om å snakke om det....de er late og ville ikke gjøre jobben sin hvor de kunne hjelpe...»

Informanten ble rørt og kunne ikke si noe mer om det.

Goth (2019, s. 114) tar for seg interkulturell kommunikasjonsteori og hvordan situasjonen blir fortolket hos senderen og mottakeren. Han legger til at kommunikasjon går gjennom et «kulturfilter», noe som innebærer alt fra verbale til nonverbale signaler. Det interessante her er at Dahl (2013:91) i Goth (2019, s. 114) sier at mottakeren tolker alt ut fra egne forutsetninger. I tilfellet jeg nevnte tidligere om det å være forsinket til et møte, blir både oppfattet som uhøflig og styrker det negative bildet av barnevernet. Samtidig er det også viktig å nevne «propagandaen», som informantene fremhever som en faktor i det å tolke barnevernstjenestens rolle og deres handlinger gjennom «russisk» kulturfilter (Goth, 2019).

Tatjana reflekterer videre over hva hun anser som et viktig element innenfor kommunikasjon når hun snakker om sine forventninger. Hun sier at «mine forventninger var at de skulle lytte

til meg og lytte til mine opplysninger og forstå mitt ståsted». Skau (2011, s. 89) mener at vi gjennom å lytte vil ha bedre forståelse av andres utfordringer. Informanten sitter med en opplevelse av å ikke bli forstått. Det bekrefter igjen det som Tatjana sa om profesjonsutøvelse.

Videre mener Skau (2011) at en som ikke lytter til sine brukere, kan utsette dem for krenkelser uten å merke det. Det å lytte til foreldrene påpekes som et viktig element i kommunikasjonen, samt ikke minst at det lages rammer for den samhandlingen som foregår mellom barnevernet og familiene. Olga understreker at det er viktig «å lytte til foreldrene og at foreldrene blir hørt med hensyn til deres erfaring med barnet sitt, hva de gjør for barnet sitt, hva de har tenkt å gjøre i fremtiden, hva de tenker om sin nåværende situasjon og hva de trenger å gjøre».

Kunnskapen om å lytte til sine brukere, kunne svare på spørsmål og ha forståelse, beskrives som meget viktig av Olga. Olga opplevde også at «de svarte aldri på mitt spørsmål som jeg stilte da jeg tok kontakt. Spørsmål som ble tatt opp på dette møte var svært rare og uforståelige ... etter det følte jeg at beslutningen ble ikke tatt av meg, ikke min eksmann, men leder som ledet møte». Informanten opplevde at spørsmål de stilte til barnevernspedagogen aldri ble besvart. Hva skjedde her?

Skau (2011, s. 89) karakteriserer opplevd situasjon som at hjelperen ikke klarer å fange budskapet til andre og konstruerer sin egen oppfatning av situasjonen. Dermed ble resultatet at Olgas opplevelse av situasjonen var at spørsmålet ikke ble besvart. H. Eide og Eide (2007) nevner også at situasjoner der kommunikasjonen foregår mellom to parter som har ulike kulturelle bakgrunner er mer krevende og krever ekstra bevissthet for å forstå budskapet. Olga sitter igjen med følelsen av umyndiggjøring, der hun ikke kan påvirke beslutninger som gjelder hennes situasjon. Videre sier Olga at «innhold og kontekst henger ofte sammen, og det er det som gir ord spesiell mening».

Mødrene mener at kommunikasjon på et språk som de forstår, er en av de grunnleggende elementene for at kommunikasjonprosessen skal lykkes og riktig hjelp blir gitt. Møter i barneverntjenesten er av sensitiv karakter og kan derfor kreve at man må bruke tolk for å sikre at kommunikasjonen og formidlingen av informasjon blir forstått. Men også for å sikre at barneverntjenesten forstår informasjonen som foreldrene formidler. Uten riktig informasjon står man i fare for å gi bistand på feil vilkår, og rettssikkerheten blir ikke ivaretatt.

Når informasjonen formidles på et språk som brukeren ikke forstår, vil det totalt svekke det egentlige budskapet. Holm-Hansen, Haaland og Myrvold (2007, s. 98) understreker derfor viktigheten av å bruke tolk. Dette fremheves også i NOU 2014: 8 (2014), som understreker at bruk av tolk øker rettssikkerheten og på sikt kommer til å bedre integreringen.

Halvparten av mine informanter behersket ikke språket. Sørheim (2003) hevder i den forbindelse at en kommunikasjon der budskapet ikke blir forstått, ikke er gjeldende, man kan egentlig ikke kalle det for kommunikasjon. Kommunikasjon på et språk som begge parter behersker, er en av de mange forutsetningene for å lykkes med kommunikasjon. Situasjonen kan bli annerledes der partene har forskjellige morsmål som utgangspunkt. Hvor godt man behersker språket man velger å kommunisere på, kan påvirke kommunikasjonen betraktelig i form av om budskapet blir oppfattet riktig eller ei.

Da Olga fortalte om sitt første møte med barnevernet, sa hun følgende:

«Jeg regnet med at kompetente mennesker vil hjelpe meg, men ikke vanskeliggjøre min situasjon ytterligere ... men ingen hjelp ... og det minste av alt er at halvparten av det som de fortalte meg på møte forstå jeg ingenting av ... ingen hjelp ... ingen orientering, ingen informasjon.»

Det faktum at tolk ikke brukes, betraktes av mødre selv som at de ikke har fått den hjelpen de ønsket. Olga knytter denne opplevelsen til barnevernets manglende kompetanse. Skau (2011, s. 85) definerer kommunikasjon som yrkesutøvelse, og presenterer oss for en samlet kommunikativ kompetanse i form av trekantmodellen. Hun understreker viktigheten av erfaringsbasert forståelse av både teorier og praksis. Når denne uteblir, sitter informanten igjen med noe som Skau (2011, s. 86) kaller «manglende personlig troverdighet». Man kan undre seg over hvorfor det fortsatt er behov for tolk etter så lang botid som 15 år i Norge, men dette kan ikke være utslagsgivende for barnevernets bruk av tolk. Det viser seg ut fra eksempelet at det burde blitt brukt tolk på det første møtet. Olga utdyper hva som var spesielt utfordrende å forstå:

«Tolken er nødvendig for å forstå uttrykk og konkrete uttalelser og detaljer ... når barnevernspedagogen snakker om barns avvik så finnes det så mange ord som kan bety mye

... innholdsmessig. Det er ikke bestandig det at du kan oversette enkle ord og begreper er tilstrekkelig nok.»

Hun legger til at «ikke alt klarte jeg å skjønne til tross for språkkunnskapene mine». Etter dette møtet krevde hun å få tolk, og i ettertid ble tolken benyttet ved hvert møte. I sin refleksjon over viktigheten av språkforståelse og det å ha tolkehjelp, sier hun følgende:

«Det hjulpet meg mye og hvis jeg hadde tolk til mitt første møte så hele saken kunne få helt annet utfall ... alt kunne bli annerledes ... erfaringen som jeg opparbeidet meg her kunne bli mindre negativ og ikke førte til mange problemer [...] og da kanskje vi har hatt mindre fokus på deling av møbler men konsentrerte oss mer om barna.»

Det at tolken ikke ble brukt, hadde direkte følger for Olga og hennes barn. Hun mener hun aldri egentlig hadde behov for å være i kontakt med barnevernstjenesten, og alt kunne vært løst mye enklere.

Zoja deler også sin historie. Hun forteller at hun hadde lite kunnskap om barnevernstjenesten første gang hun møtte dem. Hun forteller videre at barnevernet iverksatte et tiltak for å hjelpe henne. Hun ble sendt til mødre hjem for et opphold på en måned. Hun sier følgende om bruk av tolk i hennes situasjon:

«Hver tredje måned var en fra barnevernstjenesten innom meg og leste rapportene for meg. Uten språk og tolk var det vanskelig å forklare noe på det mødre hjemmet som jeg befant meg da. Barnevernspedagog var på besøk hos meg hver morgen og stilte meg masse spørsmål ... jeg klarte ikke å svare på alt ... etter at jeg prøvd å lese de rapportene som de skrev så kunne jeg se at det var mye feilinformasjon som stå der.»

Hun konkluderer også med at «jeg betrakter mine språkkunnskaper som dårlige ... og i tillegg til språk så alt av norsk kultur oppleves fremmed for meg». Hun nevner videre at tolken ble brukt sporadisk og veldig tilfeldig. Hennes sak resulterte i at hun mistet omsorgen for barnet. Det førte til at hun satt igjen med opplevelsen av å ikke få hjelp. Informanten forteller at «uten

språk og tolk var det vanskelig å forklare noe» og «jeg er arg at jeg ikke klarte å overvinne over denne organisasjonen». Informanten opplever avmakt i en situasjon der hun måtte håndtere situasjoner som hun ikke forsto noe av.

Tatjana og Ljudmila opplever seg selv som språkdyktige, og de benyttet seg ikke av tolk. Informantene beskriver forståelse av språket som meget sentralt og avgjørende i deres sak. Vi kan også se at mangelen på tolk oppleves negativt. Informantene opplever at det har ført til «komplikasjoner» i deres sak, og Olga nevner senere at informasjon på et språk hun forstår kunne «hjelp meg med det at mine barn kunne bli mere lykkelig og friskere». Skare (1993) legger i den forbindelse til at språket og begrepene en barnevernspedagog velger å bruke i kommunikasjonen med foreldrene kan fremstå både som et hinder og som et hjelpemiddel i kommunikasjonsprosessen. Han understreker derfor viktigheten av å bruke tolk der det er nødvendig. Behovet for tolk bør derfor bli definert av familien, ikke av barnevernspedagogen (Skare, 1993).

Kommunikasjon og språk har derfor en avgjørende betydning for møtet mellom foreldre og ansatte i barneverntjenesten, og for at kommunikasjonen og samhandlingen blir vellykket. Jeg har lagt merke til at ingen av mine informanter nevner noe om sine rettigheter i forhold til å kreve tolk i møte med barnevernet. Det fremstår som at de ikke har kjennskap til denne muligheten, og det er et svakt punkt i alle sakene som presenteres her.

4.6 «Å anvende alt i sitt yrke»

Mange av informantene bruker begrepet «kompetent barnevernsarbeider». Begrepet brukes ikke tilfeldig, siden man finner liknende ord på russisk som betyr det samme – en god barnevernspedagog med de beste egenskaper og kvalifikasjoner. En av informantene utdyper uttalelsene om kompetent barnevernspedagog med «en som vet, som forstår, som kan og ikke minst som kan ta i bruk alle sine kvalifikasjoner og alt av kunnskapen, ANVENDE ALT I SITT YRKE». Holm-Hansen et al. (2007, s. 318) definerer det som «kulturkompetent barnevernspedagog» – en som er både kultursensitiv og har innsikt i innvandrernes sosioøkonomiske forhold.

Det skrives også om viktigheten av kulturkompetansen barnevernsarbeideren burde ha om brukerne. Sølve (2009) setter fokus på at den profesjonelles kultur må komme tydeligere frem, og samspillet mellom barnevernspedagogen og brukeren må ses i lys av begge kulturer.

Olga understreker det og sammenligner barnevernstjenesten og deres hjelp til familier med en trapp, der man må ta ting gradvis. Hun beskriver videre: «uten at du vet noe mer om verdigrunnlaget til både foreldre og barna, så vil du aldri hjelpe noen av dem». Zoja savnet at barnevernet kunne «tenke ikke bare på barnet, men røtter, å ta vare på røtter». Med det mener hun at barnevernet bør ha et helhetlig perspektiv på sitt arbeid. Jeg tolker det slik at hun mener at det å ivareta hele familien med sin kultur og sine tradisjoner er like viktig når man skal hjelpe en familie. Skytte (2008: 84) nevner også at det er viktig med en helhetlig tilnærming i form av «kulturagrammet» – en modell som er ment som redskap i barnevernsfaglig arbeid med minoritetsfamilier.

Olga på sin side mener at informasjonsutveksling og veiledning bør være en egen kvalifikasjon – en av informantene fortalte at god informasjon kunne ført til «at det kunne hjelpe mine barn å bli friskere og lykkelige». Videre presiserer Olga at barnevernsarbeideren kunne «være flinkere på informasjon og kunnskap om kultur, være flinkere å finne ut hvem du jobber med». Olga har stor tro på at hjelpen til barna ligger i det å først hjelpe foreldrene, og hun presiserer hvor viktig verdigrunnlaget er med at «uten at du vet noe mer om verdigrunnlaget til både foreldre og barna så vil du aldri kunne hjelpe noen av dem».

En annen ting som ble trukket frem som viktig i denne sammenhengen, var at en god saksbehandler burde inneha «et minimum av informasjon om sine brukere når det gjelder både deres psykiske og fysiske helse», og at dette burde blitt veid mot barnas beste. Kultur er ifølge Olga er en del av kompetansen og hun mener at saksbehandler «må være flink på informasjon og kunnskap om kultur, være flinkere å finne ut av hvem de jobber med».

Allerede i UDIs temahefte 3 ble denne typen kompetanse definert som tverrkulturell kompetanse og tverrkulturell forståelse, en kompetanse som der blir beskrevet som nødvendig å ha i møte med brukere som kommer til Norge fra andre land (Utlendingsdirektoratet, 2015). Skal vi ta i bruk et begrep som «kulturkompetanse», ville det blitt definert som utveksling av kulturkompetanse mellom barnevernsarbeideren og foreldrene (Skare, 1996). Tatjana kom i den forbindelse også med en anbefaling som hun sa gjaldt alle familier uansett nasjonalitet:

«Kanskje en må lete etter en som var bosatt her lenge...og som har erfaring og som allerede forstår samfunnsbygning...som har litt peiling på kosn er det å bo i Norge..som de kan bruke som konsulenter...bruke eksisterende ressurser i samfunnet. De kan komme på møte og bruke

I time av sitt liv for å fortelle til barnevernet om sine tanker om barneoppdragelse her og der...og som vil være påfyll...»

Hun mente at innleide ressurspersoner med samme bakgrunn burde vært en ny måte å jobbe med familier fra andre kulturer. Slik kunne personer leies inn både ved henvendelser og i forbindelse med pågående saker, noe som ifølge henne kunne gi dypere innblikk i bestemte brukergrupper. Dette mente hun kunne ført til forbedringer gjennom både dypere forståelse, samarbeid og tiltak.

Informasjonsutvikling og veiledning burde også blitt implementert i egen tjeneste. Ljudmila sitter igjen med erfaringer som hun mer enn gjerne deler under intervjuet:

«Som løsning burde en ha hatt enkeltpersonforetak som kunne ha veiledet deg via systemet, hva du må og ikke må gjøre. Selv om du blir kjent på egen hånd med regelverk og alle paragrafer så blir du ikke kjent med noe av det uansett, noe av det forblir uforståelig.»

Det tolker jeg slik at mine informanter savner annet form for hjelp i form av veiledning. Skytte og Kjærum (2008, s. 259) har også en annen tilnærming på noe av det samme, hun mener at fokuset bør rettes mot utdanningspolitikk, slik at minoriteter får lettere tilgang til utdanningene innenfor det sosiale feltet. Dette vill føre at flere innvandrere kunne møte noen med andre kulturer i det offentlige. Fokuset på kompetanse blir på denne måten løftet til et nytt nivå, og informantene mener at det vil føre til en utvidet kompetanse (Skytte & Kjærum, 2008).

Ljudmila mener at barnevernspedagogen burde ha hatt mer «profesjonsdannelse og erfaring» som en del av sin kompetanse. I dette legger hun at en barnevernspedagog bør ha lang erfaring. Hun poengterer videre:

«Hvordan kunne de gå frem for å håndtere din sak annerledes og på en god måte, det betyr å ha en saksbehandler med lang erfaring innenfor det saksområde som du trenger hjelp. Utdanning i seg selv hjelper ikke, fordi du blir ikke herdet fysisk og psykisk til å håndtere forskjellige saker. Det er da du går gjennom alt av situasjoner osv. og erfarer det, du vet hva

er utgangspunkt og hva slags løsninger det kan bli ... til tross av tøffe saken og din involvering, så kan du håndtere saken tydelig og raskt.»

Inntrykket jeg sitter igjen med etter at å ha snakket med Ljudmila, er at hun etter først å ha søkt om hjelp og deretter har arbeidet hardt for å få hjelp, har hun reflektert over hele sin sak.

Vi må igjen nevne at teoretiske ferdigheter og yrkesspesifikke erfaringer blir verdsatt av foreldrene og savnet i deres kontakt med barnevernet (Skau, 2011). Informantene nevner at barnevernspedagogen må ha utdanning innenfor dette for å kunne arbeide. Noe som nevnes her er at foreldrene mener at det burde blitt mer fokus på å utdanne seg innen spesielle områder innenfor barnevernsfelt, altså etterlyser informantene spisskompetanse. Videre uttrykker informantene behov for å ha et sterkere fokus på «profesjonsdannelse» og erfaring i feltet.

Som en av informantene sa om hva det innebærer å være erfaren barnevernspedagog: «Du vet hva er utgangspunkt, og hva slags løsninger det kan bli til tross av tøffe saken, og din involvering, så kan du håndtere saken tydelig og raskt.» Det å kunne møte en kunnskapsrik og erfaren barnevernspedagog ble antatt å kunne gi bedre hjelp i de situasjoner foreldrene befant seg i. Ljudmila har kommet frem til at hvis de hadde fått en barnevernspedagog med både lang erfaring og ikke minst kompetanse innenfor det feltet foreldrene trengte hjelp med, kunne det ha sørget for at barnet hadde fått hjelp på et tidligere stadium i sin biologiske familie. Og som Ljudmila nevnte tidligere kunne dette ha ført til et bedre resultat og hindret tilbakefall.

Tatjana understreker dette og velger å tilføye at man i tillegg til positiv mediedekning der gode historier kommer frem, bør satse på bedre informasjonsplanlegging i barnevernet. Hun sier følgende:

«Informasjon om barnevernstjenesten ... informasjonsbok hvor det står HVA DE TILBYR osv. med oversikt ... som vanlig folk for eksempel kan gå på helsesenter og ta denne brosjyren med seg ... hva denne barnevernet holder på med? Okey, barnevernet de har psykologer, pedagoger, og de har det og det og de kan hjelpe og de kan gjøre SÅNNE TING! Ingen informasjon om deres tjeneste ... [pause] ... det er bare ryktene at de fratar barn fra familiene ... det utløser kunnskap!»

Jeg tolker det slik at Tatjana savner åpenhet rundt selve tjenesten, og ikke minst tilgjengelighet for alle som bor i Norge. Per i dag opplevde informanten at sånne brosjyrer ikke er å finne på de ordinære stedene i det offentlige rom som familiene besøker. Hun mener at dette kunne ført til en mer normalisering av tjenesten, og ikke minst skapt et positivt bilde av barnevernstjenesten som skiller seg fra «propagandaen» som mange familier fra Russland forholder seg til. Til sammen vil dette kunne medføre en dypere forståelse av den kompetansen som barnevernet har og føre til bevissthet rundt deres rolle. Figenschow, Ringberg og Ekanger (2006: 179) understreker også at mye negativ omtale skaper frykt og uforutsigbarhet. De retter fokuset mot det å gi bedre informasjon til brukerne, slik at de kan lese mer om «hva barnevernet ser etter».

Videre snakket Tatjana om forebygging, som er viktig innenfor barnevernsarbeid og kompetansefelt. Hun kom med følgende eksempler:

«Når et barn ikke går på skolen på grunn av det mistet motivasjon så utløser det barnevernssak. Men barnevernssak starter der hvor barnet sliter med å lese, kanskje barnevernet allerede da kunne informere foreldre at på skolen foregår det leksehjelp ... [pause] ... ja, da kunne de barna begynne der og kanskje det ikke vært behov for barnevernssak ... det å forebygge ... det samme som helsevern.»

Hun sier videre at hun opplever at «hver eneste institusjon fungerer av seg selv – barnevernstjenesten av seg selv ... de prater veldig mye om samarbeid ... men jeg ser ikke denne samarbeidet i drift ... det står på papiret at det er samarbeid, men det er ikke det i virkelighet ... forventningene til samarbeid er at deres tjenester går i hånd i hånd med andre tjenester.»

Som et eksempel trekker hun frem at barnevernstjenesten kunne hatt bedre samarbeid med både voksenopplæring og skole, slik at man kunne utnyttet ressurser på en bedre og mer effektiv måte. Dette tolker jeg dit hen at Tatjana er svært opptatt av samarbeid på tvers av etater på et mye tidligere tidspunkt i barnets liv, slik som tidlig innsats representerer.

Hun mener også at barnevernet har potensial til å effektivisere sitt arbeid innenfor tidlig innsats. Olga sier at:

«...Å oppdra barn...foreldrene i Norge får ikke hjelp til det... de bare tar barnet fra foreldre og foreldre ikke forstår, fordi det er vanskelig å forstå...fordi ingen forklarer noen ting, hvilken rolle, hvilken regelverk, hvilken loven, hva foreldrene gjør feil, hva de må gjøre, overnevnte informasjon vi ikke får i Norge»

Ved å være bevisst på dette og hvis foreldrene for eksempel kunne fått veiledning i barnehagen, kunne det ført til at mange av utfordringene som dukker opp i skolen kunne vært unngått. Olga trakk frem beskrivelsen av at det i Russland «får vi den informasjon fra barnehagen, fra pedagoger og andre kvalifiserte medarbeidere».

Både Tatjana og Olga savner en slik uformell tilnærming, der de kunne bedt om og fått konkrete råd. Ljudmila påpeker at man setter i gang en hel prosess når man henvender deg til barnevernstjenesten, der det opereres med lange ventetider og der mange av tjenestene har taushetsplikt overfor hverandre, noe som i sin tur kompliserer samarbeidet og informasjonsutvekslingen.

Tidlig innsats er prioritert og har ifølge Bufdir (2018b) som mål å forebygge og avhjelpe. Trommald (2017) understreker at programmet med tidlig innsats virker og gir gode resultater. Dette er noe som allerede er innført i mange kommuner, men etter samtalen med Tatjana viser det seg at hun sitter igjen med en helt annen opplevelse:

«Jeg synes at barnevernet mottar mange bekymringsmeldinger fra skolen, fordi jeg tror ikke at norsk samfunnet kjenner alle sine samarbeidspartnere ... meldingene går fra skolen og barnehagen fordi samfunnet er bygd slik for å melde til barnevernet hvis hun eksempelvis som rektor eller lærer mistenker at barnet ikke har det bra ... da vurdering fra hennes ståsted, posisjon, erfaring, kunnskap, utdanning ... [pause] ... og da plutselig så hun en gutt som ikke har det bra på skolen, fordi han ikke spiser matpakka si ... [pause] ... bekymringsbrev sendes og DA BEGYNNER DET ... "ASFALTVALSEN" STARTET Å RULLE!»

Jeg tolker det dit hen at Tatjana har en del innsyn i saksgangen, men stiller spørsmål ved kompetansen til personen som sender bekymringsmeldinger til barnevernet. Og det hun sier er at terskelen virker for lav i forhold til det å sende bekymringsmelding. At det å ikke spise matpakken kan utløse en barnevernssak, noe som i seg selv er et stort inngrep i familiens privatliv mener hun er bekymringsfullt. Det er da hun velger å kalle barnevernstjenesten for

«asfaltvalsen», som et bilde på en ustanselig karusell av byråkrati, som ikke alltid går i foreldrenes favør.

God kompetanse forutsetter også økt fokus på makt i yrkesutøvelsen. Maktbegrepet dukker opp når informantene ønsker å trekke inn flere kvaliteter ved kompetansen som bør bygges opp hos barnevernspedagogen. Det understrekes av Zoja at til tross for at hver saksbehandler sitter med makt overfor den enkelte familie og barnet, bør de fortsette «å være medmennesker», og «håndtere situasjonen og saken annerledes ... til fordel for foreldrene ... ikke velge det enkleste løsningen». Man må rette fokuset igjen på den kompetansen som barnevernsarbeideren har (Skau, 2011). Og som Havik (2004, s. 135) sier, preger profesjonsutøvelsen av personlig praksiskunnskap og av at beslutningene tas på skjønn.

Noen informanter er opptatt av barneverntjenesten generelt og det å tilføye ny kompetanse. Tatjana kommer på enda en nyanse hun anser som svært viktig i barnevernsarbeidet:

«Yngre mennesker bør få sjanse til å bli ansatt i barnevernstjenesten. Selv om det ansettes en del yngre barnevernspedagoger så skapes det en del press på et arbeidsplass da de begynner å arbeide, det er dette som er usynlig.»

Jeg tolker dette til at det å ansette yngre mennesker kan ha en positiv effekt innenfor organisasjonen i form av nye impulser med hensyn til eksempelvis faget. Men informanten uttrykker sin bekymring om at nyansatte i stor grad blir påvirket av den eksisterende organisasjonskulturen og at det nye som blir brakt inn i organisasjonen kan bli skviset ut av det tradisjonelle. Bang (2013) belyser i sin fagartikkel fenomenet organisasjons-kultur og hvordan den påvirker nyansatte. Kulturen bygger på virkelighetsoppfatningen, og det understrekes at organisasjonskulturen gjenspeiler seg i den faktiske oppførselen til ansatte. Tatjana sier det slik:

«Hvis vi tar bibliotek så er det ingen som forteller deg at du må være stille ... det er dette som jeg anser som et usynlig grense/press. Det er et arbeidskultur som er inngrodd i veggene på et barnevernkontor. Og for å endre på det så må en "ruinere totalt bygget" og "bygge nytt hus med rene vegger". I denne prosessen kunne yngre barnevernsansatte utspilt mer positivt rolle med det at barn anser yngre ansatte mer som sine venner og det kunne kanskje lette

kommunikasjon i form at barnet opplevde det lettere med å fortelle. Eldre ansatte oppleves i sin tur som besteforeldre eller foreldre, som barnet/ungdom primært er i opposisjon til.»

Dette tolker jeg til at Tatjana er opptatt både av den organisasjonskulturen som eksisterer innenfor barnevernstjenesten og sammensetningen av ansatte som arbeider der. Hun poengterer at organisasjonskultur er en usynlig makt som «bearbeider» nye medarbeidere og tvinger dem til å arbeide etter «gamle prinsipper». Bang (2013) bekrefter også denne påstanden i sin fagartikkel. Det er da det er vanskelig å oppnå endring i en organisasjon, og Tatjana mener at det å ha yngre barnevernspedagoger kan føre til en positiv utvikling av organisasjonen.

5 Avsluttende diskusjon

Innledningsvis ble det stilt spørsmål : *«Hvordan opplever russiske mødre møtet med kommunal barneverntjeneste i Norge, og hvilken kompetanse må barnevernansatte ha sett fra russiske mødres perspektiv?»*

I min oppgave har jeg prøvd å rette fokuset mot opplevelsene som russiske familier sitter igjen med etter møtet med barnevernstjenesten. Samtidig har jeg forsøkt å finne ut hvilken kompetanse barnevernstjenesten bør ha, sett fra mødrenes perspektiv. De funnene jeg kom frem til har ikke bare truffet i forhold til min problemstilling, men har også understreket betydningen av å være profesjonell yrkesutøver.

Jeg har analysert frem 7 kategorier som samlet sett leder leseren gjennom de erfaringene om mine informanter forteller om i forbindelse med deres møte med Norge og den norske barnevernstjenesten. Kategoriene som presenteres her er ikke bare fakta og gjenfortellinger – de gjenspeiler ikke bare kompetansen til barnevernspedagogene de russiske mødrene møter men viser oss nyanser ved barnevernsfaglig arbeid. Det starter med de juridiske og kontekstuelle rammene som barnevernspedagogen har rundt seg av regelverk for yrkesutøvelsen. Hvordan de blir møtt og hva som påvirker deres møte med barnevernet ble beskrevet videre.

5.1 Hvordan opplever russiske mødre møtet med kommunal barneverntjenester i Norge?

Av resultatene kan vi se at mødrene bærer med seg sin historie, og at de er opptatt av at de bærer med seg sin kultur fra hjemlandet. Overgangen fra å flytte fra Russland til Norge oppleves utfordrende for de fleste mødrene siden kulturforskjellene kan være fortsatt store. Noe som kom tydelig frem blant mine funn er at russiske mødrenes syn på det norske samfunnet, familiemønstre, sosialiseringsarenaer, verdier og barneoppdragelse er en medvirkende faktor til at det oppstår misforståelser i kommunikasjon og samhandling mellom barnevernsarbeider og mødrene. Det negative mediefokuset gjør ikke barnevernsfaglig arbeid lettere, da det kan være vanskelig for de russiske mødrene å få et positivt syn på barnevernet. Dette på tross av at funnene tyder på at russiske mødre er bevisst over at den negative mediadekningen og propaganda påvirker deres holdning til barnevernet. En av mødrene ble til og med overasket over egne negative holdninger, til tross av at både hun og barna hadde fått hjelp de opplevde betydningsfull. På en annen side så er de bevisst at overnevnte «propaganda faktor» kan være en hindring for vellykket samarbeid.

Samtidig viser resultatene at til tross av at forskjellene mellom minoritet og majoritet minker og integreringen virker å bli vellykket for noen mødre. For andre av informantene forskjellene i forhold til valgmuligheter er fortsatt store og urimelige. Noe som ifølge Østby (2005) tyder på at denne gruppen er å anse som «en økende permanent underklasse». Funnene viser at noen av informantene følte at de hadde liten påvirkningsmulighet i sin barnevernssak og har ikke turt å si ifra. Og i noen tilfeller metodene som ble brukt i barnevernet som familieråd og «empowerment» tilnærming hadde en motsatt effekt hvor mødrene satt igjen med opplevelsen at de har ikke fått hjelp. Det som går igjen i informantenes refleksjoner er knyttet til de ansattes kompetanse, noe som også innebærer makt. For å få en forståelse for dette, er det ifølge Tronvoll et al. (2004) nødvendig å se på selve forholdet mellom minoriteter og majoriteter.

I og med at majoriteten representeres av den dominerende gruppen i samfunnet, har den større makt og mer ressurser til å påvirke samfunnets prosesser (Tronvoll et al., 2004). Funnene som kommer frem i mitt studie viser oss at de fleste mødre mener at det offentlige som representerer majoritet har for mye makt og de føler seg nødt i å følge fastsatt leveste og fastsatte regler. Andre funnene som presenteres i oppgaven knyttes til yrkesutøvelsen hvor barnevernsarbeideren representerer dobbelt makt. I og med at makten utøves av en majoritetsgruppe og at dens utøving gjenspeiles av offentlig fullmakt. Ved å gå i dybden, ser vi tydelig en maktrelasjon som oppstår mellom de to gruppene. Og det Hutchinson og Oltedal (2003) definerer som at maktforvaltning kommer tydelig frem. Maktforvaltning innebærer ifølge dem en faglig autoritet, hvor maktrelasjonen blir ujevn. Dette igjen skaper utfordringer i kommunikasjonsprosessen (Skytte & Kjærum, 2008). Ifølge målsettingen for norsk integreringspolitikk «skal alle ha like muligheter, rettigheter og plikter, uavhengig av etnisk, kulturell, religiøs eller språklig bakgrunn» (Utlendingsdirektoratet, 2015, s. 3). Spørsmålet om det norske samfunnet og de ulike instansene og etatene som møter minoriteter i sitt virke er åpne for å ta innover seg perspektivene og ressursene som presenteres fra minoriteter som kommer nye til landet.

En av de funnene som jeg vil utpeke her er de ressursene som disse mødrene innehar. De representeres med at de fleste av de ønsker å være aktører i sitt eget liv og de ønsker å ta i bruk ressurser som de innehar. En av mødrene beskrev dette som å «bli asfaltert» i systemet, eller om de kan få lov til «å spire videre» med litt hjelp. I litteraturen settes det større fokus mot akkurat denne typer utfordringer (Nygård, 2007, s. 73). Noen av mødrene har følt seg som «brikker» og har ikke klart å ta frem disse ressursene.

Funnene viser at russiske mødre er opptatt av forebyggende arbeid. De trekker særlig frem viktigheten av veiledning som retter seg mot foreldre hvor ansettelse av andre yrkesgrupper i barnehagen. De påpeker i den forbindelse også viktigheten av at informasjonsmaterieell gjøres lettere tilgjengelig.

Noe som utpeker seg sentralt i resultatene er kommunikasjon. God kommunikasjon er med på å skape likestilte relasjoner hvor begge partene snakker sammen og ikke forbi hverandre, noe som Skytte og Kjærum (2008) fremhever som viktig. Det ble analysert frem at russiske mødre mener at kommunikasjon som er mer direkte og med konkrete råd burde vært mer praktisert. Dette til tross for at tre av mine informanter har fått hjelp og kan bekrefte det. Men den måten som budskapet fremmes på til russiske foreldre, blir vanskelig for dem å forstå. De ønsker mer direkte tale med direkte tilbakemeldinger. Som en av mine informanter har nevnt, «tenker man i Norge én ting, sier noe annet og gjør det tredje». «En vet aldri hva de tenker», sa en av informantene. Det ser ut at en så tradisjonelt «norsk» måte å kommunisere på kan være forvirrende for russiske foreldre, og de blir usikre på hva de gjør rett og hva de gjør galt. Det er mulig at mer direkte kommunikasjon og «klar tale» kan ha en positiv innvirkning på samhandlingssituasjoner, og noe som kan sikre at barna får rett hjelp til rett tid. Det kan sørge for at russiske foreldre sitter igjen med en opplevelse av at de har fått god hjelp.

Funnene viser at samtlige mødre opplevde at barenvernsarbeideren ikke har lyttet til foreldrene i deres sak og at de ikke ble hørt. Skau (2011, s. 89) understreker viktigheten av å lytte, slik at en kan få bedre forståelse av den andre. Å lytte er ikke en ensidig begrep, og den fylles både med riktig teknikk og riktig intensjon. Ikke minst dreier det seg om å forstå meningen med det som sies i ord og kroppsspråk. Forfatteren retter særlig fokus på kommunikasjon og samhandlingssituasjoner hvor partene har ulik bakgrunn, og setter fokus på viktigheten av å lytte og det å forstå budskapet.

Resultatene viser også at manglende eller lite bruk av tolk hadde store konsekvenser for russiske mødre. Informantene påpekte at selve begrepsforståelsen kunne være vanskelig. I en kommunikasjonsprosess var det vanskelig for disse informantene å se sammenhenger og forstå seg helt på situasjon og budskap. En av mødrene sier at «hvis jeg hadde tolk til mitt første møte så hele saken kunne få helt annet utfall». Hennes budskap viser oss viktigheten av å bruke tolk, da dette er avgjørende for barn og foreldrenes rettsikkerhet.

Det kommer tydelig frem at kommunikasjonen kan knyttes til mødrenes opplevelse av møte med barnevernsarbeideren og det å få hjelp. Samtidig er det viktig å understreke at i de

tilfellene hvor russiske mødre har opplevd å møte med det de beskriver som «lite kompetent» barnevernsarbeider, har det også forsterket deres negative holdningen til barnevernet. Funnene som presenteres her viser hva russiske mødre legger i ordet «lite kompetent» barnevernsarbeideren:

- som ikke møter presis,
- en som ikke engasjerer seg i deres sak,
- en som er uerfaren og ikke har kjennskap til spesielt type saker som er til hinder å hjelpe barnet og familien,
- en som ikke tar i betraktning foreldrenes meninger,
- en som ikke kjenner godt nok kultur som familien lever i,
- en som ikke gir god nok informasjonsjon,
- ustabilitet i forhold saksbehandlingen
- ressursmangel og ustabilitet i forhold til saksbehandleren
- dårlig planlegging og manglende oppfølging av avtaler
- dårlig veiledning
- virker uinteressert

Møte med barnevernsarbeider som hadde «overnevnte egenskapene» skapte en følelse at noen av informantene mente at de måtte «kjempe seg» til hjelp i et «kamp» for å få hjelp, flink saksbehandler». Det innebærer at de måtte sette seg ekstra godt i regelverk og følge daglig over barnets sak. Resultatene fører oss frem at «lite kompetanse» i barnevernet ut ifra mødrenes opplevelse, gir russiske mødre en følelse av de ikke har fått nødvendig hjelp fra barnevernet.

Funnene som er kommet frem tilsier at en utdanning innenfor barnevernsfeltet ikke er nok i seg selv for å bli kompetent. «Utdanning er bare grunnmur og alt annet må læres på nytt.» Skau (2011) bekrefter også med sin modell at teoretisk kunnskap i seg selv er ikke nok for å oppnå god profesjonell kompetanse. Hun mener at yrkesfaglige ferdigheter må være til stede. Mødrene påpeker at lang erfaring innenfor alle typer saker i barnevernstjenesten er et svært avgjørende og viktig element for å kunne gi riktig hjelp og riktig oppfølging, og ikke minst forstå hva brukerne/informantene snakker om under møtet. Det understrekes videre at kompetente barnevernspedagoger også må inneha spisskompetanse innenfor et begrenset område, slik som spesialisttjenestene innenfor legeyrket.

Som resultat av de negative opplevelsene både i forhold til «propaganda» og «lite» kompetanse i barnevernet, peker funnene til at russiske mødre er ikke tilfreds med slik situasjon og at de ønsker større åpenhet rundt barnevernet og større fokus på historier hvor barnevernet lykkes med sitt arbeid. En av funnene blir da at i tillegg til propaganda så er kompetansen er også med på å påvirke holdningen til barnevernet og gir den helhetlige opplevelsen av å få hjelp. I H. Eide og Eide (2007) presenteres det en modell av Dahl og Habert (1986) som har fokus på kulturavstand. Det man ser er at det i vårt tilfelle i noen eksempler viser seg at kulturavstanden er blitt mindre i og med at barnevernspedagogen har klart å yte en hjelp som ble opplevd positivt til tross for ulike kulturelle referanser.

5.2 Hvilken kompetanse må barnevernsarbeideren ha sett fra russiske mødres perspektiv?

Man skal til enhver tid være kompetent og utvikle sin kompetanse i takt med samfunnsutviklingen. I og med at Norge er et flerkulturelt samfunn, krever det at man utvikler kompetanse for å håndtere de nye utfordringene som følger med nye brukergrupper. En ny barnevernslov som er innført fra 2019 presiserer sterkere fokus på kultur og medfølgende kompetanse i forhold til dette. Funnene tyder at alle samtlige russiske mødre savner et eller annet form av kompetanse eller ferdighet ved barnevernsfaglig arbeid. Kompleksiteten utspiller seg i det at man skal sørge for barnas beste til enhver tid og at rett hjelp vil bli gitt. Informantene påpekte at en som er barnevernsarbeider må danne seg et helhetlig bilde av den familien man jobber med og det barnet som trenger hjelp. Utøvelse av skjønn vil være til stede i alle situasjoner.

Det man vet helt sikkert er at det kreves en del kunnskap for å møte den andre. Det paradoksale her er at dette er et tema som alltid er aktuelt. Man starter å snakke om hvilken kompetanse man bør møte familiene med allerede når man utdanner seg til barnevernspedagog. Det presiseres ytterligere hvilke kunnskaper og kvalifikasjoner man må møte familiene med og hvordan, og det kommer stadig nye retningslinjer og lovverk som retter fokuset på nettopp dette (NOU 2016:16, 2016). Skau (2011) hevder i den forbindelse at det å møte den andre krever en profesjonell, helhetlig kompetanse, hvor teoretisk kunnskap, personlig kompetanse og yrkesfaglige ferdigheter er av avgjørende betydning.

Parallelt med det gjentakende spørsmålet om kompetanse, er vi tilbake ved begrepet «kultur» og dens rolle ved yrkesutøvelsen. Martinussen (2001) utdyper dette litt nærmere når han sier

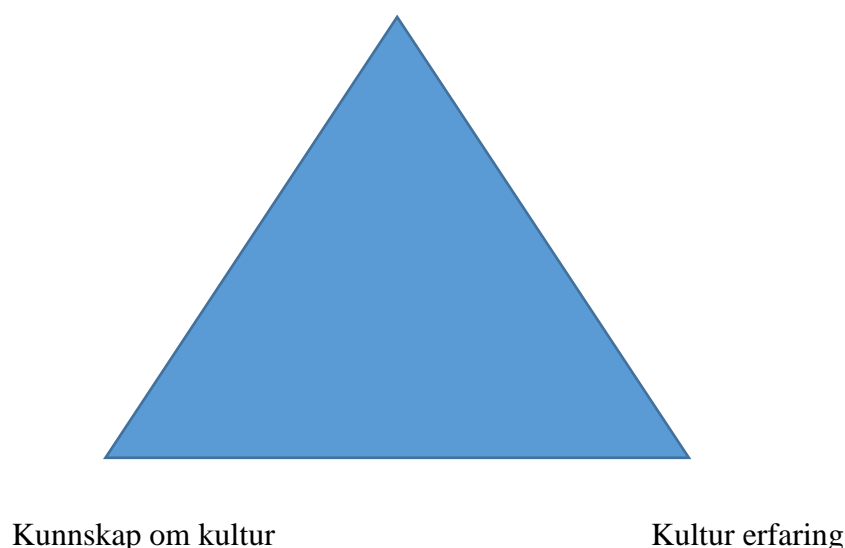
at kultur er viktig siden den innebærer alt av verdier og oppfatninger samt normer og symboler i et samfunn.

Mødrene uttrykker at barnevernspedagogen må være kompetent, med andre ord inneha de beste kvalifikasjonene og kunne utøve sitt yrke på best mulig måte. Og resultatene viser at utøvende profesjonalitet innenfor kultur er et ettertraktet felt og poengteres som viktig for informantene. Informantene mener at det å ha innsikt innenfor russisk kultur, verdier og familiestruktur er en viktig egenskap for å kunne gi riktig hjelp til familien. Informantene mener at kultur spiller en stor rolle i barnas liv. En kompetent barnevernspedagog vil alltid ta hensyn til kultur og inkludere kunnskapen om det ved vurderinger om barnas beste. Thomsen og Larsen (1994) understreker at måten å arbeide på der barnevernspedagogen tar hensyn til foreldrene i samspill og kontekst og hensyn til kultur, beskrives som den vanskeligste, men er absolutt nødvendig. Den kan føre til at rett hjelp blir gitt til rett tid.

Kulturforståelse alltid er av individuell karakter, noe som innebærer at det alltid vil være forskjell på hva som blir regnet som naturlig og hva som blir regnet som fremmed. Siden kultur og kulturforståelse er av individuell karakter innebærer dette også at kompetansen til barnevernsarbeideren vil kunne bli oppfattet ulikt av de ulike informantene. Samtidig som forståelsen de ansatte har av familiene de møter vil kunne tolkes ulikt (Thomsen & Larsen, 1994)

Det kan tyde på at budskapene fra barnevernsarbeideren tolkes via den kulturelle konteksten informantene er bærere av. Kan opplevelsen knyttes til deres kultur, eller gjelder det flere folkegrupper? Man snakker stadig om personlig kompetanse. Kan kulturkompetanse inngå i dette, eller vil det danne sitt eget nivå i kompetansetrekanten? Kan vi danne oss en trekant som kan gjenspeile kulturkompetansen? Williams (2006) påpeker vanskeligheter med å definere kulturkompetanse. Ved første blick kan man legge inn kultur og språk, men det ligger mye mer i begrepet. Skulle jeg ha forsøkt å lage en trekant som skulle symbolisere kulturkompetanse, ville den sett slik ut.

Personlig kompetanse i forhold til kultur

Figur 5. Figur om kulturkompetanse.

Personlig kompetanse ville jeg forklart med alle de tradisjoner, verdier og holdninger som hver person innehar, «den bagasjen» som hver enkelt bærer med seg. Kunnskap innebærer det informative spekteret fra regelverk til forskning som gjelder kultur. Erfaring definerer jeg som resultatet man sitter igjen med etter alle samhandlingssituasjoner med mennesker uansett bakgrunn, erfaringsutveksling og tilføyning av ny erfaringskunnskap.

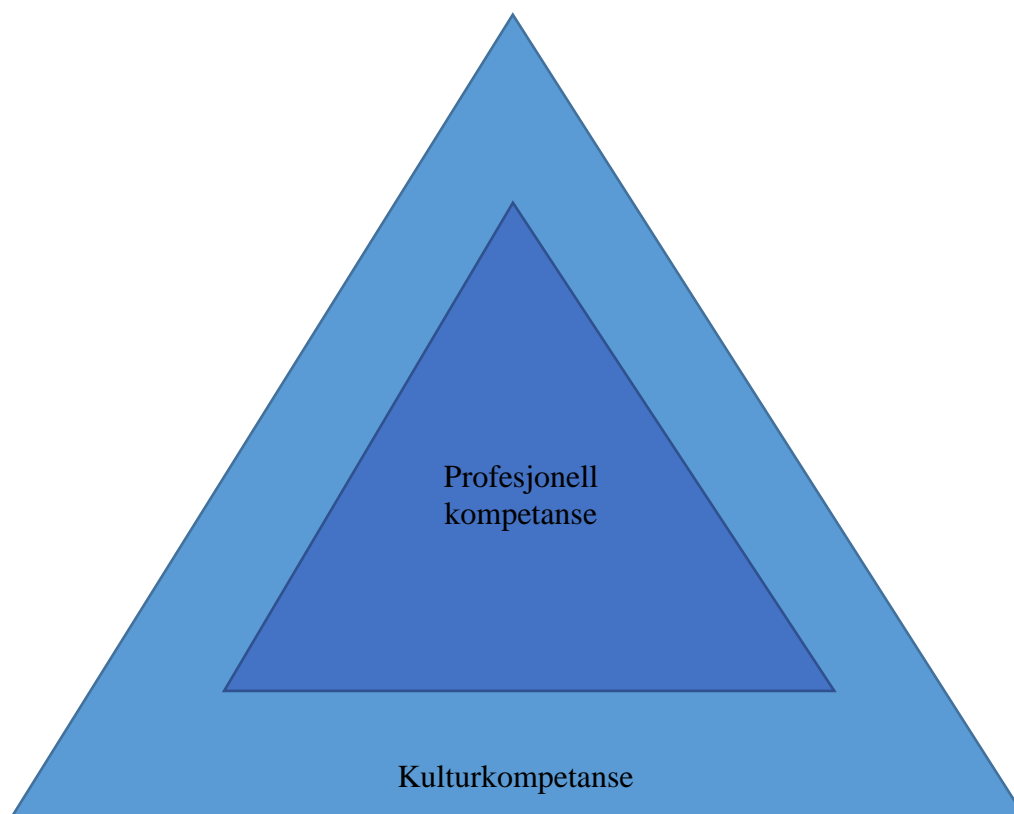
Jeg har reflektert og tenkt underveis om hvorvidt det virkelig er bruk for en egen modell som skal visualisere viktige sider ved kulturkompetanse. Inspirasjonen om trekantmodellen er hentet fra Skau (2002), der hun presenterer en kompetansetrekant som utstråler et helhetlig bilde av profesjonalitet (se figur 3). I og med at kultur og den daglige utøvelsen spiller så stor rolle, vil jeg rette sterkere fokus på dette ved å visualisere den kulturkompetansen vi er bærere av. Ifølge informantenes fortellinger vil kulturkompetanse og profesjonell kompetanse utgjøre et helhetlig bilde av en «kompetent barnevernsansatt», men hvordan beskrives dette i lys av mødrenes stemmer?

Martinussen (2001) definerer dette som en samhandling. Det er i samhandlingen det kan oppstå utfordringer, siden samhandlingssituasjoner innebærer fortolkning av den andres utspill, både verbalt og nonverbalt. Møtet mellom mennesker som er bærere av ulike kulturer blir preget av kulturene de er bærere av. Man leser stadig i faglitteraturen om sterkere fokus

på barnevernsfaglig arbeid overfor minoriteter, med særlig vekt på hva man skal legge i godt barnevernsfaglig arbeid og god kompetanse.

Jeg forsøkt å reflektere over den kompetansen som barnevernspedagogen har. Inspirert av Skaus sin modellen for profesjonalitet, valgte jeg å tilføye et nytt element som visualiserer kulturkompetanse. Dette er gjort for å tydeliggjøre forståelsen av den store betydningen som kulturen har for hvert enkelt menneske, og ikke minst for den profesjonelle barnevernspedagogen.

Til slutt vil jeg prøve å visualisere og oppsummere overnevnte kapittel med en modell som gjenspeiler både kulturkompetanse og profesjonell kompetanse.

Figur 6. Kompetent barnevernspedagog hvor kulturkompetansen er i samspill med profesjonell kompetanse.

I og med at kulturen spiller så stor rolle både for foreldre og barnevernspedagog, er det riktig å se på de to trekantene i et samspill. Skau (2011, s. 69) videreutvikler sin kompetansetrekant til «bygningen» hvor personlig kompetanse utgjør fundamentet. Med det at kultur er grunnleggende for alle mennesker. Og som Tronvoll et al. (2004, s. 14) påpeker at «det er noe som er inni folk eller mellom folk», omfavner kulturen hver enkelt i hverdagen uansett en arena. Derfor vil jeg tilnærme meg Skau (2011) sin modell med kulturkompetanse som egen

kompetanse trekant. Marianne, Ketil og Signe (2015) setter fokus på kontekstuell barnevern og større fokus på kultur. Forfatteren har kommet frem til at et slikt fokus er svært viktig og nødvendig i arbeidet med minoritetsfamilier der hvor utfordringer preges fortsatt av «det norske tankegangen». Og veien til hjelp og forstå den andre er ikke enkel.

Kunnskapen om kultur og tradisjoner er grunnleggende for barnevernsfaglig arbeid og fremstår som viktige funn. Blant mine funn ser vi at russiske mødre mener at barnevernet kan bygge ytterligere sin kulturell kompetanse ved hjelp av ressurspersoner med forskjellig bakgrunn. Det kunne også ført til at det var lettere for dem å møte denne spesielle gruppen.

Jeg har prøvd å se om noen av tilbakemeldingene om barnevernstjenesten utelukkende gjelder for russiske mødre, eller om noen av tilbakemeldingene kan gjelde andre minoriteter. Det som utpeker seg er et ønske om konkrete råd, med mer direkte karakter. Jeg vil påstå at dette ønsket er kulturelt betinget og gjelder russiske foreldre. Jeg har ingen forutsetninger for å kunne anta at dette kan gjelde andre minoriteter. De andre områdene som berøres i oppgaven er gjeldende og aktuelt uansett nasjonalitet.

På begynnelsen av oppgaven undret jeg meg over om et høyt antall russiske barn i barnevernet kan ha noe med hvordan barnevernspedagogen utøver sitt yrke. Jeg kan ikke gi et entydig svar på dette. Ut ifra mine funn som presenteres her kan jeg bare anta at manglende bruk av tolk, utfordringer i kommunikasjonen der den ene ikke forstår budskapet samt lite kompetanse om kulturen kan ha innvirkning på møtet mellom de russiske mødrene og de ansatte i barnevernstjenesten, derigjennom også i saksbehandling og mulighet for endring av omsorgsbetingelser.

I dag stilles det høyere krav til kompetanse innenfor kommunikasjon og kultur. Parallelt blir forsvarlighetsplikten og samarbeidsplikten løftet tydeligere frem (NOU 2016:16, 2016). Dette tyder på at kompetansen følger tett på en samfunnsutvikling med høy innvandring, og prøver å imøtekomme nye behov og møte nye utfordringer godt forberedt. Det er det som er viktig for alle foreldre og barn uansett bakgrunn – å møte gode og profesjonelle hjelpere i barnevernstjenesten og sitte igjen med en opplevelse av å ha fått rett hjelp til rett tid.

Funnene viser oss tydelig om hvilken kompetanse barnevernsansatte bør ha sett fra mødrenes ståsted. Tilbakemeldingene kunne relateres både til kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse, og i mange eksempler krysser de hverandres vei. Disse tre begrepene er godt kjent i utdanningsinstitusjonene da dette er de tre begrepene læringsutbyttebeskrivelsene legges ut ifra.

Det som er spennende her er at alle fire mødre har hatt mange opplevelser som har vært både like og ulike i karakter. Det viste seg at de primært var opptatt av forskjellige sider ved hva det innebærer å være barnevernspedagog og forskjellige aspekter ved barnevernsarbeid. Dette kan begrunnes i deres egne erfaringer med barnevernstjenesten, deres opplevelser av møtet med barnevernspedagogene samt bistandsbehovet.

Til tross av dette har det kommet frem tre viktige resultater som er følgende:

- Møte mellom barnevernsarbeideren og russiske mødre påvirkes av propaganda
- Opplevelse av barnevernsarbeiderens kompetanse knyttes til mødrenes opplevelse av å få hjelp
- Profesjonellkompetanse med fokus på kultur er en kompetanse som russiske mødre mener at barnevernsarbeideren må ha for å lykkes i sitt arbeid

Funnene ikke kan generaliseres, men understreker derfor viktigheten av å møte mennesker individuelt og lytte til den enkeltes erfaringer, behov og ønsker.

Litteratur

- Backe-Hansen, E., Madsen, C., Kristofersen, L. B. & Hvinden, B. (2014). *Barnevern i Norge 1990–2010. En longitudinell studie* (2014:9). Hentet fra <file:///C:/Users/spe108/AppData/Local/Temp/Barnevern-i-Norge-R9-14-nett.pdf>
- Bang, H. (2013). Organisasjonskultur: En begrepsavklaring. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, Vol 50, 326-336. Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2013/04/organisasjonskultur-en-begrepsavklaring>
- Barentscooperation. (2015). *Children and Youth at Risk (CYAR) annual expert conference*. Foredrag holdt ved International Conference «Protection of Children In The Barents Region. International Cooperation over the Past 10 Years», Murmansk, 18.juni. Hentet fra [https://www.barentscooperation.org/events/Children-and-Youth-at-Risk-\(CYAR\)-annual-expert-conference-/3cn33qja/505335b8-5381-41d6-b0d9-dcc6716eed54](https://www.barentscooperation.org/events/Children-and-Youth-at-Risk-(CYAR)-annual-expert-conference-/3cn33qja/505335b8-5381-41d6-b0d9-dcc6716eed54)
- Barentscooperation. (2019). Background and objectives of the CYAR programme Hentet fra <https://www.barentscooperation.org/CYAR/background>
- Barne-og familiedepartementet. (2002). *Om barne- og ungdomsvernet* (St.meld. nr. 40 (2001-2002)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- Barnekonvensjon. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter*. Hentet fra <http://barneombudet.no/for-voksne/barnekonvensjonen/hele-barnekonvensjonen/>
- Barnelova. (1982). *Lov om barn og foreldre* (LOV-1981-04-08-7). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, G. M., Garvik, M. & Tøssebro, J. (2017). *Myter og realiteter. Innvandreres møter med barnevernet*. Hentet fra https://www.bufdir.no/Global/1/Myter_og_realiteter_Innvandreres_moter_med_barne_vernet.pdf
- Blom, S. (2011). *Holdninger til innvandrere og innvandring 2011* (SSB rapporter 41/2011). Hentet fra https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201141/rapp_201141.pdf
- Brende, B. (2015, 10. april). Forholdet mellom Russland og Norge. Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/innlegg_russland/id2405437/
- Brodtkorb, E., Norvoll, R. & Rugkåsa, M. (2001). *Mellom mennesker og samfunn: Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Bufdir. (2018a, 15.november). Barnevernstiltak blant barn med ulike landbakgrunn. Hentet fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barnevernstiltak_blandt_barn_med_ulik_landbakgrunn/#heading29953
- Bufdir. (2018b, 15. november). Organisering og oppgaver. Hentet fra https://bufdir.no/Barnevern/Om_barnevernet/Organisering_og_oppgaver/
- Bunkholdt, V. & Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernarbeid* (5. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Claussen, M. W., Dyrnes, Steinar. (2015, 18.mai). Kidnappet datteren og flyttet tilbake til Litauen, *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/verden/i/Pje0/Kidnappet-datteren-og-flyttet-tilbake-til-Litauen>
- Czarnecki, M. & Staum, T. (2018). *Norsk barnevern sett utenfra : stiller det urimelige krav?* (Dzieci Norwegii : o panstwie (nad)opiekunczym). Bergen: Fagbokforl.
- Djuve, A. B. (1999). *Etniske minoriteter og de nordiske velferdsstatene*. Oslo: Forskningsstiftelsen Fafo.
- Dyrhaug, T. & Sky, V. (2012). *Barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet 2012* (SSB rapporter 2015/2016): Statistisk sentralbyrå. Hentet fra

<https://docplayer.me/18282746-Barn-og-unge-med-innvandrerbakgrunn-i-barnevernet-2012.html>

- Eide, H. & Eide, T. (2007). *Kommunikasjon i relasjoner : samhandling, konfliktløsning, etikk* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Eide, T. & Eide, H. (2004). *Kommunikasjon i praksis: Relasjoner, samspill og etikk i sosialfaglig arbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Eriksen, T. H. (2001). Kultur, kommunikasjon og makt. I (s. s. 57-71). Oslo: Universitetsforl., cop. 2001.
- Eriksen, T. H., Sajjad, T. A. & Kutal, F. (2003). *Kulturforskjeller i praksis: Perspektiver på det flerkulturelle Norge* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Falck, S. & Mathisen, A. S. (2010). *Implementering med problemer : evaluering av familieråd i Oslo brukt i familier med minoritetsbakgrunn* (bd. nr. 9/2010). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Fauske, H., Høgmo, A. & Kaya, M. (2010). *Integrasjon og mangfold: Utfordringer for sosialarbeideren*. Oslo: Cappelen akademisk.
- Figenschow, W., Ringberg, E. & Ekanger, M. (2006). *Barnevern: medier og juss*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Fuglestad, O. L. & Mørkeseth, E. I. (1992). *Kommunikasjon som møte mellom kulturer* (Tidvise skrifter (trykt utg.), bd. 5). Stavanger: Høgskolesenteret i Rogaland, Avdeling for kultur og samfunnsfag.
- Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., Bjørknes, R. & Nygren, L. (2015). Frykten for barnevernet - En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, (02), 81-96.
- Goth, U.-G. S. (2019). *Verdier og visjoner : profesjonalitet i endring*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Hagen, G. & Qureshi, N. A. (1996). *Etnisitet i sosialt arbeid: Arbeid med etniske minoriteter i barnevern og sosial sektor*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Halvorsen, K. (2003). *Å forske på samfunnet: En innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Hansvik, E. F. (2016). Nabohjelp gir bedre leve- og oppvekstvilkår for barn og unge i Barents-regionen. Hentet 22. juni fra <https://interreg.no/2016/06/nabohjelp-gir-bedre-leve-og-oppvekstvilkar-for-barn-og-unge-i-barents-regionen/>
- Havik, T. (2004). *Barnevernet: Forutsetninger og gjennomføring*. Oslo: Universitetsforl.
- Helmikstøl, Ø. (2015, 2. september). Bekymringsmelding møtt med taushet, *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/nyheter/2015/09/bekymringsmelding-mott-med-taushet>
- Holm-Hansen, J., Haaland, T. & Myrvold, T. (2007). *Flerkulturelt barnevern: en kunnskapsoversikt* (bd. 2007:10). Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- Hutchinson, G. S. & Oltedal, S. (2003). *Modeller i sosialt arbeid* (2. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Kaiser, M., Ugelvik, I. L. & Jåsund, K. K. (2000). *Hva er vitenskap?* (2. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Kvale, S. (1997). *Interview : en introduktion til det kvalitative forskningsinterview* (Interviews). København: Hans Reitzels Forl.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

- Kvalø, K. K. & Köhler-Olsen, J. (2016). *Barnerett: i et nøtteskall*. Oslo: Gyldendal juridisk.
- Kvellestad, S. & Hansen, B. G. (2015, 17.juni). Norsk barnevern har blitt et skjellsord hos naboene i nord. Hentet fra <https://www.nrk.no/troms/norsk-barnevern-har-blitt-et-skjellsord-hos-naboene-i-nord-1.12414768>
- Lund, I. K. (2010, 19.november). Fullt fokus på barns rettigheter i Russland. Hentet fra <https://www.reddbarna.no/nyhet6926>
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning : en innføring* (3. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Marianne, R., Ketil, E. & Signe, Y. (2015). Barnevernsarbeideres møte med barn og familier med minoritetsbakgrunn. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 92, 98-106. Hentet fra https://www.idunn.no/tnb/2015/02/barnevernsarbeideres_moete_med_barn_og_familier_med_minorite
- Martinussen, W. (2001). *Samfunnsliv: Innføring i sosiologiske tenkemåter*. Oslo: Universitetsforl.
- McCracken, G. D. (1988). *The long interview* (bd. vol. 13). Newbury Park, Calif: Sage.
- Mørch, W.-T. (2016, 3. november). Norsk barnevern i Russland, *Nordlys*. Hentet fra <https://nordnorskdebatt.no/article/norsk-barnevern-i-russland>
- Nilsen, S. & Qureshi, N. A. (1991). *Utfordringer i sosialt arbeid med flyktninger og innvandrere*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Nilsson, B. & Waldemarson, A.-K. (1990). *Kommunikation: Samspel mellom människor*. Lund: Studentlitteratur.
- NOU 2014: 8. (2014). *Tolking i offentlig sektor — et spørsmål om rettssikkerhet og likeverd*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2014-8/id2001246/>
- NOU 2016:16. (2016). *Ny barnevernslov: Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-16/id2512881/>
- Nygård, R. (2007). *Aktør eller brikke? : søkelys på menneskets selvforståelse* (2. utg.). Oslo: Cappelen.
- Oltedal, S. & Skytte, M. (2005). *Kritisk sosialt arbeid: Å analysere i lys av teori og erfaringer*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Parton, N., Thorpe, D. H. & Wattam, C. (1997). *Child protection: risk and the moral order*. Basingstoke: Macmillan.
- Qureshi, N. A. (1997). Til felles berikelse. *Embla*, 2(10), 42-55.
- Qureshi, N. A. (2009). Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse. I (s. 206-230). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Repstad, P. (1998). *Mellom nærhet og distanse: Kvalitative metoder i samfunnsfag* (3. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Rommetveit, R. (1972). *Språk, tanke og kommunikasjon : ei innføring i språkpsykologi og psykologingvistikk*. Oslo: Universitetsforl.
- Rugkåsa, M., Ylvisaker, S. & Eide, K. (2017). *Barnevern i et minoritetsperspektiv: Sosialt arbeid med barn og familier*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Røkenes, O. H., Tolstad, O. & Hanssen, P.-H. (2006). *Bære eller briste: Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (2. utg. utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Savinova, M. (2016, 31. desember). Irina Bergset. Hentet fra <http://www.barnefjern.org/irina-bergset/>
- Scheurell, R. P. & Dixon, J. (1995). *Social welfare with indigenous peoples*. London: Routledge.
- Skare, S. (1993). *Flerkulturelt barnevernsarbeid: Håndbok*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Skare, S. (1996). *Flerkulturelt barnevernsarbeid: En innføring* (2. utg.). Oslo: Kommuneforl.
- Skau, G. M. (2002). *Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse som utfordring* (2. utg.). Oslo: Cappelen akademisk forl.

- Skau, G. M. (2011). *Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse i arbeid med mennesker* (4. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Skirbekk, S. (2018). Propaganda. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/propaganda>
- Skytte, M. & Kjærum, H. (2008). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Slettebø, T. (2002). Empowerment som tilnærming i sosialt arbeid. 59-70.
- Slettebø, T. & Seim, S. (2007). *Brukermedvirkning i barnevernet*. Oslo: Universitetsforl.
- Sølvé, R. (2009). *Hvordan forstår og vektlegger barnevernarbeidere etnisitet i arbeidet med minoritetsetniske barn og deres familier?*. Universitet i Bergen.
- Sørheim, T. A. (2003). *Feltarbeid blant innvandrere*. I. Oslo: Gyldendal akademisk, 2003.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (5. utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Thomsen, K. M. & Larsen, B. R. (1994). *En innvandrers krysser våre spor: Om samarbeid og barnevern*. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Thorheim, B. L. (2018, 12. mars). Norsk-russisk samarbeid i nord, *iFinnmark*. Hentet fra <https://www.ifinnmark.no/debatt/russland/finnmark/norsk-russisk-samarbeid-i-nord/o/5-81-703391>
- Tjoflaat, G. (2008). *Barnevern i Russland. Overgang fra institusjon til familiebasert omsorg* (Masteroppgave). Universitet i Oslo, Oslo.
- Trommald, M. (2017, 20.september). Tidlig innsats gir resultater: En ny analyse viser at barnevernets hjelpetiltak er lønnsomme for samfunnet., *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/tidlig-innsats-gir-resultater/68709335>
- Tronvoll, I. M., Moe, A. & Henriksen, J. E. (2004). *Hjelp i kontekst: praksis, refleksjon og forskning*. Indre Billefjord: Iðut.
- Utlendingsdirektoratet. (2015). *Minoritetsperspektiv i offentlige tjenester - tverrkulturell kompetanse. En utfordring for alle offentlige tjenester*. (Temahefte 19). Oslo.
- Viggen, E. D. (2015, 22. april). Litauiske barn overtas sjelden av barnevernet. Hentet fra <https://frifagbevegelse.no/nyheter/litauiske-barn-overtas-sjelden-av-barnevernet-6.158.247572.2f12b338f4>
- Waage, P. N. (2009). *Ordet og makten i Russland*. Oslo,Molde: Arneberg Bjørnstjerne Bjørnson-akademiet.
- Wadel, C. (1990). *Den samfunnsvitenskapelige konstruksjon av virkeligheten* (2. utg.). Flekkefjord: SEEK.
- Weihe, H.-J. W. (2001). *Sosialt arbeid i storby og i små lokalsamfunn - ulike kulturer samme problem?: Foredrag og papers fra den 19. nordiske sosialhøgskolekonferansen, Ålesund, Norge 18.-21. august 2001* (bd. nr 83/2001). Lillehammer: Høgskolen i Lillehammer.
- Østby, L. (2005). Myter og virkelighet om innvandring og integrering. *Plan*, (06), 4-13.
- Øvrehus, V. & Engh, K. (2017). *Østeuropeere i den norske arbeidskulturen - forutsetninger for vellykket integrering*: University of Stavanger, Norway.
- Вебстер-Стрэтон, К. (2012). *Невероятные годы* (The incredible years. A trouble-Shooting Guide for Parents of children Aged 2-8 Years). Санкт-Петербург: Питер.
- Гражданину.ком. (2019). Комитет по защите прав ребенка в России — порядок обращения Hentet fra <https://grazhdaninu.com/semya/prava-rebenka/komitet-po-zashhite-prav-rebenka.html#i>. fra www.grazhdaninu.com <https://grazhdaninu.com/semya/prava-rebenka/komitet-po-zashhite-prav-rebenka.html#i>
- Сергеева, А. (2019). Russiske stereotyper, tradisjoner og mentalitet. Hentet 25. mars fra <http://landsmann.norge.ru/stereotipnor/>

Informasjonsskriv

«Russiske mødrenes stemmer om møtet med det norske barnevernet».

Barnevernet i Norge har sin egen historie og er i stadig utvikling. Det å være en barnevernsarbeider er utfordrende i seg selv. En må foreta vanskelige valg som direkte berører både foreldre og barn. Kompetansen til barnevernsarbeideren er emne som er alltid aktuell og viktig i arbeidet som barnevernspedagog. Dette område er også godt belyst i litteraturen. Men det viser seg at det finnes lite forskning på området, særlig når man prøver å rette fokuset mot familier og barn fra Russland og særlig på hvordan kompetansebegrepet blir utfordret i arbeid med familier og barn fra Russland. Alt dette gjør ikke temaet mindre viktig og interessant, heller tvert imot.

Først og fremst vil jeg prøve å berøre tema fra brukerperspektivet. Gjennom deres erfaringer og opplevelser vil jeg komme frem til mer kunnskap om hvordan oppleves møte mellom barnevernspedagogen som profesjonsutøver og brukere med bakgrunn fra Russland. Det vil kunne avsløre fenomenet om hvilken kompetanse er det viktig å ha i barnevernsfaglig arbeid med familier fra Russland. Jeg håper at min forskningen vil kunne belyse noen av de ”nye utfordringer” i barnevernet som har ført til mye medieoppmerksomhet de siste årene.

Informasjon som følger av intervju og besvarte spørsmål skal kun brukes som det er beskrevet i hensikten med studien. Alle opplysningene vil bli behandlet uten navn eller andre direkte gjenkjennende opplysninger. Informasjonen fra intervjuene vil bli oppbevart slik at navn erstattes av løpenummer som oppbevares adskilt fra datamaterialet. Når datainnsamlingen er ferdig blir alle notater slettet og øvrige opplysninger blir anonymisert slik at det ikke vil være mulig å identifisere hvem som har vært i studien.

Studien er knyttet til fakultetet for samfunnsvitenskap ved Nord Universitet. Min veileder ved Nord Universitet er Reidun Follesø reidun.folleso@nord.no tlf.41284106. Ved spørsmål ta kontakt.

Mvh XXXXXX. Tlf: XXXXXX epost: XXXXXX

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet:

Informasjonsbrev og samtykke fra foreldre med russisk bakgrunn

RUSSISKE MØDRES STEMME OM MØTET MED DET NORSKE BARNEVERNET.

«Hvordan opplever russiske mødre møtet med kommunal barneverntjeneste i Norge, og hvilken kompetanse må barnevernansatte ha sett fra russiske mødres perspektiv»

Bakgrunn og hensikt:

Mitt navn er XXXXX og jeg er opprinnelig fra Ukraina. For tiden arbeider jeg ved UiT-Norges arktiske universitet og studerer Master i samfunnsvitenskap ved Nord universitet. Jeg har alltid hatt interesse for barnevernsfeltet. Jeg skal gjøre en forskningsstudie som jeg vil spørre deg om du vil være med på. Jeg er interessert å høre om dine erfaringer med barneverntjenesten og bruke disse som grunnlag for å få mer kunnskap om hvilken kompetanse barnevernet trenger i sitt arbeid med brukere fra Russland. Det finnes svært lite forskning på dette området, derfor vil jeg sette stor pris på om du har mulighet til å delta.

Hva innebærer studien?

Det dere sier ja til er å delta i et intervju om erfaringer dere gjort dere i møte med barneverntjenesten. Du har mulighet til å velge tid og sted for intervju. Oppstart av studien er høsten 2017 og den planlegges å bli fullført mai 2019. Det er mulig å ta kontakt direkte med meg hvis dere har flere spørsmål før dere bestemmer dere om deltakelse eller underveis i prosjektet.

Mulige fordeler og ulemper

Fordelen for denne studien er å få mer kunnskap om kompetansebegrepet i barnevernsfeltet som rettes mot brukere fra Russland. Intervju består av åpne spørsmål av generell karakter.

Hva skjer med informasjon dere gir?

Informasjon som følger av intervju og besvarte spørsmål skal kun brukes som det er beskrevet i hensikten med studien. Alle opplysningene vil bli behandlet uten navn eller andre direkte gjenkjennende opplysninger. Intervjuguiden er utformet slik at det ikke vil føre at noen personopplysninger vil fremkomme. Det skal ikke innhentes direkte personidentifiserbare

data fra intervjuet. Dere skal ikke intervjues om enkelte saksbehandlere, men kun om generelle erfaringer som der har gjort i møte med barneverntjenesten og innenfor de gitte temaområdene. Informasjonen fra intervjuene vil bli behandlet uten navn eller andre direkte gjenkjennende opplysninger. Informasjonen fra intervjuene vil bli oppbevart slik at navn erstattes av løpenummer som oppbevares adskilt fra datamaterialet. Når datainnsamlingen er ferdig blir alle notater slettet og øvrige opplysninger blir anonymisert slik at det ikke vil være mulig å identifisere hvem som har vært i studien. De innsamlede data oppbevares i et egen låsbar arkiv hvor kun jeg som forsker har tilgang.

Intervjuene er underlagt strenge etiske retningslinjer med blant annet taushetsplikt for intervjuer. Studien er forelagt og godkjent av NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste).

Frivillig deltakelse.

Det er frivillig å delta i studien. Dere kan når som helst og uten å oppgi noen grunn, trekke samtykket til å delta i studien. Dersom dere senere ønsker å trekke dere eller har spørsmål til studien, kan dere kontakte meg på tlf XXXX og epost XXXX

For mer informasjon om prosjekt kan dere kontakte min veileder Reidun Follesø

reidun.folleso@nord.no

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt informasjon om prosjektet **«Russiske mødres stemmer om møtet med det norske barnevernet.Hvordan opplever russiske mødre møtet med kommunal barneverntjeneste i Norge, og hvilken kompetanse må barnevernansatte ha sett fra russiske mødres perspektiv»**

Signatur:_____Dato:_____

Kontaktinformasjon:

Tlf:

Epost:

Intervjuguide for foreldre fra Russland

1. Introduksjon

- Hvem er jeg/vi?
- Formålet med intervjuet
- Anonymitet- taushetsplikt- rettigheter som intervjuobjekt
- Dersom noe du ikke skjønner (språkmessig) så er det fint om du spør underveis. Skal prøve ikke å bruke vanskelige ord. (NB! Siden jeg behersker russisk, så vil jeg ha mulighet til å oversette fortløpende ved behov, inneha tolkrolle). Du trenger ikke å svare på alle spørsmålene jeg stiller deg.

2. Bakgrunn

- Hvor kommer du fra? Kan du fortelle litt om din utdanningsbakgrunn og arbeidserfaring?
- Kan du fortelle litt om familien din i Russland?
- Hvor lenge har du bodd i Norge?
- Hvordan opplever du det å bo i Norge?
- Er det noe som du mener er spesielt bra med det å bo i Norge?
- Hva synes du er mer utfordrende?

Overgang:

- Er det noen forskjeller på å ha barn i Russland og Norge? Kan du si litt om disse forskjellene?
- Er det noen tradisjoner, verdier eller normer fra ditt hjemland som du savner i Norge?

3. Møte med barneverntjenesten

- Kan du fortelle om hvordan du kom i kontakt med barneverntjenesten?
- Kan du fortelle om ditt første møte med barnevernet – hvordan var det?
- Ble du spurt om du ønsket tolk, og ble det slik du ønsket?
- Hvilke forventinger hadde du til dette første møtet? Ble det som du hadde ventet?
- Den videre kontakten med barnevernet – hvordan ble den? Hva fungerte godt, hva fungerte dårlig?
- Opplevde du at barnevernet hadde kunnskap om eventuelle forskjeller på å ha barn i Russland og Norge? På hvilken måte?
- Opplevde du at barnevernet var interessert disse i forskjellene? På hvilken måte?
- Hvordan har du opplevd den hjelpen (eventuelt de tiltakene) barnevernet har gitt? Hva har vært bra? Hva har vært dårlig? Hva kunne du ønsket annerledes?
- Dersom kontakten med barnevernet er avsluttet – hvordan ble avslutningen gjort? Hva var bra, hva var dårlig? Hva kunne vært gjort annerledes?

4. Kunnskap om barneverntjenesten

- Kjente du til barnevernet i Norge før du kom i kontakt med dem?
- Kan du si litt om hva du trodde barnevernet var før du møtte dem?
- Kan du si noe om hvem, eller hvor, du hadde denne kunnskapen fra?
- Var barnevernet slik du hadde trodd, eller var det/ de annerledes? Hva var eventuelt de største forskjellene?

5. Avslutningsvis.

- Har du noen tanker om hvilken kunnskap barnevernet bør ha for å møte deg og andre fra Russland på en god/ bedre måte?
- Har du noen tanker om hvordan de kan få slik kunnskap?
- Dersom du skulle gitt noen råd til hvordan barnevernet bør møte andre i din situasjon – hvilke råd ville dette være?
- Er det noe du gjerne vil tilføye som ikke er nevnt?

Svar fra NSD som jeg mottok på min søknad om prosjektvurdering.

her.' The form contains several questions and checkboxes. The first question is 'Samles det inn direkte personidentifiserende opplysninger?' (Are direct personal identifying data collected?). Below it is a checkbox for 'Hvis ja, hvilke?' (If yes, which ones?). The second question is 'Samles det inn bakgrunnsopplysninger som kan identifisere enkeltpersoner (indirekte personidentifiserende opplysninger)?' (Are background data collected that can identify individual persons (indirect personal identifying data)?). Below it are two radio buttons: 'Ja' (Yes) and 'Nei' (No). The 'Nei' option is selected. To the right of the form, there is a text box explaining that a person will be indirectly identifiable if it is possible to identify them through background data, such as address, workplace, or school, combined with other information like age, gender, occupation, or diagnosis. It also states that for the purpose of the register, a person must be identifiable in combination with other information, so that persons can be identified. The form also has a 'Lagre og gå videre' (Save and go on) button in the top right corner." data-bbox="114 113 874 431"/>

NSD PERSONVERNOMBUDET FOR FORSKNING Meldeskjema

Intro Prosjekt Utvalg/data Metode Informasjon og samtykke Informasjonssikkerhet Andre godkjenninger Periode Vedlegg Fullfør

1. Intro

Samles det inn direkte personidentifiserende opplysninger?

Hvis ja, hvilke?

Annet, spesifiser hvilke*

Samles det inn bakgrunnsopplysninger som kan identifisere enkeltpersoner (indirekte personidentifiserende opplysninger)?

☐ Ja ☒ Nei

En person vil være indirekte identifiserbar dersom det er mulig å identifisere vedkommende gjennom bakgrunnsopplysninger som for eksempel bostedskommune eller arbeidsplass/skole kombinert med opplysninger som alder, kjønn, yrke, diagnose, etc.

NBI For at stemme skal regnes som personidentifiserende, må denne bli registrert i kombinasjon med andre opplysninger, slik at personer kan gjenkjennes.

IKKE MELDEPLIKTIG

Du har oppgitt at hverken direkte eller indirekte personopplysninger skal registreres i prosjektet. Dersom det ikke registreres personopplysninger, vil prosjektet falle utenfor meldeplikten. Det er da ikke mulig å sende inn skjema til personvernombudet. Les mer [her](#).

Lagre og gå videre